

ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥
ਸਿੱਖ ਬੁਲੇਟਨ

The Sikh Bulletin

A Voice of Concerned Sikhs World Wide

January-February 2012

ਮਾਘ-ਫਗਵ ੫੪੩ ਨਾਨਕਸ਼ਾਹੀ

editor@sikhbulletin.com

Volume 14 Number 1&2

Published by: Khalsa Tricentennial Foundation of N.A. Inc; 3524 Rocky Ridge Way, El Dorado Hills, CA 95762, USA **Fax** (916) 933-5808
Khalsa Tricentennial Foundation of N.A. Inc. is a religious tax-exempt California Corporation.

In This Issue/ਤਤਕਰਾ

Guest Editorial: Bharat in Bhaskmasur Mode.....1	After Death Heaven or Hell,
Dr. Devinder Singh Chahal.....2	
Gurmat Inviolability of Naam Daan Isnaan,	
Dr. (Bhai) Harbans Lal.....6	
The Suicidal Missionary, Chandan Mitra.....10	
Bharat in Bhaskmasur Mode, Prof. Gurtej Singh.....13	
Bawa Singh Jagdev, First Aussie Sikh to become	
the recipient of the Order Of Australia Award.....23	
Sikh Wins Turban Case in UN.....26	
Sikh American is Mayor of historic US city.....27	
ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੀ ਜੀਵਨ ਜੁਗਤ।	
ਪਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪਰਮਾਰ, ਕੈਨੇਡਾ.....27	
ਕੱਤਕ-ਵਿਸਾਖ ਦਾ ਝਮੇਲਾ, ਸਰਵਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੈਕਰਾਮੈਂਟੋ.....30	
ਧੁੰਦਾ ਧੁੰਦਾ ਸੁਣਦੀ ਨੀ ਮੈਂ ਆਪੇ ਧੁੰਦਾ ਹੋਈ,	
ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਜਿਉਣਵਾਲਾ ਕੈਨੇਡਾ। (ਬਰੈਂਪਟਨ).....33	
ਗੁਰਮੁਖ ਸਰਬਜੀਤ ਸਿੰਘ ਧੁੰਦਾ ਅਤੇ ਅਖੌਤੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ	
ਜਥੇਦਾਰ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ.....35	
ਅਰਥ ਕਿ ਅਨਰਥ? (ਵਿਆਹ ਸ਼ਾਦੀਆਂ)	
ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ ਐਮ ਏ, ਨੌਟਿੰਘਮ (ਇੰਗਲੈਂਡ).....36	
ਕੀ ਲੋਹਤੀ ਮੋਸਮੀ, ਬ੍ਰਾਹਮਣੀ ਜਾਂ ਸਿੱਖ ਤਿਉਹਾਰ ਹੈ?	
ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਮਿਸ਼ਨਰੀ (5104325827).....38	
Book Page.....40	

Editor in Chief

Hardev Singh Shergill

Editorial Board

Avtar Singh Dhama, USA

Gurpal Singh Khaira, USA

Gurcharan Singh Brar, Canada

Dr. Sarjeet Singh Sidhu, Malaysia

Production Associates

Amrinder Singh

Sachleen Singh

This issue of the Sikh Bulletin is only in electronic format being sent to those whose email addresses we have. If you or someone you know would like to receive it please provide the email address. You may also pass it along to those on your email list.

The views expressed by the authors are their own. Please send the feedback and inputs to:

editor@sikhbulletin.comOur Website: www.sikhbulletin.com

GUEST EDITORIAL

BHARAT IN BHASKMASUR MODE

'India Today' is a widely circulated magazine. It commenced publication simultaneously with the start of the last Akali agitation in the Punjab. All along it has been propagating the views of the government. In its anniversary number dated December 26, 2011, it has published extremely significant article by **Chandan Mitra** who is a prominent spokesperson of the **BJP**. (See P. 10). It is reasonable to assume that he is reflecting the thesis of the **permanent cultural majority (pcm)** on the issue of the Sikh unrest. His thesis, besides being written in foul language is meant to convey the contempt of the **pcm** for the Sikh issues. It also presumes that the **pcm** has dealt a death blow not only to the Sikh issues, but also to Sikhi itself. Our political leaders need to take note of the peep he has afforded into the **pcm's** mind. **I hope those of you who have access to the Sikh leaders will be able to bring this article to their notice. It is essential that a reaction to it comes from the field.**

The other necessity is to put together a Sikh thesis on the subject. I have tried to contribute my mite to the project. I know it may not seem sufficient to better informed and more talented people. I will be very happy if they treat it as a rough working paper and present their views more comprehensively. Those of you who know such well informed talented Sikhs may kindly approach them with a request to take the trouble of going through "**Bharat in Bhaskmasur mode**" and thereafter propose a more informed thesis of their own for the benefit of the people at large.

Bhaskmasur is an *asur* (demon) mentioned in the Hindu mythology who sought to rule over all the worlds. His ability and character was not matched by his ambition so he ended up destroying himself. To me India is marching on the path shown by him by trying to destroy its benefactors.

Those of you who may like to just read it and offer comments, I want to say that every word from you will be read with gratitude and attention that your communications have always received.

Gurtej Singh, Chandigarh

AFTER DEATH HEAVEN OR HELL

Dr. Devinder Singh Chahal
[iuscanada@gmail.com]

*The mind is its own place, and in itself can make a
heaven of hell, a hell of heaven
John Milton (1608-74; Eng. poet)*

INTRODUCTION

For centuries man has looked to the sky and asked profound questions: Where is heaven and how do we get there? People are performing various types of religious rites, recite Holy Scriptures, repeat various names of God whole night for reservation of a seat in heaven. After death a number of mantras or verses are read from the religious books to pray so that the soul of that person goes to heaven. Some people have martyred themselves committing heinous acts of terrorism to get a seat in heaven.

In India people recite various mantras and verses from various religious books; follow certain *Sants, Sadhus, Tantriks, Pirs*, etc.; and visit various religious places and bathe their bodies in *sarovars* (sacred water tanks) and sacred rivers to get a seat reserved in heaven after death. Besides, the relatives of a dead person further perform various types of *Yaga, Paaths*, mantras, etc. and pray to God to grant him/her a seat in heaven or *Sach Khand*.

Is heaven simply a myth or is it a real place?

DISCUSSION

I have gone through many articles on 'Heaven and Hell'. In most of these articles every religion has discussed their concept of 'Heaven and Hell' and emphasizes **that it is only their religion through which one can reach heaven**. In other articles some authors have discussed the concepts of almost all major religions of the world but do not include the concept of 'Heaven and Hell' in Sikhism. For examples:

1. The following review of Peter Novak's work, *Can Science Reconcile The "Reincarnation" and "Heaven/Hell" Hypotheses?*, by Bill Lanning, PhD, Professor of Philosophy and Religion, Butler College, Andover, Kansas indicates that Novak has searched about the concepts of "Heaven and Hell" in almost all

religions even including the remotest ones but nothing from Sikhism:

"Peter Novak began a serious search into the sacred writings of various world religions (past and present), Freudian and Jungian psychology, Swedenborgianism, near death experiences, past-life regressions, contemporary science, and the recent discoveries at Nag Hammadi and an increased understanding of Christian Gnosticism. After he collected and sifted extensive data from these studies, his theory of the division of consciousness emerged ... taking additional cues from the Native American ni and nagi, the Egyptian Ba and Ka, and the ancient Chinese hun and p'o concepts, [and] what he believes to be a 'division' understanding in ancient Zoroastrianism, classical Greek, Swedenborg's visions, [and] various philosophers and psychologists.... Novak not only writes from the heart but also from extensive research into areas not normally conquered by lay people or a non-academician student of religion. Though his research emerged as a result of personal experiences, his scholarship is evident as he interprets data from an eclectic, widely varied wealth of information. His book is an exhaustive compilation of the thoughts of many upon the timeless questions of life and death."

(<http://www.asa3.org/archive/asa/199806/0128.html>)
(June 11, 1998.)

2. Similarly, **Barbra Walter** has talked about the heaven and how to reach there with theologians of most of the major religions and also atheists and scientists. When I watched on Tuesday, December 20, 2005 (9:00-11:00 pm. ET) a show on the ABC Television Network Barbara Walters' Special, **Heaven — Where Is It? How Do We Get There?** I noticed that she has missed to talk to any Hindu and Sikh theologian on this issue. I have summarized the interviews with various theologians conducted by Barbara Walters as follows:

- Cardinal Theodore McCarrick of the Roman Catholic Church of Washington DC says the purpose of life *"is to come to the end of your life at peace with the lord so that you may find an eternal happiness in heaven...This life is not what we're made for. We're made for heaven. We're made for the future."*
- Rabbi Neil Gilman from New York Jewish Theological Seminary said: *"The purpose of life*

is to live a decent life... and that you do it for its own sake, not for getting a reward."

- Comedian Jackie Mason (Rabbi) said: *"There is a tremendous emphasis in our tradition about what you do with yourself in your lifetime here on earth."*
- Baptist - Reverend Calvin Butts, Pastor of New York's famed Abyssinian Baptist Church in Harlem said: He has seen heaven, told Walters that heaven is *"eternal joy and happiness because you are at one with God."*
- Buddhist - Dalai Lama said: The purpose of life is to be happy, and you can accomplish that by *"warm heartedness."* He said heaven *"is best place to further develop the spiritual practice... for Buddhist the final goal is not just to reach there, but to become Buddha. [It's] not the end,"* and further told that you can come back as an animal: *"If someone do very bad, badly... kill or steal... could be born in an animal body."*
- Richard Gere said: *"I don't think necessarily heaven and hell happen in some other life. I think it's right now."*
- Evangelical - The promise of heaven plays a central role in the lives of the National Association of Evangelicals President Pastor Ted Haggard's followers, believing if you are not a born again Christian, you have no assurance of going to heaven. *"Jesus Christ guarantees eternal life to anybody that'll follow him... The purpose of life is to glorify God and go to heaven... 'cause heaven is our home."*
- Ellen Johnson, President of the American Atheists Society said: *"No, heaven doesn't exist, hell doesn't exist. We weren't alive before we were born and we're not going to exist after we die. I'm not happy about the fact that that's the end of life, but I can accept that and make my life more fulfilling now, because this is the only chance I have."*

(Is he not talking about Nanakian Philosophy about heaven and hell?)

- Islamic scholar Feisal Abdul Rauf said: There is sex in heaven: *"The real life is the next life... and based upon how we live this life, it determines where we shall be in the next. We are told we will be in comfortable homes, reclining on silk couches... so we're given the delights of sex, the delights of wine, the delights of food with all of*

their positive things without their negative aspects."

- Terrorists and Heaven - Jihad Jarrar, of Islamic Jihad, who is incarcerated in an Israeli prison for a failed suicide bombing, tells Walters that only Muslims will go to heaven and *"the reason I chose a martyrdom operation"* was to spend an eternity in paradise. He says he was taught that *"everything good is in the garden in paradise,"* and that *"the lord promised the martyr who lost his life and lost the world on earth, that he promised him these 72 women in paradise as honor, as respect for him."*

Walters has done a wonderful job to present how heaven is understood by various religions. I noticed that she had covered almost all the major religions but did not mention any view of Guru Nanak, the founder of one of the great living religions of the world. The reason of not presenting the views of Guru Nanak is due to the fact the Sikhs have failed to represent philosophy of Guru Nanak (Nanakian Philosophy) in an academic way to the humanity of the Current Science Age. Therefore, it remains ignored whenever any writer tries to compare philosophy of different religions of the world. Had we, the Sikhs, presented Nanakian Philosophy academically in its real perspective, I am sure the millions of people who watched the Walters' show would have appreciated the original and unique philosophy of Guru Nanak about heaven and hell.

Similarly, Walters also missed to include the views of any Hindu theologian. When Walters' interview about the above show was published by Westcott [4] in Reader's Digest in India the deficiency of concept of 'Heaven' in Hinduism was met by Shanoo Bijlani [2] as an inset in the article of Westcott but the views of Sikhism again remained ignored by her also. This might be due to the fact that many Hindu and Sikh theologians consider that Sikhism follows the philosophy of Hinduism on this issue, 'Heaven and Hell'. **The irony is that this issue, 'Heaven and Hell', has not been analyzed by the Sikh theologians on the basis of Nanakian Philosophy embodied in the Bani of Guru Nanak, which is incorporated in the Aad Guru Granth Sahib (AGGS) [1].** Let us discuss 'Heaven and Hell' according to Hinduism and Nanakian Philosophy.

1. 'HEAVEN AND HELL' IN HINDUISM

According to Shanoo Bijlani [2] in Hinduism, unlike Christianity and Islam, heaven is not a final destination. It is a half way place where one enjoys oneself for a while before being reborn again on earth. The final aim is to attain *moksha*, freedom from transmigration.

She says that according to the *Maha Bhagvadam*, heaven has seven *lokas* (regions) – *bhu, bhuva, swarga, maha, tapa, jana* and *satya*. Each *loka* has its own special character: In *satya loka*, only truth resides. In *swarga loka*, all sensual desires are fulfilled. Here you can enjoy exotic food, enchanting music, splendid homes, and lovely *apsaras* (beautiful damsels).

She further adds one goes to heaven only if one has done good deeds otherwise goes to *naraka* (hell). In hell one temporarily suffers, before being reborn, probably as a creature of a lower order.

From the above information of Bijlani [2] it appears the method to reach real heaven by the followers of Hinduism is much more difficult than the followers of other religions.

2. 'HEAVEN AND HELL' IN NANKIAN PHILOSOPHY

It is important to have some knowledge about life, death and consciousness (so-called soul) as already discussed in the previous Chapter 22. (See Sikh Bulletin Nov-Dec 2011) Here 'Heaven and Hell' has been recapitulated. Guru Nanak first poses a question: Where does one come from and where will one go? Then he answers that one comes under the Laws of Nature and goes away under the Laws of Nature:

ਜਾਤੋਂ ਜਾਇ ਕਹਾ ਤੇ ਆਵੈ ॥

ਕਹ ਉਪਜੈ ਕਹ ਜਾਇ ਸਮਾਵੈ ॥

ਕਿਉ ਬਾਧਿਓ ਕਿਉ ਮੁਕਤੀ ਪਾਵੈ ॥

ਕਿਉ ਅਬਿਨਾਸੀ ਸਹਜਿ ਸਮਾਵੈ ॥੧॥

ਨਾਮੁ ਰਿਦੈ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਮੁਖਿ ਨਾਮੁ ॥

ਨਰਹਰਾਪ ਨਾਮੁ ਨਰਹਰ ਨਿਹਕਾਮੁ ॥੧॥ਰਹਾਉ॥

ਸਹਜੇ ਆਵੈ ਸਹਜੇ ਜਾਇ ॥

ਮਨੈ ਤੇ ਉਪਜੈ ਮਨ ਮਾਹਿ ਸਮਾਇ ॥

ਗੁਰਮੁਖਿ ਮੁਕਤੋ ਬੰਧੁ ਨ ਪਾਇ ॥

ਸਬਦੁ ਬੀਚਾਰਿ ਛੁਟੈ ਹਰਿ ਨਾਇ ॥੨॥

ਅਗਗਸ, ਮ: ੧, ਪੰਨਾ ੧੫੨.

How can we know¹ where did we come from³ and where will we go²?

Where did we originate⁴, and where will we go or merge⁵ into?

How are we bonded⁶ and how are we liberated⁷?

How do we merge⁹ with Indestructible⁸ Entity with ease? 1.

Comprehension¹¹ of God¹⁰ is the elixir¹² (Amrit) of life from God^{13,14},

God¹⁵ is the Naam¹⁶, and God is free from any desire¹⁷. 1. Pause.

Under the Laws of Nature¹⁸ one comes (born) and under the same laws one goes away (die).

Consciousness arises²⁰ in the mind¹⁹ (with neurons in the brain) and works²¹ in the brain.

Through²⁷ the comprehension²⁵ of wisdom (philosophy) in the Nanakian Philosophy²⁴ the Guru-oriented is liberated²² and does not fall into any bondage²⁵. 2.

AGGS, M 1, p 152.

Guru Nanak further mentions in his Bani that the treatment given to the body after death does not make any difference since it is not known where one will go after death:

ਇਕ ਦਝਹਿ ਇਕ ਦਬੀਅਹਿ ਇਕਨਾ ਕੁਤੇ ਖਾਹਿ ॥

ਇਕਿ ਪਾਣੀ ਵਿਚਿ ਉਸਟੀਅਹਿ ਇਕਿ ਭੀ ਫਿਰਿ ਹਸਣਿ ਪਾਹਿ ॥

ਨਾਨਕ ਏਵ ਨ ਜਾਪਈ ਕਿਥੈ ਜਾਇ ਸਮਾਹਿ ॥੨॥

ਅਗਗਸ, ਮ: ੧, ਪੰਨਾ ੬੪੮.

Nanak Says:

After death some bodies are burnt¹, some are buried² and some are left to be eaten by dogs³ (and vultures).

Some are thrown⁴ in water, while others are thrown in dried well⁵.

(Whatever the method of disposal may be) There is no evidence⁶ where one (so-called soul) goes⁷ after death.

AGGS, M 1, p 648.

Guru Nanak again states that there is no world after death where one will reap the benefits/punishments of Karma of this life:

ਮਤ੍ਰੀ ਕੇ ਜਾਣੈ ਜਾਇ ਅਗੈ ਤੇ ਪਾਇਸੀਓ ॥

ਜੇਹੇ ਕਰਮਪ ਕਮਾਇਓ ਤੇਹਾ ਹੋਇਸੀਓ ॥

ਅਗਗਸ, ਮ: ੧, ਪੰਨਾ ੭੩੦.

Nanak Says:

One must not¹ understand² that the karmas (good or bad deeds) of the current life are rewarded⁴ in the next world³.

It is here in this world 'what⁵ (deeds⁵) you sow⁶ so shall you reap⁷.

AGGS, M 1, p 730.

The 'Heaven' and 'Hell' have been referred either allegorically or metaphorically through out the Gurbani by the Sikh Gurus. However, that does not mean that the Sikh Gurus supports the existence of 'Heaven' or 'Hell'.

Guru Arjan finally sums up Nanakian Philosophy about the 'Heaven' and 'Hell' to get the best out of the present life since there is no life after death:

ਆਗਾਹਾੀ ਕੂ ਤ੍ਰਾਪਿਓ ਪਿਛਾੜੇ ਫੇਰਿ ਨ ਮੁਹਭੜਾਓ ॥

ਨਾਨਕ ਸਿਝਿਪੁ ਇਵੇਹਾਓ ਵਾਰ ਬਹੁੜਿਓ ਨ ਹੋਵੀ ਜਨਮੜਾਓ ॥੧॥

ਅਗਗਸ, ਮ: ੫, ਪੰਨਾ ੧੦੯੬.

Nanak says:

Think² about the future¹, look not on the past³ over your shoulders⁴.

Make⁵ the present life⁶ a great success since there is no birth⁸ again⁷.

AGGS, M 5, p 1096.

Finally, I would like to pose here the same question, which I have been asking many theologians of various religions including Sikhism, wherever I get a chance:

Why are the two great families of religions (Semitic and Eastern religions) at loggerheads over the question of 'Life after Death' although both believe that there is one God and the whole humanity is Its creation?

CONCLUSIONS

1. The concept of heaven and hell is widely accepted in almost every religion, faith and cults.
2. Almost every faith claims that only the followers of their faith can go to heaven.

3. It appears that it is a very difficult path in Hinduism to reach heaven whereas in others it is very simple. Just having a belief in that faith and accepting its prophet as the savior will lead to heaven.
4. For atheists and scientists there is no heaven and hell.
5. In Nanakian Philosophy heaven and hell are not known. One is born and dies under the Laws of Nature. The benefit/punishment of good and bad deeds is rewarded in this life not in any other life in any other world.
6. The final message in Nanakian Philosophy is to make best use of the present life since there is no other life after.
7. **It appears that scientists, atheists, and rationalists have same views as given in Nanakian Philosophy.**

REFERENCES

1. AGGS = Aad Guru Granth Sahib. 1983 (reprint). Publishers: Shiromani Gurdwara Parbandhak Committee, Amritsar. (M = Mahla, i.e., succession number of the Sikh Gurus to the House of Nanak, M is replaced with the Name of Bhagat/ Bhatt for their Bani, p = Page of the AGGS).
2. Bijlani, Shanoo. 2006. Concept of Heaven in Hinduism. Reader's Digest, March 2006, page 110.
3. http://www.ctv.ca/servlet/ArticleNews/show/C/TVShows/20051130/Barbara_Walters_Heaven/20051202/
4. Westcott, Gail Cameron. 2006. In search of Heaven: Barbra Walter interviews true believers to find answers. Pp 104-110. Reader's Digest, March 2006 (Indian edition).

(Reproduced from: **NANAKIAN PHILOSOPHY: Basics for Humanity**. Available from Singh Brothers, Amritsar and Institute from Understanding Sikhism, Laval, Quebec, Canada)
[Nanakian Philosophy - Basics for Humanity, ISBN 978-0-9734291-3-8. Reproduced with Permission of the author – Prof. Dr. Devinder Singh Chahal. Due to lack of space the diagrams mentioned in the article have not been included. For that the readers may refer to the book. See page 40. ED.]

GURMAT INVIOABILITY OF NAAM DAAN ISNAAN*

Dr. (Bhai) Harbans Lal¹

A cursory view of the present trend in Sikh publications, Sikh conferences, youth programs and other presentations reveals that the essence of certain scriptural canons of Sikh principles may be gradually modified without any one's notice. The Guru's canons of *Naam Daan Isnaan* (ਨਾਮ, ਦਾਨ, ਇਸਨਾਨ)² is being substituted by essentially non-gurbani terms to suite the convenience and circumstances. Whereas the motives of the writers and speakers may be genuine, there is a risk of tinting with adulteration the basic canons of Sikhi with passage of time.

Principles of the Sikh *rehat* first originated in the Guru Nanak's teachings. The Guru spread the divine message to all those coming to him and laid the ground work for a universal Code of Conduct (*Rehat Maryada*). This code was meant to be timeless and meant for every one without any prejudice of race, religion, gender or nationality. It is the one code appropriate for every member of human race. Traditionally it was summed up by the Guru in three scriptural terms, *Naam Daan Isnaan* (ਨਾਮ, ਦਾਨ, ਇਸਨਾਨ).

On every opportunity of transmitting his ministry, the Guru emphasized a life style based upon a troika of those three precepts. For example, such was the first pronouncement of his ministry. The event of Guru Nanak's meditative transe at the banks of *venee nadi* is considered the most significant event in the life of the founder of Sikh religion³. The historians described this event as the occasion when Guru Nanak inaugurated his ministry by pronouncing that he was ordained by God

* Modified from earlier version : Hal, H., *Scriptural Sanctity of Naam Daan Isnaan*, **Sikh Review**, 44 (November): 7-11, 1996.

The verses from the Sri Guru Granth Sahib are cited in original gurmukhi script with the author, source, page and line numbers according to the Granth published by Shiromni Parbhandak Committee, Amritsar. Each verse is followed by a brief English commentary in the light of the subject of this discussion and may be distinct from an exact translation.

¹ Address all correspondence to Dr. Harbans Lal, Ph.D., D.Litt. (Hons), Professor and Chairman, Department of Pharmacology, University of North Texas Health Science Center at Fort Worth, 3500 Camp Bowie Blvd. Fort Worth, Texas 76016. Japji08@yahoo.com

² For detailed discussion on the meanings of these terms see, Harbans Lal, *The Three Pillars of Spiritual Living*, **From Both sides of the Ocean**, January-February Issue, 16-19, 1996.

³ Singh, O.: *Jot Prakash Dus Guru Saheban*, **Vismaad Naad**, 1 (1), 193, 1994.

with a message for all humanity. Referring to this message, the writers of the oldest available Sikh annal, ancient *meharban vaalee janam sakhi*, described the Divine inspirations to the Guru as saying, *O' Nanak, those you accept, will be given salvation in the court of God, .. you are ordained to undertake the mission of both articulations and inculcation of the practice of Naam Daan Isnaan in the millennium of kaljug*⁴...

In recorded Sikh history it is from this event and time that the *Naam Daan Isnaan* terms were rightly regarded as representing the basic doctrines of Sikhism. The same doctrines are routinely preached in the Sikh congregations and a lot has been written on their meanings and implications in life.

Following the historic event of *venee nadi* the scriptural terms, *Naam Daan Isnaan* (ਨਾਮ, ਦਾਨ, ਇਸਨਾਨ) were made a part of gurmat philosophy and were actively popularized. From this time onward, these terms and the concepts they represented continued to be recognized as the fundamentals of Sikhism. They were variously translated and explained with changing times according to the needs of local languages and customs.

This is not unusual. With changing socio-political milieu and cultural as well as linguistic needs, it is expected that, with time, more contemporary terms would be employed to express the essence of the original diction and basic concepts contained in it. The evolution of terminology is expected to change with time, however, a great caution must be exercised to preserve the original terms and their meaning.

When newer terms are introduced, they may subtly begin to taint the original meaning of the canons in order to accommodate expression of many cultural and geographical influences. Once accepted, the subtle changes have a tendency to introduce long term distortions of the original meaning.

To guard against any long lasting variation in the essence of the terms, it must be emphasized periodically that the basic principles must be referred to by the original terms coined by the founders

⁴ as cited by Onkar Singh, In: *Jot Prakash Dus Guru Saheban*, **Vismaad Naad**, 1 (1), 196, 1994.

themselves or by those subsequently authenticated by the Gurus themselves or done by their contemporary theologians.

Other terms which are most popular in the Punjabi regions of the Indian sub-continent to describe the Guru's three precepts are *Naam Japo*, *Vand Chhako*, *Kirat Karo*. These are newer terms and were coined during the post Guru Periods. Time of their exact origin is not known. Terms very different but considered equivalent to represent the same ideas were mentioned by Bhai Mani Singh although he used each of them separately.

It is a common belief that Bhai Vir Singh allowed the use of these new terms *Naam Japo*, *Vand Chhako*, *Kirat Karo* to blunt Communist influence on Sikh Youth. The motivation was to stress that Sikhism had already imbibed two major slogans of the Communist movement and it goes beyond by stressing a belief in God to which Communism was opposed to. I clearly recall this point being emphasized in the Sikh youth gatherings by the All India Sikh Students Federation, and other Sikh activist movements.

Although the intention at that time was laudable, inadvertently, wide popularity of new terms gradually began to erode the originals altogether. The newer terms that were originally meant to describe *Naam Daan Isnaan*, they instead began to corrupt the original intention with time. A number of authors even unwittingly began to go astray in their exposition while explaining the terms in the context of their own understanding.

In order to halt this erosion of the real intention of the Guru, it is emphasized to prefer reference to the Guru's edicts in the words chosen by the great founding sages themselves. It is for this reason that this author undertook to document below the original testimony of the scripture in support of the correct representation of these terms.

Testimony of Bhai Gurdas

Bhai Gurdas (1551-1636) was Guru Arjun's scribe who co-compiled the first recension of the Guru Granth. Bhai Gurdas was the son of Datar Chand Bhalla, a first cousin of Guru Amar Das; his cousin sister, Bibi Bhani, was married to Guru Ram Das and was mother of Guru Arjan which made Bhai Gurdas as maternal uncle of

Guru Arjan. Thus, Bhai Gurdas may be considered as the Sikh best connected to the Gurus' family and therefore Guru's mission. In addition, he had a singular privilege of living through the time of first six Gurus and is considered as the first Sikh missionary of the Sikh philosophy and mysticism. He wrote extensively on the *Gurmat* philosophy and the Sikh way of life. Guru Arjan designated Bhai Gurdas's writings as the key to the Guru Granth Sahib. In this capacity, Bhai Gurdas was the first to outline Guru's own instructions on the theology and morality of the Sikh community in the Gurus' time and for the times to come.

Bhai Gurdas elected to include his testimony on the injunctions of *Naam Daan Isnaan* (ਨਾਮ, ਦਾਨ, ਇਸਨਾਨ) in his very first *pauri*. This *pauri* was used as homage to the founder of the religion and as an overview of his composition. It goes as follows:

ਭਾਉ ਭਗਤਿ ਗੁਰਪੁਰਬ ਕਰਿ ਨਾਮ ਦਾਨ ਇਸਨਾਨ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਾਯਾ ⁵॥

I bow to Guru Nanak who transformed people into those who continuously rededicate themselves to the Guru's principles through celebration of the Guru's festivals and emphasize the path of Naam Daan Isnaan. Similarly when Bhai Gurdas narrated the foundation of the Panth, he included the injunctions of Naam Daan Isnaan as an important component.

ਗੁਰਮੁਖ ਪੰਥੁ ਚਲਾਇਨੁ ਨਾਮੁ ਦਾਨੁ ਇਸਨਾਨੁ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਾਯਾ ⁶॥

The Guru promotes the path of Guru oriented by emphasizing Naam Daan Isnaan

Further, when Bhai Gurdas described the teachings that Guru asked his followers to abide by, it contained *Naam Daan Isnaan* as an important part.

ਪਰਤਨ ਪਰਧਨ ਪਰਨਿੰਦ ਮੇਟਿ ਨਾਮੁ ਦਾਨੁ ਇਸਨਾਨੁ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਾਯਾ ⁷॥

Among the virtues that the Guru had emphasized included; to be truthful, content, merciful, religious and the practitioner of Naam, Daan and Isnaan.

ਸਤਿ ਸੰਤੋਖ ਦਯਾ ਧਰਮ ਨਾਮ ਦਾਨ ਇਸਨਾਨ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਾਯਾ ⁶

For inculcating the Truth, fulfillment and mercy and divinity the Guru emphasized Naam Daan Isnaan

Bhai Gurdas considered the practice of *Naam Daan Isnaan* as a fulfillment of the Guru's teachings.

⁵Gurdas, Bhai, In Varan Bhai Gurdas, Var 1, Pauri 1, Sixth Edition reprinted Bhai Vir Singh Sahit Sadan, New Delhi, 1992.

⁶Gurdas, Bhai, In Varan Bhai Gurdas, Var 23, Pauri 1, Sixth Edition reprinted by Bhai Vir Singh Sahit Sadan, New Delhi, 1992

⁷Gurdas, Bhai, In Varan Bhai Gurdas, Var 29, Pauri 2, Sixth Edition reprinted Bhai Vir Singh Sahit Sadan, New Delhi, 1992

ਗੁਰ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਮਾਵਣਾ ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਾਮ ਦਾਨ ਇਸਨਾਨਾ⁸

To a Guru oriented individual, the practice of Naam, Daan and Isnaan constitute the fulfillment of Guru's teachings.

Testimony of Bhai Nand Lal

Bhai Nand Lal was the Poet Laureate of Guru's court and the most dearly loved disciple of Guru Gobind Singh. He wrote two *rehatnamas*; one written in 1695, i.e., four years before the Vaisakhi of 1699 known as *Rehatnama*, and the other in 1699 known as *Tankhahnama*. Nand Lal was asked by the Guru to compile Guru's injunctions for the guidance of the Sikh community after the Guru left his human body for the heavenly abode. Both of those were written under the personal guidance of Guru Gobind Singh and were often composed in the form of conversation between the Guru and Bhai Nand Lal.

In these compositions, Guru Gobind Singh is said to ask Bhai Nand Lal to convey to the Sikhs the following message for inclusion in their daily code of conduct.

ਸੁਨਹੁ ਭਾਈ ਨੰਦ ਲਾਲ ਜੀ ਸਿਖ ਕਰਮ ਹੈ ਏਹੁ ॥ ਨਾਮ ਦਾਨੁ
ਇਸਨਾਨੁ ਬਿਨੁ ਕਰੇ ਨ ਅੰਨ ਸਿਉ ਨੇਹੁ⁹

Listen, O, my dear Bhai Nand Lal, the religious deeds of the Sikhs are defined as follows - but for Naam (meditation), Daan (sharing and charity), and Isnaan (acts of cleansing), a Sikh should not form an association with anything else.

The Guru's Own Sermons on Troika

Above all, the Gurus themselves frequently emphasized the *rehat* of *Naam, Daan, and Isnaan*. For instance, the Guru says.

ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਾਮੁ ਦਾਨੁ ਇਸਨਾਨੁ ॥ ਗੁਰਮੁਖਿ ਲਾਗੈ ਸਹਜਿ
ਧਿਆਨੁ ॥¹⁰

The God Oriented people live the life of "Naam, Daan, Isnaan (ਨਾਮ, ਦਾਨ, ਇਸਨਾਨ) and they remain attuned to the blissful state.

ਨਾਮੁ ਦਾਨੁ ਇਸਨਾਨੁ ਦ੍ਰਿੜ ਹਰਿ ਭਗਤਿ ਸੁ ਜਾਗ ॥¹¹

The devout is awake to the Worship of the Lord with firm faith in the life style of "Naam Daan Isnaan" (ਨਾਮ, ਦਾਨ, ਇਸਨਾਨ)

ਦ੍ਰਿੜ ਨਾਮ ਦਾਨ ਇਸਨਾਨ ਸੁਚਾਰੀ ॥¹²

Naam Daan and Isnaan are the acts of piousness.

When the Guru found an occasion to deliver his sermon to gatherings on festivals of every kind, he used those opportunities to stress his mission by emphasizing the principles of his new religion irrespective of the professed faith of the audience. For example, on two premier holy festivals of Hindus, both Guru Nanak and Guru Arjan preached as follows.

ਦਸਮੀ ਨਾਮੁ ਦਾਨੁ ਇਸਨਾਨੁ¹³

On the day of Dasami, dedicate yourself to Naam Daan and Isnaan

ਦੁਆਦਸੀ ਦਾਨੁ ਨਾਮੁ ਇਸਨਾਨੁ¹⁴

On the day of Duadsi, dedicate yourself to the practice of Naam Daan and Isnaan.

As far as we know Guru Gobind Singh continued the tradition of advocating "Naam, Daan, Isnaan term. For example, the Guru is quoted as saying:

ਨਾਮ ਦਾਨ ਇਸਨਾਨ ਬਿਨ ਕਰਮਾ ਨਹੀ ਪਾਈਐ¹⁵

The gift of Naam Daan and Isnaan is not obtained without being a fortunate.

It is thus clear that the terms used to describe three pillars of the Sikh way of life were never allowed to change in over two centuries of the Gurus' life. It is not wise, therefore, to permit any change now. This certainly does not preclude any restriction however on translating them in contemporary idioms when necessary as long as the original terms are not let to be forgotten.

Definitions of Naam, Daan, Isnaan

Being basic pillars of Gurmat ethics, these fundamental terms must be defined fully and that will be done elsewhere. Here only simple narrations are included, essentially literary meanings of the term fully realizing that much is left out to conform to the limits of space. Our readers should look for future

⁸Gurdas, Bhai, In Varan Bhai Gurdas, Var 30, Pauri 15, Sixth Edition reprinted Bhai Vir Singh Sahit Sadan, New Delhi, 1992

⁹Rehhatnama Bhai Nand Lal, I. 17. (Also, it appears in Tankhahnama by Bhai Nand Lal).

¹⁰Dev, Guru Nanak In: Sri Guru Granth Sahib (1604), p. 942, I. 4.

¹¹Dev, Guru Nanak In: Sri Guru Granth Sahib (1604), p. 419, I. 5

¹²Dev, Guru Arjan In: Sri Guru Granth Sahib (1604), p. 740, I. 18

¹³Dev, Guru Nanak, in Sri Guru Granth Sahib (1604), p. 780, I. 2.

¹⁴Dev, Guru Arjan, in Sri Guru Granth Sahib (1604), p. 299, I. 7.

¹⁵In: Sukhammanha, Chant 37, I. 1, as referenced by Bhagwant Singh Hariji, Dasam Granth Tut Tatcara, Punjabi University Patiala, p. 1083.

discussions to fully comprehend the life implications of these Gurmat teachings.

Naam

In order to define *Naam* let us take a guidance from Guru Nanak's *jap* composition. Here Guru Nanak tells us, "...*Sach naUn vadiyae vichaar*", that is, to imbibe the identity (*naam*) of the Virtual TRUTH (*sach*) by contemplating (*vichaar*) on the greatness (*vadiyae*) of the Infinite Wisdom (*Vahaguru*).

How to engage in such a practice or a deed is open to the seeker's choice and temperament; the Guru Granth provides leniency with great many choices. The Guru recognized wide diversity of traits and likings that we are endowed with. The effectiveness of the tactics including the associated rituals to be employed will vary with the person attempting such practices. However, a particular tactic may be chosen based upon its efficacy that may be readily assessed before making that tactic a lifelong practice. Many such tests are described in the Guru Granth; these tests may be subject of another discussion.

Daan

Daan in Sikhee has two equally weighted components - sharing with the needy and seeking from the Divine. To share your worldly and spiritual possessions, to utilize your bodily capacities for the good of others and to share your intellectual assets all in service of fellow beings and creations around us form an essential ethical code of the Sikhs.

A Sikh is not an owner but a custodian of all possessions. As such he or she must share all for the betterment of others and in service of humanity with no return expected.

ਘਾਲਿ ਖਾਇ ਕਿਛੁ ਹਥਹੁ ਦੇਇ॥ ਨਾਨਕ ਰਾਹੁ ਪਛਾਣਹਿ ਸੇਇ॥

Says Nanak, one who himself lives by his honest labor and yet gives away something out of his hands, has alone found the true way.

Guru Nanak in Guru Granth, p. 1245.

Another aspect especially stressed in the Sikh tradition is that *daan* be proffered in all humility and in an utterly selfless spirit. It should not create a sense of pride or ego in the mind of one who gives. Ego (*haumai*) vitiates the act of charity. Says Guru Teg Bahadur:

ਤੀਰਥ ਬਰਤ ਅਰੁ ਦਾਨ ਕਰਿ ਮਨ ਮੈ ਧਰੈ ਗੁਮਾਨੁ॥ ਨਾਨਕ ਨਿਹਫਲੁ ਜਾਤ ਤਿਹ ਜਿਉ ਕੁੰਚਰ ਇਸਨਾਨੁ॥

If one performing pilgrimages, observing fasts and giving Daan nourishes in his mind a sense of pride, all such acts remain fruitless like the bathing of an elephant (who casts dust over his body after bath).

Teg Bahadur in Guru Granth, p. 1428.

To receive *daan* is also part of Sikh Code except it is received not from a human being or an institution but only from the holy, Guru and God. For example, Guru Nanak himself asks for *daan*.

ਦਾਨੁ ਮਹਿੰਡਾ ਤਲੀ ਖਾਕੁ ਜੇ ਮਿਲੈ ਤ ਮਸਤਕਿ ਲਾਈਐ॥

For himself Guru Nanak seeks the daan of the dust from underneath the feet of the holy ones which, if obtained, to his forehead would he apply.

Sri Guru Granth Sahib, p. 468.

To ask for *Daan* from humans will be testament to begging and begging especially for any material goods or advantages is certainly not approved in Sikh ethics, only begging or *Daan* from the Guru and God is sought for is Creator's praises.

ਮਾਗਨਾ ਮਾਗਨੁ ਨੀਕਾ ਹਰਿ ਜਸੁ ਗੁਰ ਤੇ ਮਾਗਨਾ॥

The most desirable boon to beg for is to beg from the Guru's love of singing the Creator's laudation.

Sri Guru Granth Sahib, p. 1018.

In his daily ardas or supplicatory prayer, the highest form of *daan* (*daana sir daan*) a Sikh seeks is the *naam-daan*, gift of God's Naam.

ISNAAN - Noble Deeds as Cleansing Acts

The term *isnaan* (ਇਸਨਾਨ) is derived from the word '*snan*' meaning an act of cleansing or bathing as its metaphor. However, in Gurmat terminology, the term *isnaan* is used exclusively for those acts or behaviors which lead to purification of the mind besides cleansing of body.

Thus *isnaan* means cleansing acts or noble deeds perpetually undertaken throughout one's life. The noble deeds include all righteous actions including truthful living, practice of honesty in trade and profession, and in dealings with others. In addition, the Gurus considered continual company of other seekers of truth and men of God as *isnaan*. Further, all pursuance of esoteric practices of religion are excepted provided they possess cleansing potency. For example

Guru Nanak said.

ਸੰਗਤਿ ਮੀਤਿ ਮਿਲਾਪ ਪੂਰਾ ਨਾਵਣੋ ॥ ਗਾਵੈ ਗਾਵਣਹਾਰੁ ਸਬਦ
ਸੁਹਾਵਣੋ ॥

The perfect act of bathing is the company of the true friends who seek the truth and who sing praises of the Divine. They are decorated with the holy intuition of Sabd.

Sri Guru Granth Sahib, p. 687.

Although cleansing efforts were stressed in many faith practices, there only mechanical washing of physical body, often at holy place, was the sole object of cleansing. Guru Nanak meant much more than that. He rather belittled just washing of the body alone even if it was practiced at a holy place. For example, Guru Nanak says in Asa di var.

ਸੂਚੇ ਏਹਿ ਨ ਆਖੀਅਹਿ ਬਹਨਿ ਜਿ ਪਿੰਡਾ ਧੋਇ ॥ ਸੂਚੇ ਸੇਈ
ਨਾਨਕਾ ਜਿਨ ਮਨਿ ਵਸਿਆ ਸੋਇ ¹⁶

Those who bathe and wash just their bodies are not considered fully cleansed. Cleansed are those in whose hearts resides the Divine.

Gurmat considers the ritual of bathing in the waters (places of pilgrimage), holy or otherwise, as spiritually worthless. For example,

ਸੰਧਿਆ ਪ੍ਰਾਤ ਇਸਨਾਨੁ ਕਰਾਹੀ ॥
ਜਿਉ ਭਏ ਦਾਦੁਰ ਪਾਨੀ ਮਾਹੀ

Kabir in Guru Granth, p. 324, l. 9.

They who bathe morning and evening to wash off their sins are like frogs who live in the water as their preoccupation.

ਜਲਿ ਮਲਿ ਕਾਇਆ ਮਾਜੀਐ ਭਾਈ ਭੀ ਸੈਲਾ ਤਨੁ ਹੋਇ ॥

ਗਿਆਨ ਮਹਾਰਸਿ ਨਹਾਈਐ ਭਾਈ ਮਨੁ ਤਨ ਨਿਰਮਲ ਹੋਇ ॥

Nanak in Guru Granth, p. 637, l. 4

Should you cleanse your body with water, you will still remain filthy; only when you bathe yourself in the super nectar of sacred knowledge, your mind will become cleansed and pure.

Instead, the Guru Granth places emphasis on pure deeds.

ਸੋ ਕਿਛੁ ਕਰਿ ਜਿਤੁ ਮੈਲੁ ਨ ਲਾਗੈ

Engage only in those deeds that never pollute your mind or body.

Sri Guru Granth Sahib, p. 199.

¹⁶Dev, Guru Nanak, In: Sri Guru Granth Sahib (1604), reprinted by Shiromani Gurdwara Parbandhak Committee at Gurdwara Printing Press Amritsar, p. 472, l. 9.

Overview

The three principles of *naam, daan and isnaan* which were proclaimed to live by were consciously designed to be universal and which can be practiced in every culture and time. **While propagating their ministry, the founders of Gurmat philosophy have emphasized that all humans are one race and all will have the same needs, spiritual and corporal. They all will have one urge towards the divine truth, no matter how will they express it. Therefore, the basic principles to live by must be universal and applicable to all. They must be global enough that different people are able to translate them for their individual usage in their own culture and inheritance.**

While founding the world religious order, the Guru considered this world moving into an age of convergent consciousness where faith will be guided by a critical openness to truth where-ever it may lie, and when the different images of the doors to the house of God will co-inhabit, ultimately perhaps converging toward as yet unimaginable unity of religion. People from the world's different religious traditions will reach out, building bridges where commonalities are found, all engaged in a common quest for the true, the good and the beautiful. The three principles of *naam daan isnaan* fit exactly in this mold of life style. They alone combine seeking of divine conscious with a social order of noble deeds, and sharing practices which form the basis of future order and unity of humankind.

THE SUICIDAL MISSIONARY

Chandan Mitra

India Today 26 December, 2011

Few individuals, at least in Indian history, have had so much blood spilt in their name as Jarnail Singh Bhindranwale. If India lost its innocence and turned into an intolerant and more violent nation in the course of the turbulent 1980s, it was largely on account of a chain of events set in motion by a rustic preacher of orthodox Sikh tenets to his community's rural underclass. A mesmerising speaker who could rouse phenomenal passion among his listeners, Bhindranwale was an impressively built man, tall and

sharp-featured with a deep set of piercing eyes that sized up his interlocutors and instantly put them on the defensive through a steely gaze. His meteoric rise from a small-time priest from the Damdami Taksal seminary, at Chowk Mehta near Batala in Punjab's relatively impoverished Majha region, to a cult figure of terror defined the first half of the 1980s. And the year 1984 was almost entirely shaped by him, first on account of Operation Bluestar which led to his death in June, followed by the revenge killing of Indira Gandhi less than five months later.

Bhindranwale's rise and fall was symptomatic of leaders of such diabolic cults. He was promoted by Giani Zail Singh when he was chief minister of Punjab in a bid to contain Akali influence over the powerful Shiromani Gurdwara Parbandhak Committee (SGPC), the well-heeled body that controlled Sikh shrines in Punjab including its Vatican, the Darbar Sahib in Amritsar. Of the Giani's subsequent fall in the eyes of his community, despite his elevation to the post of President of India, I recall a verse quoted evocatively by Khushwant Singh: *Maazi ke dosh par gaye thay woh chadne/ Maazi ne patka sau-sau baar* (He tried to mount on the shoulders of the past/The past felled him to the ground a hundred times).

Trying to cater to the revivalist surge in Punjab, Zail Singh built a highway named after the last Sikh Guru and most ludicrously walked behind a steed said to have descended from Guru Gobind Singh's favourite horse, picking up its droppings as it galloped to Anandpur Sahib. No doubt that ignited the fervour of religiosity, eventually helping the rise of fundamentalism in Punjab.

Bhindranwale cunningly used the Giani's patronage and, in collusion with the Congress put up candidates for the SGPC polls, winning a significant number of seats from Gurdaspur Amritsar and Ferozepur districts. He had no time for conventional SGPC or Akali Dal apparatchiks. He believed they had become mealy-mouthed, corrupt and deviated from the martial tenets of the faith. Although he never said this explicitly, he always implied that **'wily' Hindus had influenced the Sikh clergy** into wheeling-dealing and they no longer inspired the youth. Deviant practices such as shaving of beards, cutting off hair, abandoning the turban, apart from indulgence in abhorrent addictions like drinking and smoking were on the rise among young Sikhs.

Looking back, I am not sure if Bhindranwale was a terrorist by conviction who seriously sought Punjab's separation from India through force or if he painted himself into a corner and became a puppet in the hands of Pakistan's ISI which was looking for a face to project in its war of a thousand cuts against India to avenge East Pakistan's dismemberment. Maybe he was carried away by crowds that thronged his *pravachans* in rural Punjab in which he railed against decrepit practices creeping into Sikhism and exaggeratedly spoke of the alleged betrayal of his community by New Delhi, particularly the 'biba' meaning Indira Gandhi. In that sense, he was the latest in a long line of Sikh leaders who led episodic agitations to distance the faith from Hindu influences, worried that the preponderant assimilative thrust of Hinduism would overwhelm Sikhism the way it had done Jainism and Buddhism.

Historians have often traced the roots of this assertiveness to the Jaito satyagraha of 1921, which Mahatma Gandhi had described as "the first battle for Independence", sparked by the Jallianwala Bagh outrage of 1919. The Jaito movement was principally aimed at removing corpulent mahants who had taken control of most affluent gurdwaras and, to attract large donations from Hindu traders, installed images of Hindu deities inside shrines of a religion that specifically prohibited idolatry.

Later at the time of Partition, some Sikh leaders such as Master Tara Singh did raise the demand for Khalistan, but the riots in erstwhile West Punjab that targeted Sikhs and Hindus equally reinforced the bond between the two communities, which were jointly forced to flee to India.

But the separatist strand resurfaced in Sikh politics from time to time on account of real or imagined grievances. In the late 1970s, Delhi's walls were painted with slogans such as "Sikhs in Army 33% to 12%. Why?" and "*Nankana azad te Panth azad*", referring to the Sikh holy shrine of Nankana Sahib now in Pakistan. Mainstream Sikh leaders also periodically targeted deviant sub-sects, particularly the Nirankaris and to some extent Namdharis, for challenging Khalsa founder Gobind Singh's decree that none would be anointed guru after him.

Bhindranwale, too, first hit the headlines by unleash-

ing violence on the Nirankaris. In a sectarian dash in 1979, 17 people died. This was avenged by the murder of the Nirankari Baba, worshipped by his followers almost as a guru, inside his fortified headquarters in Nirankari Colony near north Delhi's Model Town. The killing was clearly masterminded by Bhindranwale and that catapulted him into a hero in much of rural Punjab where Sikhs had been brought up to believe that Nirankaris were a bunch of despicable heretics.

The subsequent targeted killing of the venerable owner-editor of the Punjab Kesari group, Lala Jagat Narain, followed by that of his son Ramesh Chandra, to silence the newspaper group's strident campaign against separatist militancy sent a chill down Punjab's Hindu, sizeable minority of 37 per cent in the state. Arguably, then Haryana chief minister Bhajan Lal's overzealous security drill for Sikh travellers to Delhi during the 1982 Asian Games did much to add to the community's sense of grievance. In fact, that was the turning point as far as Bhindranwale's acceptability to Punjab's upwardly mobile and outwardly modern middle class was concerned.

Punjab became a byword for spiralling violence after Operation Woodrose was launched to mop up terrorists after the deaths of Bhindranwale and Indira Gandhi. In fact, rudderless terrorist groups let loose an orgy of violence in Punjab only in the aftermath of Operation Bluestar; It was the only time that a unit of the army revolted: the Sikh Regiment based in Ramgarh, near Ranchi, shot its commander dead on news of the destruction of the Akal Takht.

I recall visiting the temple in September 1984 and was horrified by what was left of the Akal Takht, then under reconstruction by an opium-eating Nihang, Baba Santa Singh, protégé of Union minister Buta Singh, a Mazhabi (Dalit) unacceptable to the dominant Jat Sikhs of the state. A few years later, I was also present when Bhindranwale's successor as Damdami Taksal, one Baba Thakar Singh, ceremonially commenced the demolition of the Akal Takht, because it had been rebuilt by Tankhaiya Sikhs like Santa and Buta and hence impure. That in the process, sword-wielding militants stripped the building's dome of 26 kg gold sanctioned by Indira Gandhi for its renewal, and possibly sold it to buy arms, is another matter. In death, Bhindranwale was, thus, a more potent figure than in life. The call for Khalistan, muted in his lifetime, ac-

quired a shrill overtone as the years passed. Till the arrival of hard line counter-terrorist KPS Gill as DGP and the brilliantly choreographed Operation Black Thunder in 1988, Punjab teetered on the brink of secession, despite the Rajiv-Longowal Accord of 1986, a peace deal that cost the peaceable Sant his life.

Punjab today is the antithesis of all that Bhindranwale sought to propagate. When Gill, de facto ruler of the state through the late 1980s, successfully organised a Shilpa Shetty Night and danced with her on stage in Amritsar in 1991, it spelled the lifting of the pall of terror. Two years later, Sukhdev Singh Babbar, head of the puritanical Babbar Khalsa, a Bhindranwale-worshipping outfit, was shot dead in Ambala. His house in Patiala, which I was the first journalist to visit, revealed his opulent lifestyle as well as indulgence with two wives who shared the home complete with latest electronic gadgets including a satellite dish, the first I saw in India. Support for separatist terror evaporated in the aftermath of the discovery. Gill proclaimed he had worked himself out of a job. He had.

I believe the movement spawned by Bhindranwale began its downhill journey when motley obscurantists issued a *firman* prohibiting consumption of alcohol and meat. Can you quite imagine a jolly good sardarji who abjures his nightly whisky and generous portions of tandoori kukkad? I recall my repeated visits to Amritsar during those blood-soaked years, when in company of journalist Rahul Bedi on his Bullet, we sneaked into by-lanes and tapped the closed shutters of booze shops twice to convey we wanted a full bottle, the premium be damned!

I am told Bhindranwale, probably India's first media-savvy terrorist, would allow journalists various liberties whenever they came to interview him in Akal Takht. His less intelligent, rustic followers were not only more intolerant but also daydreamed about founding a Sikh Empire stretching to Delhi which in their fanciful notions they renamed Dashmesh Nagar in maps of the imaginary Khalistan that were published with alarming regularity in the final years of the doomed movement.

Bhindranwale brought out the worst in us. He was gone by the mid-1980s, but his legacy lived long enough to damage the fabric of India's evolving

nationhood. Terrorist killings don't startle us anymore. We have become sufficiently blasé to say that unless it's in double-digits, such mass murders don't merit Page 1 treatment in newspapers. Bhindranwale shook India out of its comfortable somnolence that had been merely jolted a few years earlier by the Emergency. No doubt we are more mature as a nation than before. But we are perhaps more insensitive too. Maybe this had to happen someday. But what I remember of it, life was so much more languid before a humungous amount of blood was spilt around a purported Sant's diabolic persona. May it never happen again.

BHARAT IN BHASMASUR MODE

Surtej Singh, Chandigarh

To the Editor,
India Today,
16 January, 2012

Dear Sir,

I have been reading your very readable magazine since it started publication. Though it does a good job by and large, it consistently fails to treat the Sikh issues fairly. A recent example of the unfair treatment is your anniversary number dated December 26, 2011. **Your article by Chandan Mitra is in extremely bad taste, full of anachronisms, factual mistakes and biased formulations.** His main thrust that Sant Baba Jarnail Singh Bhindranwale was a foreign agent is contrary to all evidence available on the subject. I assure you that everyone doesn't ascribe to Chandan Mitra's jaundiced view. The facts conclusively prove him wrong.

I have been a keen observer of Punjab politics and the Punjab situation for decades. I have written several scores of articles and more than half a dozen books on these subjects both in Punjabi and in English. I deem myself well equipped to hold a viable opinion. I had the opportunity to observe the Sant closely. I hold the point of view that has been vastly appreciated by the people of the Punjab and the Sikhs scattered all over the world. I have written several articles on the Sant since 1982 and have authored a book on him.

I am enclosing a short article for publication. (The complete article is also enclosed). It constitutes a response that is well appreciated in knowledgeable

circles. I hope it will be possible for you to carry it in your rightly esteemed magazine at the earliest convenient opportunity.

I am also enclosing the **full response** which I do not expect to be carried but I do hope it will be read by those responsible for bringing out *India Today* just to have an idea that the other point of view on the subject exists and may possibly be more balanced than the view aired by Mr. Mitra.

Thanking you.

Yours faithfully,
Surtej Singh.

FULL RESPONSE:

Before the events relating to the recent violent suppression of the Akali political agitation are recalled, a few of the established parameters within which a meaningful discussion can take place, may be mentioned. **It is now settled beyond a doubt, that the agitation suppressed by Indira Gandhi backed by the permanent cultural majority's (pcm) orthodoxy, was political in nature and had demands that were perfectly legitimate and constitutional.** Several times an agreed upon solution was found to the issues raised. Every time, the agitating Akali Dal accepted the compromise and every time Indira Gandhi, the other party, rescinded it. She indicated thereby that she was not in favour of a peaceful settlement. Itching for shedding Sikh blood, she aimed at escalating it into a Sikh agitation. The only rationale given for the army attack on the Guru's Darbar at Amritsar was that India wanted to put an end to **militant activity supposedly originating in the shrine. This was factually incorrect as forty other shrines were also attacked.** The end was not achieved as the escalation of violent activity was a thousand times more in the decade that followed it than it had been for a decade ending with June 1984. It is also certain now that the much maligned Sant Baba Jarnail Singh Khalsa **Bhindranwale never made a bid for Khalistan but was supporting the political agitation of the Akali Dal based on the Anandpur Sahib Resolution.** It is also obvious that except for a few in 1984, no political murders ever took place within the Darbar complex. It is not explained to this day, why the security forces spread thick all over the state were not able to apprehend murderers, who committed murders all over the state and in Delhi. No explanation is given why the security forces never apprehended

murderers who according to it rode forth from the Darbar complex and returned to it after committing the crime although the Darbar was under a constant siege by the para-military forces for the entire period of the Akali agitation?

Most of the writings on the events of the bloody decades have been done by journalists feigning ignorance of the political processes. They chose to have no perspective of history or of the spiritual aspirations of a people as independent as they were entitled to be under the prevalent basic law. The journalists substituted the lack of skills and perspective with an ample measure of newly acquired urban snobbery. They appeared to be supporting the orthodox hegemonic approach of the overwhelming *pcm* wedded to solving every political problem violently according to its tradition. The resultant academic discourse is vitiated by ample contempt for the supposedly 'less intelligent -- rural underclass,' vitriolic language with destructive intent is thrown in for special effect. Many writings that have appeared are from the perspective of the **megalomaniac fascist Punjabi Hindu politicians** who believe that since the Hindus form an overwhelming majority of the country's population, they own every inch of India as they own their *karyana* shops. Their contempt for the rural folk is endless and their hatred for the Sikhs and the Sikh faith knows no bounds.

Voluntarily worn blinkers ignore the reality that Indian civilisation has produced a society that is excessively violent right from antiquity. Myriad of the hymns in the *Rigveda* advertised as 'mankind's oldest book' sum up prayers for destruction of the perceived enemy (read, political rivals). Mahabharata enjoys scriptural status and is all about violence. All the gods and goddesses of the Hindu pantheon are shown as armed to the teeth in the images that are worshipped in every Hindu household. Nineteen hundred and forty seven was perhaps the bloodiest year in the history of the *pcm*. The trend has not abated since. Every crisis that has confronted the *pcm* has been resolved violently. Violence and intolerance have always dictated relationships with other cultures, societies and nations as can well be judged by the fate of Dalits in Brahmanic India.

While orthodoxy in the faith of the *pcm* is characterised by the ubiquitous traits of violence, intolerance of dissent and attempts at acquiring political hegemony over neighbouring cultural and political entities, in the

Sikh faith it has an entirely different connotation. It implies assuming responsibility for promoting universal brotherhood and establishing all inclusive institutions (for instance *langar*). In a word, Sikh orthodoxy stands for acting God in history.

On her return to political pre-eminence in 1980 after the notorious suspension of human rights during the Emergency, **Indira Gandhi** unveiled her ambition and started exhibiting a pronounced propensity to emerge as leader of the chauvinistic section of the *pcm*. In her new incarnation of **goddess Durga**, she did not forget the bottomless bowl in which the deity drinks her favourite drink - human blood. She was in her best form during the attack on the Guru's Darbar which she ordered to commence on the martyrdom day of Guru Arjan. **To see that she entrapped the largest number of innocent Sikh pilgrims to quench her newly acquired thirst, the curfew was relaxed for a few hours before the attack so as to kill as many pilgrims as could possibly be killed.** A victim of this mindset, she issued the diabolically inhuman orders, **"I don't give a damn if the Golden Temple and the whole of Amritsar is destroyed, I want Bhinderanwale dead."** By obeying these orders, her political supporters throughout the country and the army generals stood recruited as members of the eighteenth century criminal sect that thrived on *thugee*. Its mode of worship was the cold blooded murder of unsuspecting pilgrims and travellers.

In *My Truth*, Indira Gandhi indicates that she subscribed to the political theory evolved by the *pcm* after 1947. It affirmed that the *pcm* has the exclusive right to rule the country. The census figures of three decades that preceded 1984 showed that the Sikh population was increasing at an impressive rate. Hindus of the Punjab, about whom she pretended to be deeply concerned presented the state of species going politically extinct. It appeared that the Khalsa, the true model for Indian resurgence was slowly, but surely asserting itself. She concluded that it was time to take decisive action to check the growth of the Sikh faith and the spread of the Khalsa consciousness. **She dreamt of swallowing up the Sikh faith just as the Jain and Buddhist faiths had been eradicated from India.** She knew very well that she would be pandering to a popular communal sentiment and some like A. B. Vajpayee were anxiously waiting in the wings to thrust the title of 'Durga Incarnation' on her.

Being similarly inspired, Nehru, Patel and Munshi, the representatives of the *pcm* in the Constituent Assembly, had undertaken to play the role of single-minded fascists. **They attributed the idea of Khalistan to the Sikhs. The strategy was to prevent them asking for fulfilling the promises, for an autonomous Punjabi speaking territorial unit solemnly made to lure them into the Indian Union in 1947.** On popular communal demand Indira Gandhi assumed the mantle of converting the Sikh association with India into a death trap for the entire Sikh nation.

Her earliest instinct was to encourage foreign scholars like W. H. McLeod to show her how the edifice so coherently put together by the Guru could be dismantled. Hew McLeod did his worst and was successful in producing a crop of indigenous scholars who would follow a white man like rats following the pied piper. To accommodate his flock, phoney well wishers of the community would soon establish chairs in foreign universities. The other function was naturally to popularise his negative formulations, although their hollowness was exposed on unassailable original evidence available in plenty.

In pursuit of dismantling the Khalsa edifice, **her father before her had propped up pseudo-religious leaders** to establish schismatic sects within the Sikh faith. The game had been earlier tried without success by Aurangzeb and Bahadurshah. **Jawaharlal Nehru had relied upon the Radhaswamis, Namdharis and Nanaksariyas** to perform the executioners' job. Indira Gandhi depended upon the Nirankaris while continuing to support the Radhaswamis and Nanaksariyas for the same purpose. Her evil mind dreamed of bringing back the days when the statues of hydra-headed and elephant-headed gods had polluted the pure spirituality of the Guru's Darbar dedicated to the Formless One.

M. K. Gandhi, the true chief architect of India's vivisection in 1947, also had charted out a course for these sects and cults. He made it his business to discredit the Sikhs. Invisible fascist hands under his patronage started the killing of Muslims in Delhi. Ostensibly this was their attempt to pay back in the same coin to Mahmud Ghazni, Muhammad Ghauri, Aurangzeb, Nadir and Abdali albeit a few centuries after their demise. Gandhi gladly embraced the role of ascribing the killings to the Sikhs. His 'prayer meetings' in Delhi were attracting much attention in

those heady days and he made full use of the media attention to cast the Sikhs in the role of devils, although they were the victims of the partition brought about by him and were then destitute and homeless. Such situations are usually exploited by cowardly moral wrecks; Gandhi however, adjusted himself to that role like a fish taking to water.

In 1911 Tagore in his article had summed up all that the *pcm* found undesirable about the Sikhs. At about the same time David Petrie, the Assistant Director of the Central Intelligence had noticed the deep rooted antipathy of the *pcm* to the administration of *pahul* by the Guru and to the *rahit* prescribed by him. Gandhi too identified the same problems as the *pcm* was having with the Sikhs. M. K. Gandhi gave precision to his "gurudev's" formulations, It was the separate identity that hurt the *pcm* the most. Based upon this the strategy of the schismatic sects propped up by the Congress governments at the centre, had been chalked out. **Central to them was to throw a challenge to the Tenth Nanak's decree abolishing a human Guru and of eternally bestowing the gurgaddi on the Guru Granth. Gandhi subscribed to the identical view. He frowned upon the separate identity, the Sikh ceremonial sword, the Punjabi language and the Gurmukhi script. All these became the points of difference that the sponsored sects had with the Khalsa.**

Indira Gandhi had supported the Nirankaris depending upon them to wean away the Sikhs from their faith. The Punjab administration was instructed to play them up. **Sant Kartar Singh**, head of the seminary at Mehta Chowk realised this early and correctly understood the purpose of the rulers. He perceived Akalis as playing politics with even this serious religious issue. So the Sant braced himself up to oppose both the Nirankaris and their mentors. He organised some forty mammoth marches to oppose the Emergency imposed by Indira Gandhi and her interference in the religious affairs of the Sikhs. His successor **Sant Jarnail Singh** continued to stoutly oppose the nefarious activities. He broadened his concerns further. In 1978, Sant Bhinderanwale supported Bhai Amrik Singh and some Dal Khalsa candidates for elections to the Shiromani Gurdwara Prabandhak Committee (SGPC). It was an indication that he wanted a change in the religious leadership of the Sikhs. He was able to garner a respectable measure

of support. Apart from the Akalis, this sent alarm bells ringing in the central and state governments.

Encouragement that the Nirankaris received from the various governments in the Punjab and at the centre convinced them that the time for decisive war had come. They decided to make a beginning at Amritsar where they announced a parallel structure to replace the *khalsapanth*. Some Sikh volunteers decided to resist the onslaught. **The Nirankaris unleashed extreme violence on the peacefully protesting unarmed Sikhs on April 13, 1978, at Amritsar and killed 17 of them excluding two bystanders. This firearm wielding Nirankaris were given police support. No one was arrested on the spot although the Nirankaris remained there for several hours after the massacre.** The case was transferred to a court outside the Punjab by the central government. Hard evidence was not presented. False evidence of innocence was cooked up. In the circumstances, **the court acquitted the sixty four accused.** No appeal against the acquittal was filed. It soon became obvious to the Sikhs that there was no justice for them under the *pcm*'s dispensation. Under the perceived 'Hindu imperialism' **the only way in which justice could be obtained was by extra-judicial execution. This was what the Sikhs did.** When the Akali government in the Punjab was dismissed by Indira Gandhi, the Akalis too were obliged to exhibit their sympathy with the Sikhs and the Punjab. They launched a peaceful agitation for redressing of Punjab's religious and economic grievances.

The decision to brutally crush the *dharamyudhmorcha* launched by the Akalis best suited Indira Gandhi's design. She targeted *amritdhari* young Sikhs, the type of whom the Sant was projecting in the leadership role. The first half a dozen Sikhs killed in contrived police encounters were those who like Kulwant Singh Nagoke were reputed to be good Sikhs. So had been the 17 killed by her allies, the Nirankaris on the Baisakhi day of 1978. Wanton violence was quite in keeping with her purpose. **On one occasion more than 20 agitating Akalis were mowed down with a machine gun from a helicopter when they were dispersing after stopping traffic on a road from 10 AM to 4:30 PM.** Similarly the armed forces fired upon the unarmed persons retiring to their villages after witnessing the arrest of Sant Bhinderanwale on September 20, 1981 and without provocation killed thirteen of them. Later (February 14, 1984) the Hindu Sauraksha Samiti,

supported by her minion called for a shut down to match the completely peaceful shut down of the AISSF (of February 8), and killed 25 Sikhs in Karnal alone, where 6 *gurdwaras* were also burnt down. This is just a small portion of the blood that filled newly incarnated Durga's bowl. The police and the Hindu crowds killing the Sikhs knew that immunity from the operation of the country's laws existed for them under her dispensation. **The official journal of the Indian army "Baatchet" of June 1984 instructed those who were to conduct the operations in the Punjab to regard the *amritdhari* young men as those committed to terrorism.**

The unlimited fund of intense hatred that is ever available with the permanent cultural majority helped **Indira Gandhi** in dealing with Bhinderanwale and all those who like him defied the illegal diktats of the authorities and talked of religious freedom, rule of law, true federalism, liberty, justice, inalienable rights, people's sovereignty and democracy. They were to be projected as patrons of terrorism and separatism. It was done very efficiently by the loyal Press notwithstanding the well known fact that the Sant always kept a copy of the Anandpur Sahib Resolution of the Akali Dal under his pillow to place political limits on his enthusiastic supporters. He never had a political party and no independent political programme. Nevertheless the Darbar was attacked to kill him and in the bargain to destroy Sikh institutions. The only rationale sold to the gullible Indian audience was that all violent activity would end with his elimination and the destruction of the Akal Takhat. It soon became apparent to the neutral observer that *pcm* had been wrongly briefed. Despite her authoritative propagation of the theory, the violence had escalated a thousand fold after the June 1984 army attack.

Role of Sant Jarnail Singh during the Akali *dharamyudh morcha* was limited at best to aiding the Akalis in concluding an honourable peace with the government. At the worst, he was keen for a complete change in the pliable political leadership of the Sikhs. **Giani Zail Singh was the self-proclaimed bought slave of Indira Gandhi**, and prided himself on being a 'sweeper at her door' even after becoming the president of India. He was in favour of preserving the Akali leadership upon which he eventually relied to betray Sikh interests. Amongst them the Congress and the centre could easily find low minded collaborators

in the venture launched by his mistress to destroy other nations and minorities. He was shrewd enough to know that they had tasted political power and were aware of the opportunities for self aggrandisement that any betrayal would afford. The loot of *gurdwaras* had also catered to the same sentiment. Giani tried to gain credibility with the Sikh masses by pretending to be a good Sikh. This would allow him to manipulate the Akalis. Giani looked upon this task as a service to the Congress party and was duly rewarded for his efforts by being made the Home Minister of India after Indira Gandhi's return to political power in 1980. As the chief minister of the Punjab his important venture had been to 'lay' a metalled road connecting all the places that Guru Gobind Singh had travelled to in his last journey through the Punjab. Most of the metalled road already existed. His contribution was to name it Guru Gobind Singh Marg. He succeeded in his undertaking. The Sikh masses swung in his favour and forced the Akalis to support his candidacy. He gained the sympathetic ear of the Akalis and was also able to get their votes in the presidential elections on July 13, 1982.

The Hindu Press made much of the assassination of **Lala Jagat Narayan** to malign the real Sikh leadership. They attributed it to Sant Baba Bhinderanwale. We were then living in times in which, according to Bhinderanwale himself, slaughter of every chicken and of every goat was likewise nailed to his door. It had become most convenient and most popular to blame the Sant. An attempt was made to make him a conspirator in the murder of Jagat Narayan. Significantly, the alleged conspirator was arrested even before actual culprits were apprehended. **Jagat Narayan had a three decade old history of virulent Sikh baiting and had created enemies in every nook and corner of the Punjab.** The evidence of his denigrating Sikh values and running down Sikh personalities is available in his own writings in the *Punjab Kesri* group of newspapers owned and edited by him. **He also had been the main defence witness in the Baisakhi Murder Case against the Nirankaris. His son Romesh Chandra was following him** in his footsteps. In the central government sponsored situation of lawlessness, in which militants, vigilante groups, underground policemen and anti-social elements were operating freely, the resultant violence in the state was being attributed only to the Sikhs. In the then prevailing circumstances, such assassinations surprised no one. It was an expression of extreme irresponsibility to

attribute them to the Sant and was interpreted as an attempt at browbeating those sincerely engaged in serving the people. Such tactics have never been rare in India since 1947.

This fishing in the cesspool was aimed at fattening the black goat as a prelude to sacrificing it to the Kali Kalkattewali. The Indian establishment and the Press consciously rendered the honourable and pure minded Sant liable to be brutally murdered in the most cowardly act. A strategy was calculated to endear the prime minister to the communal masses who perceived her as making efficient efforts at eliminating Sikh influence from politics. It was the only route through which the 12% Hindus of the state could effectively rule the Punjab. They all cooperated in placing the Sant's life in the hands of a terribly insecure woman striving to establish a dynasty in a democracy. **Her minions and army generals like Vaidya and Brar readily prostituted themselves** for the most unholy act ever undertaken by any army since the Afghan army under Ahmed Shah Abdali (1762). Her attempt at becoming the spirit of Hindu revivalism however failed. She lost it out to the more chauvinistic and openly more fascist Sangh Parivar for whom it was easy to inherit her political mantle even while the dynasty remained in power.

Terrorising the Sikhs was necessary for achieving the objective. **Bhajan Lal**, who in an unheard of expression of extreme unscrupulousness had defected to the Indira Congress along with the entire legislative party the people had voted to power against the Congress, came in handy for the purpose. It will be remembered that subsequently, the same Bhajan Lal had been hoisted to power in Haryana by the Governor (nominee of the central government) although his rival Devi Lal had been elected by a vast majority. He did much to convince the Sikhs that they were second class citizens in India, could be bullied at will and prevented from travelling on a national highway to the capital of the country. He was just trying to please a benefactor who, in the interest of establishing a dynasty was required to raise and then erase the fear of a miniscule 2% minority in the minds of the pcm constituting 80% of India's population.

The great deception was perpetrated with the help of the obliging Media that could never be raped because it was ever willing. **Indira Gandhi** instilled the fear of

an individual into the mind of India's *pcm* until it was fully numbed and completely petrified beyond sensitivity of any kind. Bhinderanwale was dubbed a terrorist although he was charged with no terrorist crime. He was demonised in accordance with the cultural traditions of the *pcm* that remind one of Shambhook, Eklavya, Bali and Ravana the king of Sri Lanka. Armed with hatred of a whole community and exercising absolute control over a slavish army, **she gave illegal and inhuman orders to kill one person against whom there was no proof of guilt and who was at all times entitled to a legal trial.** In the bargain she was prepared to destroy the five centuries old centre of a cultural tradition dedicated to nurturing a common participative universal culture for the new human of the new dawn. The Sant had the right to self-defence under all civilised law. Only low gladiators and executioners would have taken up the hangman's job she assigned to her generals. They mortgaged their conscience to a tyrant and accepted the *supari* to kill an unarmed person lodged in a fixed location. They pitted the might of a modern state against a mere forty-five almost unarmed, untrained, and of course absolutely innocent persons.

Initial undertaking turned them into the goons of the Chhota Rajan or Pretender Rani gang. When the killers accepted to carry out the field orders to eliminate him at any cost, they turned themselves into a bunch of thugs who adored the Black goddess. The forces they headed, that instant were transformed into her worshippers. They tried everything in their arsenal. It included armed personnel carrier, cluster bombs, poisonous gases, machine guns, helicopter cannons and all else, yet they were held up for more than 72 hours. In those hours they lost more soldiers than they had lost in an international war. The Battle of Chamkaur fortress which was the inspiration of the cornered Sikhs came alive. David acquitted himself gloriously once again against Goliath. The Sant and his companions fought like every free man should fight to preserve his liberty. In a daring bid to guard the "ashes of their fathers --- the temples of their gods", despite being hopelessly outnumbered, they mocked at defeat and despair and gladly embraced death.

Like the hordes of Abdali before them, Indira Gandhi's cohorts looted all that they could. The living quarters of lay priests and journalist adjoining the complex were ransacked and plundered. Pilgrims were raped.

"Prisoners of war," ranging from four to sixteen years of age and including women and Bangladesh citizens staying overnight in the rest houses attached to the shrine, were taken. Peaceful volunteers who had come to offer arrest in the ongoing agitation were murdered. Bodies of several children with hands tied at the back and with a single bullet-hole in the head were brought in for post-mortem. **Forces burnt down the Sikh Reference Library, destroyed the Akal Takhat,** killed hymn singers (for instance, the blind Bhai Amrik Singh) inside the Darbar, violated and trampled under military boots every inch of the sacred soil hallowed by the blood of martyrs. These martyrs were those who had beaten back the invader Abdali and had rescued thousands of Hindu women and men saving them the usual fate atop the Hindukush where men were slaughtered and the **bazaars of Gazni** where women slaves sold real cheap. The martyrs also included those who had re-conquered the whole of modern day Pakistan, Punjab, Haryana, Jammu and Kashmir from the Afghan empire and had made it a part of India.

FOREIGN HAND CANARD

In addition, Indira Gandhi wanted to project the Sant as an anti-national person. A vital part of her strategy was to insinuate that he was an agent of foreign powers. A thesis of sorts was meticulously built up. Deliberately left undefined foreign powers, allegedly jealous of the progress that India had made, were supposedly prying around for an opportunity to destroy India. Just to be on the safe side, the initiative was left with Russians who set the ball rolling. Russia's official news agency, TASS reported that the KGB had deciphered the hand of Pakistan's ISI and the American CIA behind the disturbances in the Punjab. On the date on which this was alleged (December 30, 1981) nothing much really sinister was happening in the Punjab. The Akali Dal had just about defined the problems that the Punjab and the Sikhs were facing at the hands of the central government. Strategy to redress the grievances was being prepared. Four months later on April 22, 1982, the home minister of India, alleged in the Rajya Sabha that the communal clashes in Amritsar were inspired by foreign powers with a view to causing disintegration of the country. This nebulous concept served her purpose for long.

Attempts at popularising the proposition continued to be made. India's external affairs minister (P. V. Narasimha Rao) vended the imported Russian theory in a big way while speaking in the meeting of the consultative committee on June 27, 1984. He did not identify any particular foreign power either.

Then the astute Indira Gandhi took it up herself. She had done her worst at Amritsar and now wanted to milk the maximum amount of sympathy for the dynasty. The paranoid woman projected herself as living dangerously. While speaking in the Rajya Sabha on July 24, 1984, she said, "I am – butt of attack of – some most powerful forces in the world." Darbara Singh, who was always more loyal than the king, identified the foreign powers for the first time in a responsible forum. He talked of CIA and Zia-ul-Haq as operating through Dr. Jagjit Singh Chauhan to destabilise India. This was too specific. It could have at least caused a diplomatic storm particularly as the allegation was baseless. So Indira Gandhi intervened to contradict him. She said there was no specific information and that what she knew she would not share with the public "in national interest." This is also the position reflected in the *White Paper on Punjab Agitation* adopted by the government of India on July 10, 1984.

The task of laying specific blame appears to have been assigned to Lev Rovnin, the foreign minister of the Russian Federation who picked up the strings while speaking at a function in the Indian Embassy at Moscow. According to the Press Trust of India's report of August 12, 1984, he claimed that it was "irrefutably proved" that the CIA and the "aggressive imperialist circles of Washington" were behind the Sikh militancy.

Benazir Bhutto and Zia-ul-Haq were the two persons whose governments are supposed to have helped the militants in the Punjab. Fortunately we have the authoritative versions of both of them. Bhandara was a lone Parsi Member of Pakistan's Parliament. He was advisor to Zia on minority affairs from 1982 to 1985. He was privy to Zia plan on the 'Sikh separatists.' Talking to *The Tribune* on May 8, 2003, after crossing over to India at Wagha he said "General Zia was opposed to the Sikh movement because the map of Khalistan included territories of Pakistan as well. He had stated that it was true that the general would give all moral and other support to Sikh hardliners but it was his standing order to all concerned to keep them under

strict surveillance. Hence they were kept under virtual house arrest for a long time. The general had also issued directions that they should not be allowed to wage their movement from the soil of Pakistan. This revelation came as shock to radical Sikhs. Bhandara had admitted that he on and off met the hijackers of the Indian Airlines plane in Kot Lakhpat and other jails as a part of his official assignment." (*The Tribune*, July 20, 2008, 4)

Pakistan under the other dispensation also vociferously denied that it had helped the Sikhs. On the contrary it affirmed that it had helped India. In an interview to the British Broadcasting Corporation, Benazir Bhutto said that she had assisted the Indian government. 'India was facing a very difficult situation in Punjab, and had Pakistan not extended cooperation, New Delhi's position would have been different.' The (former) prime minister said, "when Rajiv Gandhi was prime minister, India was facing a big problem --- it was on the verge of separation. Had Pakistan not helped them (India), God knows where they would have been now. But we helped them because it is our principle not to interfere in others' affairs." (*The Tribune*, February 15, 1994, p.1)

She had again said the same in another interview with the BBC before coming to Pakistan to contest the last elections of her life. Her statement was disputed by a retired Indian civil servant. She was clarifying her position a day before her assassination and according to some thinkers (for instance a free intellectual brigadier Usman Khalid), it became the cause of her assassination. She elaborated on the kind of help she had rendered. **She said that in a one-to-one meeting with Rajiv Gandhi, "where there was not even a fly on the wall," she had supplied the whereabouts of all the Sikh militants to India. It will be remembered that all the leaders of the major militant outfits were eliminated suddenly within few days. By this confession she had compromised her country's honour and security. It is a small wonder that she was killed within 24 hours of this public disclosure.**

The next scion of the dynasty and sole owner of the "inherited democracy" (*Washington Times* of June 9, 1987, as quoted by the UNI report circulated to the Indian Press, the next day) continued to rave against the Sant and the Sikhs. But he was a crude and boorish

man known more for his clownish approach to politics. The BBC in its Urdu service of June 9, 1987, saw him as “dada” and a “school bully” in the region. Sri Lanka’s president Jayewardene at one time implored him to abjure violence and to give up “bullying” with a view to stoking war, while affirming that his country would never fight its “great neighbour.” (*The Indian Express*, June 10, 1987, 1.) The same paper (in a front page article by the editor) called him a “liar” and hinted that it was his permanent “trait” while referring to his oft repeated “nonsense about destabilisation.” It further observed that **under Rajiv even a solemn promise of the Parliament meant nothing.** Rajiv humiliated the chief minister of Assam (*The Indian Express*, June 8, and June 9, 1987). The paper editorially observed that Rajiv was inclined to be perfidious “opposition and others have learnt, in one-to-one meeting they open themselves to the risk of being misrepresented --.” N.T. Rama Rao the chief minister of Andhra Pradesh, knew him to be ‘uncultured and ignorant’ to meet whom was to “waste time and money.” (*The Tribune*, June 17, 1987, 9). He was at his lowest ebb when he called the elderly lawyer Jethmalani, a “dog.” Doggedly determined Jethmalani returned the compliment by insinuating that the prime minister was a ‘thief’ and a ‘liar.’

In a highly sarcastic article in *The Indian Express* of June 13, 1987, one of our most respected columnists, S. Mulgaokar poured downright contempt on Rajiv Gandhi calling him a “liar,” a “coward,” a “promise breaker” and an “uncivilised person.” Sanjeeva Reddy, the former President of India, according to Surya Prakash, found him “in a state of confused mind.” (See, “Politics of abuse,” *The Indian Express*, June 18, 1987, 6) Rajiv Gandhi ‘condemned those as anti-national traitors’ who had misgivings about his assurances.’ Referring to it the author says, “Mr. Gandhi’s responses sounded harsh and uncharitable then. They appear hollow now.”

The Sikhs and the Sant could expect no better from the person for whom the entire opposition was subversive, anti-national and inspired by foreign enemies because it did not find the Anandpur Sahib Resolution a subversive document. V. P. Singh who came as a prime minister after him, was ‘Raja Jaichand’ (who betrayed India in the tenth century and whose name is byword for treachery) to him. He invented the possibilities of Zail Singh dismissing him and of Pakistan attacking

India in January 1987. Farooq Abdullah’s government was dismissed on charges of communalism and support to anti-national forces, soon Rajiv’s Congress was ruling in coalition with Farooq. In the last analysis, one purpose of inventing the ‘foreign hand’ theory was to wean away the leftist parties from the Akali agitation. This is why the Russian services were used.

For these reasons it may not be fruitful to analyse Rajiv’s pronouncements about the Sant and the Sikhs or the canard of the ‘foreign hand’ theory. On resuming the discussion, the well researched observation of the *Surya* magazine becomes relevant. It says that **India imported the arms with the help of the ISI of Pakistan and it sent them into the Darbar complex to implicate the Sikhs.** The same is also true of the arms that were dropped over Purulia at the time when P. V. Narasimha Rao was the prime minister. The truth that emerges from the scrutiny is that Indira Gandhi, her son, her cohorts and minions were not only supporting a blatant lie but were also themselves conspiring with foreign powers to malign and harm their own countrymen. They gave no explanation for their shameful behaviour but one was invented for them by another foreigner attached to the British Broadcasting Corporation. Mark Tully in his *Amritsar*, (Rupa and Co. 1985, p. 208), is of the opinion that Pakistan at that time was helping the United States in combating Soviet presence in Afghanistan. The fear of jeopardising relations with the United States prevented India from naming Pakistan. This is clearly an inadequate ground as Indira Gandhi never exhibited a pro-American sentiment and had no love lost for Ronald Regan. India under her remained a satellite of the Soviet Union. This tribe of liars and calumniators has not ended with the immediate minions of Indira Gandhi but has had an extension in lease of life through those (likes of Chandan Mitra) who thrive on yellow journalism. They have no hesitation in maligning their most honourable contemporary who has been voted the greatest person of the 20th century with all the Sikhs, the world over participating.

BHINDERANWALE’S CONTRIBUTION

Bhinderanwale exposed the worst in the culture of India’s *pcm*. Its innate disposition which is brutal, fascist and bloody was shown to have been built around deep-rooted intolerance. Being violence prone

at the slightest provocation the pcm had been ever willing to destroy other nation's holiest shrines on any or no pretext. It supports a culture that has abiding hatred of 'the other' as its driving force and hallmark. This much had been known for centuries. The Bhinderanwale episode served to highlight it. Unbridled violence against a political opponent or a dissenter has been the normal course when the opponent is weak. The same army however, recently demonstrated reluctance to tackle the Maoists equipped by China. The political leadership is keen not to be left behind in pleasing the rebels. Shibu Sorain the chief minister of Jharkhand publicly embraced the Naxalites as "brothers and sisters." See-saw game between the two sentiments is currently going on. Fear triumphs over hatred for a while then hatred takes over again. Raw fear is not enough to contain age old hatred and the bloodstained, brutally maimed bodies of killed Naxalites continue to defile the pages of publications. It appears that, the juggernaut will stop rolling only when the 'might is right' rule (*lashtikaniaye* of Chanakya) is fully established or when "brothers and sisters" take over the reins.

The crafty Indira Gandhi thought she could hide her motives by shedding a few crocodile tears, pretended to rebuild the Takhat on the heavily veiled pretext of making amends. Perhaps she thought her 'victory' was not complete until she had forced the Takhat built by her down the throats of the Sikhs. Had she cared for Sikh traditions, she would have known that the building erected by the National Building Corporation, in the garb of Nihangs owing allegiance to her home minister Buta Singh, was most unlikely to survive for long. It had come to symbolise her arrogance. It was legitimately pulled down by the Sikhs at the first opportunity. The 26 kilograms of polluted gold reportedly put on the purest of domes, by ruthless, remorseless invader of the shrine, was contemptuously thrown where it belonged – into the dust (bin of history). A martyr's spirit had triumphed over the diktat of a tyrant.

An expression of the same defiant spirit was the killing of the collaborating, self-styled Sant. Longowal was shot dead for betraying the voluntary forces that were still locked in a grim struggle. Abandoning all shame and propriety, giving in to cowardice and in extraordinary exhibition of poverty of understanding, he had blackened his face in history by signing the document

of abject surrender otherwise known as the Longowal-Rajiv Accord of 1986.

Again and again India miserably failed to correctly assess the situation. It had to learn again that the endurance, the emotional strength and the innate fighting capability of its opponents surpassed all human limits. The battle that the Sant gave will be remembered for thousands of years. On re-assessing, the red-faced journalists then called it the '**Third Sikh War.**' Though the assessment is marred by the disproportionate numbers in the field of battle, the idea is well mooted. After 1984 they had their stooges draw clumsy maps of Khalistan and make tall claims. These are then attributed to the Sant who never subscribed to the idea and always supported the Anandpur Sahib Resolution adopted by the Akali Dal. As a non-member he supported the political party struggling for legitimate democratic rights. He never subscribed to any formal political set up. The deep desire of enthusiastic journalists promoting jingoism is to conjure up all the ghosts that disturb their sleep, attribute them posthumously to the Sant and pretend that they have all been taken care of with his assassination. If one reads their minds well then a disturbing image of the country emerges. A country that has not seen even a century of independent existence, has yet gathered the arrogance of an empire of a millennium, notwithstanding two military defeats. The one in 1962 was the greatest disaster to have happened to an army ever since mankind started walking on two feet. The other was no less. It in addition immortalised the Sant who died undefeated and a proud sovereign man, a worthy Sikh of the Guru. There is need to pay heed to Bhagat Kabir who says, "do not be condescending, do not mock a (temporarily) disadvantaged people. The boat is still on the high seas. Who knows what may still happen?"

To make their 'triumph' appear complete the criminal state, the deceiving Media and central governments agencies created false inheritors of Sant Baba Jarnail Singh Khalsa's mantle. Some of them have been dumped into oblivion, others have been killed in an act of unparalleled perfidy, some others still remain masquerading abroad and in India as pushers of mere radical slogans. It is a burlesque that we have witnessed and are witnessing even today. It is much like the modern day *ramlila* complete with an actor burning down Ravana's gigantic paper image with

great fanfare and in the presence of enthusiastically cheering crowds in every city and town of the country. The same crowd invariably has previously contributed to erecting the image. A nation of corrupt pigmies, engrossed in looting its own people is not best qualified to map the powerful currents of history. Beant Singh, the murderer of thousands of innocent persons including women and toddlers, was one day projecting himself as an equal of Ram and Nanak. Within three weeks of that hilarious proclamation, his body was literally in a thousand pieces. Walls and the ground around had to be scrapped to recover hundreds of them. Like all tyrants, tyrannous nations too have a lifespan. Retribution pulls them down in an imperceptible operation (Black Ignominy!) which none can see coming but which is advancing all the time. **The truism of history is: 'a tyrant dies and his reign ends. A martyr dies and his reign begins.'**

Power-drunk slaves like Gill organised sessions at Amritsar (as the depraved Nirankaris had done in 1978) to signify that all human decencies, all moral values and spiritual valour that the city stands for and Sant Bhinderanwale had upheld, had been trampled under foot. They pretended that they had scored a great victory over an unarmed population supporting a potent idea. It was beyond their comprehension that womanisers, looters of defenceless people's property, cruel tormentors of innocent people in custody, hired corrupt pimps of a rotting culture propped up by the state power never determine the course of history. Those who believed that the temporary violent repression was a permanent visitation saw their thoughts evaporate in 1999. In that year Sant Jarnail Singh Bhinderanwale was voted the twentieth century's greatest person by the Sikhs all over the world. These included important Sikh institutions including the Shiromani Gurdwara Prabandhak Committee the honourable citizens like the most celebrated poet – the author of several immortal works, educationists, lawyers, generals, saints, scholars, Media personalities and human rights activists. His images adorn almost every Sikh household all over the world and his legacy lives on. When another one of his kind will arise to move the masses to holier paths of spiritual self-assertion, it cannot be said definitely but only a fool or a cringing slave (in or out of uniform) will rule out that possibility.

The whole world knows of cultures that were defeated once and did not let out even a loud groan for seven to nine centuries at a stretch. At least three times before in history, and once in our lifetime, tyrants have pronounced the Sikh people dead. Despite predictions of doom by inebriated collaborators, the Sikhs have always sprung back to life. One who has a lifetime ahead of him may securely place a wager on that happening.

The other army operation that followed the one in June 1984, was for the purpose of humiliating and terrorising the Sikhs in the name of wiping out remnants of militancy. Its undeclared aim was to show who the masters were in India. In response to the orgy of organised violence let loose by the armed forces, despite the depraved brutality of Gills and Ribeiros, their underground police, the regular police and their allies, the Sikh young men met the might of the modern state without an iota of fear in their eyes or trace of hesitation on their brow.

The concept of Khalistan that he had never supported while alive, instantly became a loud slogan to venerate his memory. India stood in the immediate danger of dismemberment. If history has a lesson it is this, that the sceptre of such highly significant moments is destined to reappear again and again until the goal is achieved or until the wronged spirit is appeased by paying a befitting tribute. Super-human struggles to preserve the sovereignty of the worthiest people under the sun do not just wither away.

What is significant in the post 1984 period is not that phoney protagonists of Khalistan were propped up and then defeated according to the script, but that the Sikh determination to live honourably came through the dark clouds of severe repression. In any civilised country rogue generals and politicians would have faced trial on charges of genocide. Several such trials have been recently witnessed. Even today Hosne Mubarak is answering for ordering the killing of his own people. Slovodan Milosevic found the easier way out. More than one hundred of those who held high offices have been convicted of war crimes. Since that was not possible in the circumstances of this unfortunate land, **the senior most general was shot like a rat that he was. So also was the person who gave the *supari*, since this was the only way to bring her to justice.**

It is the experience of Muslims before 1947 and that of the Sikhs after that year that the most poisonous of all is not a viper in the grass but a journalist wedded to serving the interest of the *pcm*. When the pendulum starts swinging in favour of the Sant and all he stood for, it will receive a great impetus from the activity of modern day shallow journalists and their vituperative writings designed to spew venom all around. It was consistent Sikh hating and Sikh baiting of four decades that had given rise to the Sant Bhineranwale phenomena. It persists and will surely cause another such to rise from the dusty village roads and from amongst the worthy sons of the Punjab who still hold honour, truth, dignity and justice as dearer than life itself. This time the one to come will not be as innocent as the Sant was. His struggle will be far more effective and far more successful. Those who created Pakistan are still around with the same pen and ink. If anything, their tribe is increasing. This time they have turned their attention to Khalistan. All augurs well; the future appears to be bright.

Every Sikh remembers the bloody dawn when they abandoned their ancestral lands losing their relatives to communal frenzy and trekked to the land they then considered their own. The First Patiala recalls the day they pushed back the Razakars to once again reclaim Srinagar and the rest of Kashmir for India. Pakistani generals in their memoirs rue the memorable night when they had hoped to have ridden to Delhi for breakfast. But their mounts, the Patton tanks, were reduced to rabble and consigned to the graveyard of Asal Uttar in Khemkaran by the vigilant Sikhs exhibiting extreme bravery. Pictures of general Niazi surrendering along with ninety thousand soldiers to general Jagjit Singh Aurora are still printable although stained by the blood of Shabeg Singh the other general who made that picture possible. **Every Sikh farmer knows the contempt with which he snatched the begging bowl from the hands of Bharat and threw it away for good as a prelude to assuming responsibility for feeding its teeming millions who have by now grown to over a billion.** One wonders whether any of these performances will be repeated, should a similar situation arise again?

FIRST AUSSIE SIKH TO BECOME THE RECIPIENT OF THE ORDER OF AUSTRALIA AWARD

Bawa Singh Jagdev

Mr. Bawa Singh Jagdev became the first Australian Sikh recipient of the highest award “**Order Of Australia**” OAM. He was born in a small village in Jalandhar district Punjab India, to a farming family. After graduating from Punjab University and completing his teaching degree he got married to a girl from Nairobi, Kenya East Africa and in 1959 migrated to Kenya. He joined the Dept of Education as a science teacher in a Secondary school and in 1964 was awarded a Commonwealth scholarship to do his

single degree/ Honours in Physics from the University of Exeter in the UK. On his return to Kenya, after completing his degree he was promoted to an Education Officer. Political situation in Kenya after its independence deteriorated and seeing no future for his children he along with his wife and two children migrated to Australia in 1975. He joined the Sydney Grammar School as a Physics teacher and in 1977 got a job of Physics lecturer in the TAFE College. While teaching in the TAFE College he also taught as part time in the Sydney Institute of Technology, now UTS and in the Cumberland College of health and Science of Sydney University. He retired from the active service in 2002 and now devotes most of his time for the welfare of the community.

In 1975 there were only a few Sikh families in Sydney metropolitan area and along with some friends, he established the very first Sikh place of Worship (Gurdwara) in Revesby Sydney and he is its life member. With the liberalisation of the migration policy by the Australian government more and more Sikh families came to settle in Sydney and in 1987, due to the demand from the Sikh families living in the South West Sydney area he almost single-handedly established another Gurdwara in Austral, under the Organisation called Sikh Mission Centre Sydney Inc. He is currently its General Secretary and also helps new migrants in their settlements.

The new migrants also brought with them social, religious and cultural issues and settlement problems. Although it is a fact that the new migrants, especially those who look different from the common norm, in new environments, always attract, rejection, hostile reception and are often subjected to racial and religious vilification yet there was another dimension to the problems faced by the new Sikh migrants. It is a religious requirement for a baptised Sikh to wear turban and a small sword called Kirpan, but at that time it was illegal here in Australia to carry a knife in public. So every now and then baptised Sikhs were being harassed arrested and charged by the police for carrying a weapon (Kirpan). As there was no umbrella organisation of the Sikhs at that time Mr. Jagdev would often get a call for help, which he did and he also raised the issue with the police and other authorities concerned to find a solution.

In 1998 when the Amendments to the Knife Legislation were being debated in the New South Wales's parliament Mr. Jagdev realised that if there was no provision made in the Knife Amendment Bill for the baptised Sikhs to have Kirpan on them they would be harassed and arrested by the police every now and then. So he wrote to the Community Relations Commissioner and personally raised the issue with the then Premier, Bob Carr MP and accordingly the Bill was amended to allow people to carry kirpan for religious purposes. His actions not only eased the ongoing pain and suffering of the baptised Sikhs, but also helped in raising awareness amongst the police and various government agencies, and as a result the NSW Police College in Goulburn now has a formal section about the baptised Sikhs and the articles of their faith.

Mr Jagdev is very passionate about the community welfare but with the increase in the migration of the Sikh families to Australia it became too much to deal, singlehandedly, with the issues facing the new migrants not only in NSW but in other states as well. So in 2002 he established the **Sikh Council of Australia (SCA)**, an umbrella body of the Sikhs in Australia. This is a national body and its success has been the responsibility of the hard work put in by Mr Jagdev. Majority of the Sikh organisations and Gurudwaras in Australia are its members and he is its secretary and was instrumental for organising the “**FIRST WORLD SIKH CONFERENCE**” in **Australia in 2004.**

In 2004 the Sikh employees of the Public Works Department and Electricity were asked to wear hard hats before entering a construction site or an electrical power station for inspection. Some of the engineers who refused to comply with the Occupational Health and Safety Act requirements (wearing hard hat) were threatened to be assigned to the desk duties. Mr. Jagdev took up the issue with the Premier of New South Wales, the Attorney general, President of the Anti Discrimination Board, Occupational Health and Safety Manager and as a result the OHS rules were not rigidly enforced.

Gurudwaras in Australia were not recognised as a denomination and the marriages performed in the Gurudwaras were not recognised and the couple had to get it registered at the Registry of Marriage, Birth and

Death to make it legal. Sikh Council pursued the issue with the Attorney General's department and as a result the Sikh Council of Australia was recognised a denomination under the Marriage Act and the President of the Sikh Council is now the nominating authority for appointing the marriage celebrants for the Sikhs faith.

In 2005 when the Pacific Highway was to be upgraded the proposed new route by the RTA was devastatingly affecting about seventeen Sikh Banana Farmers in Woolgoolga and the Woolgoolga Action Group asked Mr. Jagdev to intervene to resolve the issue. Foreseeing the social, economic and cultural impact this proposed route will have on the welfare of the families which will be uprooted by the forced acquisition of their farms by the RTA, he took up the issue with the Community Relations Commission and had meetings with the RTA and CRC in Woolgoolga and Coffs harbour, and as a result a Senate inquiry was setup, by the NWS government, to resolve the issue and to give farmers a fare compensation for their land. Mr. Jagdev made submission to the Senate Inquiry and appeared before the Senate committee. He travelled to Woolgoolga and Coffs Harbour a number of times to attend meetings at his own expense and the farmers got fare compensation of their farms.

In 2006 the Commissioner of the Corrective Services made changes to the Operations Procedures Manual without any consultation with the Sikh employees under which the Sikhs were not allowed to carry kirpan while on duty in the prison wards. Mr. Jagdev raised the issue with the Minister of Corrective Services, Community Relations Commissioner, Public Service Union and the Asst Commissioner of the Corrective Services, had a few meetings with them and it was finally agreed that the Sikh employees shall continue to wear kirpan while on duty until such time a design can be made to lock the blade of the kirpan so that it cannot be removed from the scabbard.

In 2009 "Kings Noth Church" in Brisbane converted a Sikh to Christianity and produced a very profane and wicked pamphlet titled "From Sikhdom to Freedom" and posted to the Sikh families in Brisbane. Mr. Jagdev raised the issue with the King's North Church, travelled to Brisbane to discuss the issue with the Chaplin of the King's North Church. The King's North Church sent a written apology.

Ever since Mr Jagdev migrated to Australia (1975), he has dedicated his entire working and retired life towards various community development initiatives. Had it not been for his foresight, initiative, hard work, time away from family and his positive attitude, following very important institutions and activities that exist today, **would NOT have been here:**

1. Revesby Gurdwara, Sikh Association of Australia Inc.
2. Austral Gurudwara – Sikh Mission Centre Sydney Inc
3. Sikh Council of Australia Inc.
4. Sunday Community Language schools.
5. Annual sports carnival and cultural program at Austral.

He is a keen supporter of the Interfaith dialogue, attended many interfaith seminars and in 2009 presented paper on Sikh Faith and has established a Multi Faith Section within the framework of the Sikh Council of Australia. Throughout his life his aim has been the welfare of the Sikh community and to promote interfaith harmony and mutual understanding between the Sikh community and other ethnic communities stressing that a cohesive relationship among various communities can coexist and flourish only if the religious obligations and cultural values and traditions of all the communities are respected. However he raised his voice against the nefarious sales tactics of supermarket proprietors who knowingly and clandestinely sold customers some food products contrary to their beliefs. Only last year when he came to know that Coles and Woolworths supermarkets were selling Halal meat and meat products without labelling their products as such, he wrote to the managers of Coles and Woolworths to label their products so that the customers knew what they were buying and had a choice between Halal and non Halal meat and meat products and wrote to the Minister Of Fair trading about it.

Not only he helped solve the problems facing the Sikh Community, he has responded to the wider community issues when people were being unfairly treated, such as:

- Ban on smoking in work places.
- Defending the right of the Muslim Girls to wear Hijab in Schools.

- Condemning the attack on Hindu Temple in Auburn, New South Wales.
- Condemning the Shoot to Kill Bill.
- Defending the right of the baptised Sikhs to wear kirpan in public.
- Raising funds for the Tsunami victims and the flood victims in Pakistan by holding concert and dinners.

He could have spent more time with his family, had he given up all the opposition and obstacles he faced – however he continued with his passion and determination. What makes his service outstanding is that he arrived as an immigrant to Australia and in spite of his background he has been able to achieve so much.

In recognition of his services to the Sikh community in 2006 he received “Life time Achievement in Community Services Award” from the Community Relations Commission of NSW, and was nominated for the “Lifetime Achievement Award” for the Premier’s Indian Subcontinent Community Award in 2011.

Again this year, in recognition of his contribution and services to the Sikh community, he became the **first Australian Sikh** to receive this prestigious “**Order Of Australia Award**” (OAM).

What a journey it has been for Mr. Jagdev, a comfortable but involved life of living across four continents, born in India, educated in the UK, worked in Africa and finally settled in Australia.

[My first contact with Bawa Singh Jagdev took place in 2004 when following the very successful World Sikh Conference of 2003 in Chandigarh by Singh Sabha International out of Sikh Center Roseville, California, we received requests from Diaspora for similar events in their countries. Professor Gurtej Singh and I organized six conferences in six countries, Malaysia, Australia, Canada, USA, UK and Chandigarh over six successive weekends. Mr. Bawa Singh Jagdev and his associates had hosted that conference in Sydney, Australia. We have been in touch ever since and he has been very helpful in facilitating distribution of The Sikh Bulletin ever since. I was thrilled at the news of the recognition conferred upon him by his adopted country. Now I know, even more, how privileged I was to have made his acquaintance in 2004. ED]

SIKH WINS TURBAN CASE IN UN

Washington, January 13, 2012

The UN’s rights body has concluded that France had violated the religious freedom of a 76-year-old Sikh man when he was asked to remove his turban for his ID photograph, a US-based Sikh group has said.

United Sikh, a Sikh rights body, had filed a communication on behalf of Ranjit Singh to the United Nations Human Rights Council (UNHRC) in December 2008.

Ranjit Singh, despite his ill-health, has had no access to the public health-care system or to social benefits since 2005 because his residence card was refused due to his refusal to remove his turban.

In a statement, United Sikh said that the UNHRC observed that “even if the obligation to remove the turban for the identity photograph might be described as a one-time requirement, it would potentially interfere with the author’s (Ranjit Singh’s) freedom of religion on a continuing basis because he would always appear without his religious head covering in the identity photograph and could therefore be compelled to remove his turban during identity checks.”

According to United Sikhs, the UN rights body said that France had failed to explain how the Sikh turban hindered identification since the wearer’s face would be visible and he would be wearing the turban it at all times, therefore, the regulation constituted a violation of article 18 of the International Covenant on Civil and Political Rights (ICCPR), which was entered into force for France on 4 February 1981.

“I had faith that truth and justice would prevail and I patiently waited for this day. I pray that France will now fulfill its obligation and grant me a residence card bearing my photo without baring my head,” said Singh.

Mejindarpal Kaur, United Sikhs legal director, said they are heartened by United Nations Human Rights Commission’s observations that France is under an obligation to provide Ranjit Singh with an effective remedy, including a reconsideration of his application for a renewal of his residence permit and a review of the relevant legislative framework and its application in practice.

“France, the Committee noted, is also under an obligation to take steps to prevent similar violations in the future,” she said. “We now look to France to fulfil its treaty obligations under International law and its moral duty to ensure that the freedom of religion and belief is upheld for everyone who lives within its territory,” she added. — PTI

SIKH AMERICAN IS MAYOR OF HISTORIC US CITY

Washington, January 17, 2012
Satyendra Singh Huja, a Sikh American, has been unanimously elected as the mayor of Charlottesville, a historic city in Virginia. Huja, who originally comes from Nainital in Uttarakhand, was elected Mayor of Charlottesville early this month.

Incidentally, Huja is the only Sikh resident of Charlottesville, nearly 120 miles south west of Washington, having a population of 43,000.

The other Sikhs in this city are students of the Virginia University.

Notably, Charlottesville is home to three American Presidents – Thomas Jefferson, James Madison and James Monroe.

"It says a great deal about our community that someone like me can become mayor. Our community appreciates diversity," Huja was quoted as saying by the local The Daily Progress.

"As the mayor, I will work with City Council for a future agenda for the community," said Huja who has been elected for a two-year term.

"I will listen to the desires and concerns of the citizens, residents and businesses. I'm accessible 24/7 to hear your concerns and ideas. As mayor, I will work my very best to protect the interests of our community. I will work to enhance the quality of life and the environment, so that Charlottesville can be a great city, a great community for all of its residents," he said. — PTI

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੀ ਜੀਵਨ ਜੁਗਤ।

ਪਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪਰਮਾਰ, ਕੈਨੇਡਾ

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦਾ ਜੀਵਨ 1469-1539 ਕੁਲ 70 ਸਾਲ ਦਾ ਹੈ। ਪਹਿਲੇ 35 ਸਾਲ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ, ਪਤਨੀ, ਬਚਿਆਂ ਨਾਲ ਪਰਵਾਰਿਕ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਰਹੇ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਹਰ ਸਮੇਂ ਸ਼੍ਰੀਸ਼ਟੀ, ਵਾਤਾਵਰਣ ਦੇ ਗਿਆਨ ਅਤੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਮਕਸਦ ਦੀ ਖੋਜ ਵਿਚ ਦਿਲਚਸਪੀ ਕਾਰਨ ਘਰ ਦੇ ਕੰਮਕਾਰ ਵਿਚ ਘੱਟ ਦਿਲਚੱਸਪੀ ਲੈਂਦੇ ਸਨ। ਜੀਵਨ ਜਾਚ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਹਰ ਗ੍ਰੰਥ, ਨਾਥ, ਵਿਦਵਾਨ ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਪੜਨ, ਸੁਣਨ ਅਤੇ ਵਿਚਾਰਨ ਵਿਚ ਸਾਰਾ ਸਮਾਂ ਲਗਾਉਂਦੇ ਸਨ। ਪਿਤਾ ਮਹਿਤਾ ਕਾਲੂ ਜੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੀ ਆਪਣੇ ਘਰ ਦੇ ਕਾਰੋਬਾਰ ਵਿਚ ਕੋਈ ਦਿਲਚੱਸਪੀ ਨਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੇ ਨਿਰਾਸ਼ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ। ਇਸੇ ਨਿਰਾਸ਼ਗੀ ਦੇ ਸਿਟੇ ਕਾਰਨ ਉਹ 35-38 ਦੀ ਉਮਰ ਵਿਚ, ਤਿੰਨ ਸਾਲ ਆਪਣੀ ਵੱਡੀ ਭੈਣ ਨਾਨਕੀ ਜੀ ਪਾਸ ਰਹੇ ਅਤੇ ਉਥੇ ਦੇ ਨਵਾਬ ਦੇ ਮੋਦੀਖਾਨੇ ਵਿਚ ਮਨੇਜਰ ਦਾ ਕੰਮ ਕੀਤਾ। ਇਸੇ ਸਮੇਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਅਹਿਮ ਫੈਸਲਾ ਲੈ ਸਕੇ। ਬੁਢੇ ਹੋ ਰਹੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾਂ, ਜਵਾਨ ਪਤਨੀ, ਅਤੇ ਸਕੂਲ ਉਮਰ ਦੇ ਬਚਿਆਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਸਮਾਜ ਸੁਧਾਰ ਲਈ ਘਰ ਛੱਡ ਕੇ ਤੁਰ ਪੈਣਾ ਕੋਈ ਮਾਮੂਲੀ ਫੈਸਲਾ ਨਹੀਂ ਸੀ।

38-55 ਸਤਾਰਾਂ ਸਾਲ ਲਗ ਭਗ ਅੱਧੀ ਦੁਨੀਆਂ ਦਾ ਭਰਮਣ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਵਿਚ ਸਾਧੂਆਂ, ਭਗਤਾਂ, ਵਗਿਆਨੀਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਸੱਚੇ ਗਿਆਨ ਅਤੇ ਓਚੀ ਸੁੱਚੀ ਜੀਵਨ ਜਾਚ ਵਾਰੇ ਵਿਚਾਰਾਂ ਕੀਤੀਆਂ, ਜੋ ਮਨ ਨੂੰ ਭਾਇਆ ਇਕੱਠਾ ਕੀਤਾ। ਤੀਰਥਾਂ ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਕਰਮ-ਕਾਂਡ ਦੇ ਭੁਲੇਖਿਆਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕੀਤਾ। ਸੱਚੀ ਜੀਵਨ ਜਾਚ ਦਾ ਗਿਆਨ ਸਮਝਾ ਕੇ ਭਰਮਾਂ-ਵਹਿਮਾਂ ਤੋਂ ਅਜਾਦ ਹੋਣ ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਦਿਤੀ।

56-70 ਪੰਦਰਾਂ ਸਾਲ ਖੇਤੀ ਬਾੜੀ ਕਰਦਿਆਂ ਗੁਰਮਤਿ ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਨਾਲ ਆਈ ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਨਿਹਾਲ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਲੰਗਰ ਪਾਣੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਦਾ ਪਰਬੰਧ ਕੀਤਾ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੀਆਂ ਦੋ ਮਹਾਨ ਕਹਾਵਤਾਂ ਹਨ ਜੋ ਹਰ ਸਰਧਾਲੂ ਜਬਾਨੀ ਜਾਣਦਾ ਹੈ।

1. ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਚੜਦੀ ਕਲਾ ਤੇਰੇ ਭਾਣੇ ਸਰਬਤ ਦਾ ਭਲਾ।

ਨਾਮ (ਰਬੀ ਗੁਣ= ਸੁਭ ਗੁਣ) ਸਾਨੂੰ ਚੜਦੀ ਕਲਾ ਵਿਚ ਰੱਖਦੇ ਹਨ, ਭਾਣਾ ਮਨਣ ਦਾ ਬਲ ਬਖਸ਼ਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸਰਬੱਤ ਦੇ ਭਲੇ ਭਾਵ ਸਾਂਝੀਵਾਲਤਾ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਕਰਦੇ ਹਨ।

2. ਕਿਰਤ ਕਰਨਾ, ਵੰਡ ਛਕਣਾ, ਨਾਮ ਜਪਣਾ।

ਕਿਰਤ ਕਰਨਾ:- ਧਰਮ ਦੀ, ਸੱਚੀ ਸੁੱਚੀ, ਦਸਾਂ ਨਹੁਆਂ ਦੀ ਕਿਰਤ ਨਾਲ ਅਪਣਾ ਗੁਜ਼ਾਰਾ ਕਰਨ ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਜੀਵਨ ਤੰਦਰੁਸਤ, ਖੁਸ਼ਹਾਲ ਅਤੇ ਅਜਾਦ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਵਾਰ ਅਤੇ ਸਮਾਜ ਵਿਚ ਪਿਆਰ ਅਤੇ ਇਜਤ ਮਾਣ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਵਾਰ ਅਤੇ ਸਾਕ ਸਬੰਧੀਆਂ ਨੂੰ ਸੱਚੇ ਸੁੱਚੇ ਅਤੇ ਮਿਹਨਤੀ ਬਣਨ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਮਿਲਦੀ ਹੈ।

ਵੰਡ ਛੱਕਣਾ:- ਆਪਣੀ ਕਮਾਈ ਵਿਚੋਂ ਕੁਝ ਹਿਸਾ ਲੋੜਵੰਦ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਲਾਉਣ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਪਿਆਰ

ਸਤਿਕਾਰ ਮਿਲੇਗਾ ਅਤੇ ਮਨ ਵਿਚ ਆਨੰਦ ਮਹਿਸੂਸ ਹੋਵੇਗਾ, ਜੀਵਨ ਨਿਰਵੈਰ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਸਾਦਗੀ ਅਤੇ ਸੱਬਰ ਸੰਤੋਖ ਵਾਲਾ ਜੀਵਨ ਬਣਦਾ ਹੈ।

ਨਾਮ ਜਪਣਾ:- ਗੁਰਬਾਣੀ ਨੂੰ ਸਮਝਕੇ ਇਸ ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਆਪਣੇ ਜੀਵਨ ਵਿਚ ਅਪਨਾਉਣ ਦੀ ਕਿਰਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਭਰਮ-ਵਹਿਮ, ਦੁਖ-ਕਲੇਸ਼ ਅਤੇ ਡੱਰ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜੀਵਨ ਨਿਰਭਉ ਨਿਰਵੈਰ, ਨਿਰਪੱਖ ਬਣਦਾ ਹੈ। ਭਾਣਾ ਮਨਣ ਦਾ ਬਲ ਮਿਲਦਾ ਹੈ। ਸਰਬੱਤ ਦੀ ਭਲਾਈ ਮਨ ਵਿਚ ਵਸਦੀ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾ ਸਵਾਲ ਹੈ।

ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ ਕਿਵ ਕੂੜੈ ਤੁਟੈ ਪਾਲਿ ?

ਸਚਿਆਰਾ ਕੌਣ ਹੈ, ਅਤੇ ਕਿਵੇਂ ਬਣਨਾ ਹੈ:- ਉਚੇ ਅਚਾਰ ਵਾਲਾ, ਸੱਚ ਬੋਲਣ ਵਾਲਾ ਅਤੇ ਸਭ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਨ ਵਾਲਾ। ਸਚਿਆਰੇ ਬਣ ਕੇ ਅਸੀਂ ਇਸ ਦਿਤੀ ਹੋਈ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਵਿਚ ਜੀਵਨ ਯਾਤਰਾ ਕਰਨੀ ਹੈ। ਆਪਣੇ ਫਰਜ਼ ਜਾਂ ਧਰਮ ਨੂੰ ਪਹਿਚਾਨਣਾ ਅਤੇ ਨਿਭਾਉਣਾ ਸਭ ਲਈ ਨਾਮ ਜਪਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਫਰਜ਼ ਨੂੰ ਸਮਝਣ ਅਤੇ ਨਿਭਾਉਣ ਲਈ ਸੱਚ, ਪਿਆਰ, ਗਿਆਨ, ਮਿਹਨਤ, ਸਿਦਕ, ਕੁਰਬਾਨੀ, ਸੱਬਰ, ਸੰਤੋਖ, ਧੀਰਜ, ਆਦਿ ਗੁਣਾਂ ਨੂੰ ਮਨ ਵਿਚ ਵਸਾਉਣ ਅਤੇ ਅਮਲ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਸੁਣਿਆ ਮੰਨਿਆ, ਮਨਿ ਕੀਤਾ ਭਾਉ ॥
ਅੰਤਰਗਤਿ ਤੀਰਥਿ, ਮਲਿ ਨਾਉ ॥
ਸਭਿ ਗੁਣ ਤੇਰੇ, ਮੈ ਨਾਹੀ ਕੋਇ ॥
ਵਿਣੁ ਗੁਣ ਕੀਤੇ, ਭਗਤਿ ਨ ਹੋਇ ॥
ਜਤੁ ਪਾਹਾਰਾ ਧੀਰਜ ਸੁਨਿਆਰੁ ॥
ਅਹਰਣਿ ਮਤਿ, ਵੇਦੁ ਹਥਿਆਰੁ ॥
ਭਉ ਖਲਾ, ਅਗਨਿ ਤਪਤਾਉ ॥
ਭਾਂਡਾ ਭਾਉ, ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਤਿਤੁ ਢਾਲਿ ॥
ਘੜੀਐ ਸਬਦੁ, ਸਚੀ ਟਕਸਾਲ ॥

ਸਚਿਆਰੇ ਦੀ ਜੀਵਨ ਯਾਤਰਾ ਕਠਨ ਹੈ, ਇਸੇ ਲਈ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਇਸ ਨੂੰ ਮਸੱਕਿਤ ਘਾਲ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਸੱਚ-ਝੂਠ, ਪਿਆਰ-ਨਫਰਤ, ਨੇਕੀ-ਬਦਮਾਸੀ, ਸਾਦਗੀ-ਅਯਾਸੀ, ਖੁਸ਼ੀ-ਗਮੀ, ਦਲੇਰੀ-ਡੱਰ, ਮਸਤੀ-ਚਿੰਤਾ, ਮਿਹਨਤ-ਆਲਸ, ਚੋਨੇ ਗੁਣ ਅਤੇ ਅਵਗੁਣ ਹਰ ਇਨਸਾਨ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੀ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਗੁਣਾਂ-ਅਵਗੁਣਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਿਸ ਤੱਰਫ ਦੀ ਸੋਚ ਅਤੇ ਅਭਿਆਸ ਨੂੰ ਸਾਡਾ ਜੀਵਨ ਪਕੜ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਸੇ ਤਰਾਂ ਦਾ ਸਾਡਾ ਜੀਵਨ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। **ਇਸ ਨੂੰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਪੂਰਬਲੇ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਫਲ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਪੂਰਬਲੇ ਕਰਮ ਹੁੰਦੇ ਜੋ ਅਸੀਂ ਜਨਮ ਤੋਂ ਅਜ ਦੇ ਸਮੇ ਤਕ ਕਰ ਚੁਕੇ ਹਾਂ।**

ਸਾਡੀ ਸਭਿਅਤਾ ਪੰਜਾਬੀ ਹੈ। ਇਸ ਸਭਿਅਤਾ ਵਿਚ ਬੋਲੀ, ਧਰਮ, ਜਾਤ-ਪਾਤ, ਅਮੀਰ-ਗਰੀਬ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਜੋ ਵਿਤਕਰੇ ਦੇਖੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਇਹ ਸਚਿਆਰਾ ਬਣਨ ਲਈ ਅੱਤਕਾ ਹਨ। ਸਚਿਆਰੇ ਬਣਨ ਵਿਚ ਦੂਸਰਾ ਰੋੜਾ ਕਾਮ, ਕ੍ਰੋਧ, ਲੋਭ, ਮੋਹ, ਹੰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਸਕਤੀਆਂ ਦੀ ਦੁਰਵਰਤੋਂ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਆਪਣੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਦੀਆਂ ਪੂਰਤੀਆਂ ਜਾਂ

ਵਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਅਧੀਨ ਧਨ ਪਦਾਰਥ ਪਦਵੀ ਇਕੱਠੇ ਕਰਨ ਵਿਚ ਲਗੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹਾਂ, ਜੀਵਨ ਜਾਚ ਦੇ ਗਿਆਨ ਤੋਂ ਅਧੂਰੇ ਜਾਂ ਕਮਜੋਰ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਸੱਚ, ਪਿਆਰ, ਅਚਾਰ ਦੇ ਗੁਣ ਛੱਡ ਜਾਂਦੇ ਹਾਂ। ਫਿਰ ਕਿਸੇ ਧਾਰਮਿਕ ਅਦਾਰੇ ਵਿਚ ਜਾ ਕੇ ਕਿਸੇ ਗ੍ਰੰਥ, ਮੂਰਤੀ ਜਾਂ ਮਹਾਂਪੁਰਸ਼ ਤੋਂ ਸਚਿਆਰਾ ਬਣਨ ਦੀ ਜੁਗਤ ਮੰਗਦੇ ਫਿਰਦੇ ਹਾਂ। ਸਾਰੀ ਬਾਣੀ ਜੀਵਨ ਜਾਚ ਦਾ ਗਿਆਨ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਦਸ ਰਹੀ ਹੈ ਕਿ ਸੱਚ, ਪਿਆਰ, ਅਚਾਰ, ਸਾਦਗੀ, ਮਿੱਠੀ ਬੋਲੀ ਅਤੇ ਗਿਆਨ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਤਾਂ ਹਰ ਸੁਆਸ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਹੈ। ਇਸੇ ਲਈ ਤਾਂ ਕਿਹਾ ਹੈ “ਆਖਾਂ ਜੀਵਾਂ, ਵਿਸਰੇ ਮਰ ਜਾਉਂ”

ਹਰ ਚੀਜ਼ ਦੀ ਪਦਾਇਸ ਉਰਜਾ ਅਤੇ ਗਿਆਨ ਤੋਂ ਹੈ। ਹਰ ਕਣ ਵਿਚ ਉਰਜਾ ਅਤੇ ਗਿਆਨ ਦੀ ਮਾਜੂਦਗੀ ਹੈ। ਵਿਗਿਆਨੀਆ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਨੂਰ, ਜੋਤ, ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੇ ਹਰ ਕਣ ਵਿਚ ਇਹ ਹਾਜ਼ਰ ਹੈ। ਹਰ ਕਣ ਵਿਚ ਉਪਜਾਊ ਸ਼ਕਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਗਤੀ ਵਿਚ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੇ ਇਸੇ ਉਪਜਾਊ ਸ਼ਕਤੀ ਅਤੇ ਗਤੀ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਈ ਉਰਜਾ ਨੂੰ ਰੱਬੀ ਤਾਕਤ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਇਨਸਾਨ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਅੰਦਰ ਇਸ ਨੂੰ ਵਧਾਉਣ ਅਤੇ ਸੱਚ, ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਰੰਗਣ ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਦਿਤੀ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਸਮਝਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਹਰ ਇਨਸਾਨ ਦੀ ਉਰਜਾ, ਨੂਰ, ਜੋਤ, ਗਿਆਨ, ਸ਼ਕਤੀ, ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਤੋਂ ਹੈ, ਕੁਦਰਤ ਦੀ ਉਰਜਾ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਵਿਚ ਨਾ ਹੋਣ ਬਰਾਬਰ ਹੈ। ਪਰ ਸਚ, ਪਿਆਰ, ਮਿਹਨਤ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਵਾਤਵਰਣ ਦੀ ਉਰਜਾ ਨਾਲ ਮਿਲਾ ਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਵਧਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਲਈ ਕਿਹਾ ਹੈ “ਮਨ ਤੂੰ ਜੋਤ ਸਰੂਪ ਹੈਨ, ਆਪਣਾ ਮੂਲ ਪਛਾਣ”।

ਅਵਲਿ ਅਲਹ ਨੂਰੁ ਉਪਾਇਆ,
ਕੁਦਰਤਿ ਕੇ ਸਭ ਬੰਦੇ ॥
ਏਕ ਨੂਰ ਤੇ ਸਭੁ ਜਗੁ ਉਪਜਿਆ,
ਕਉਨ ਭਲੇ ਕੇ ਮੰਦੇ ॥

ਇਨਸਾਨ ਨੂੰ ਇਹ ਗਿਆਨ ਅਤੇ ਸ਼ਕਤੀ ਵਧਾਉਣ ਲਈ ਗਿਆਨ ਇੰਦਰੀਆਂ ਅਤੇ ਖੁਰਾਕ ਮਿਲੇ ਹਨ। ਸੱਚ ਪਿਆਰ ਦੇ ਅਭਿਆਸ ਅਤੇ ਜੀਵਨ ਜਾਚ ਲਈ ਪਰਵਾਰ ਅਤੇ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦਿਤੇ ਹਨ। ਪ੍ਰਭੂ ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਅਤੇ ਅੰਗ-ਸੰਗ ਹੈ। ਗਲ ਉਸ ਨਾਲ ਪਹਿਚਾਨ ਬਣਾ ਕੇ ਆਪਣੀ ਸੁਰਤਿ, ਮਤਿ, ਮਨ, ਬੁਧਿ, ਚਿਤ (ਸੋਚ ਜਾਂ ਆਤਮਾ) ਨੂੰ ਘੱੜ ਕੇ ਉਚੀ ਬਨਾਉਣ ਅਤੇ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੇ ਪਿਆਰ-ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਲਾਉਣ ਦੀ ਹੈ। ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਪਾ ਲੈਣ ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੈ ਉਸ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਨੂੰ ਸਮਝ ਕੇ ਅਪਣੀ ਸੋਚ ਅਤੇ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਸੱਚ ਅਤੇ ਪਿਆਰ ਨਾਲ ਰੰਗ ਲੈਣਾ।

ਅੱਸਲ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦਇਆ, ਸੰਤੋਖ, ਸੱਚ, ਸੇਵਾ, ਪਿਆਰ, ਮਿਹਨਤ, ਨਿਰਭਉ, ਨਿਰਵੈਰ, ਨਿਰਪੱਖ, ਆਜਾਦ, ਦੇ ਰੱਬੀ ਗੁਣਾਂ ਨਾਲ ਰੰਗੇ ਹੋਏ ਗਿਆਨ ਅਤੇ ਸ਼ਕਤੀ ਨੂੰ ਉਚੀ ਜੀਵਨ ਜਾਚ ਦਾ ਧੁਰਾ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਸੱਚ, ਪਿਆਰ, ਗਿਆਨ, ਸ਼ਕਤੀ ਸਾਰੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਵਿਚ ਰਮੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਇਸੇ ਲਈ ਗਿਆਨ ਗੁਣਾ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਅਤੇ ਸਹਾਰੇ ਲਈ ਅਰਦਾਸ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਇਆ, ਸੰਤੋਖ, ਸੱਚ, ਸੇਵਾ, ਪਿਆਰ, ਧੀਰਜ, ਮਿਹਨਤ
ਆਦਿ ਗੁਣਾ ਨਾਲ ਰੰਗਣ ਅਤੇ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਹੈ।

ਪੀਉਂਦਾ ਦੇ ਕਾ ਖੋਲਿ ਡਿਠਾ ਖਜਾਨਾ ॥
ਤਾ ਮੇਰੈ ਮਨਿ ਭਇਆ ਨਿਧਾਨਾ ॥ 1 ॥
ਤਨ ਲਾਲ ਜਾ ਕਾ ਕਛੂ ਨ ਮੋਲੁ ॥
ਭਰੇ ਭੰਡਾਰ ਅਖੁਟ ਅਤੋਲੁ ॥ 2 ॥
ਖਾਵਹਿ ਖਰਚਹਿ ਰਲਿ ਮਿਲਿ ਭਾਈ ॥
ਤੋਟਿ ਨ ਆਵੈ ਵਧਦੇ ਜਾਈ ॥ 3 ॥

ਨਾਮ ਜਪਣ ਦੀਆਂ ਅਨੇਕਾਂ ਵਿਧੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਹਰ ਸਮੇਂ ਹਰ ਥਾਂ ਤੇ
ਨਾਮ ਕਮਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਨਾਮ ਕਮਾਈ ਦੇ ਸਾਧਨਾਂ ਦੀ
ਗਿਣਤੀ ਮਿਣਤੀ ਦਸੀ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦੀ।

“ਅਸੰਖ ਨਾਵ ਅਸੰਖ ਥਾਵ ॥
ਅਗੰਮ ਅਗੰਮ ਅਸੰਖ ਲੋਅ ॥
ਅਸੰਖ ਕਹਹਿ ਸਿਰਿ ਭਾਰੁ ਹੋਇ ॥”

ਜੇ ਕੰਮ ਅਸੀਂ ਸੱਚੇ ਹਿਰਦੇ ਨਾਲ ਪਿਆਰ ਸੇਵਾ ਨੂੰ ਮੁਖ ਰੱਖ ਕੇ
ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਉਹ ਨਾਮ ਜਪਣ ਦੀ ਕ੍ਰਿਆ ਹੈ।

“ਜੇਤਾ ਕੀਤਾ ਤੇਤਾ ਨਾਉ ॥
ਵਿਣੁ ਨਾਵੈ ਨਾਹੀ ਕੇ ਥਾਉ ॥”

ਅਸੀਂ ਜਾਣਦੇ ਹਾਂ ਹਰ ਇਨਸਾਨ ਦੀ ਨਿਰਭਉ, ਨਿਰਵੈਰ, ਅਜਾਦ,
ਤੰਦਰੁਸਤ, ਖੁਸ਼ਹਾਲ ਜੀਵਨ ਬਤੀਤ ਕਰਨ ਦੀ ਇਛਾ ਹੈ। ਜਿਹੜੇ
ਗ੍ਰੰਥ, ਕਿਤਾਬ ਜਾਂ ਇਨਸਾਨ ਇਸ ਤਰਾਂ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਦੇਣ
ਉਹ ਸਾਡੇ ਲਈ ਅਛੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਤਾਂ ਇਸ
ਸਿਖਿਆ ਤੋਂ ਬਿਨਾ ਹੋਰ ਕੁਝ ਹੈ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਸਭ
ਤੋਂ ਮਹਾਨ ਹੈ। **ਸਾਡੀ ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ
ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਨੂੰ ਪੜ ਕੇ ਅਮਲ ਵਿਚ ਲਿਆਉਣ ਦੀ
ਬਜਾਏ ਇਸ ਦੀ ਪੂਜਾ ਕਰਨ ਲਗੇ ਹੋਏ ਹਾਂ।** ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸਮਝ
ਲਗੀ ਹੈ ਉਹ ਵੀ ਇਸ ਗਿਆਨ ਨਾਲ ਆਪਣਾ ਜੀਵਨ ਉਚਾ
ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਥਾਂ ਆਪਣੇ ਮਾਣ ਦੀ ਭੁਖ ਮਿਟਾਉਣ ਜਾਂ ਇਸ ਨੂੰ
ਕਮਾਈ ਦਾ ਸਾਧਨ ਬਣਾਉਣ ਵਿਚ ਸਾਰੀ ਸ਼ੱਕਤੀ ਅਤੇ ਸਮਾ
ਲਗਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਜਾਂ ਫਿਰ ਅਗਿਆਨਤਾ ਕਾਰਨ ਗ੍ਰੰਥ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਮੰਨ ਕੇ
ਇਸ ਤੋਂ ਮੰਗਾਂ ਮੰਗਦੇ ਹਨ।

ਬੁਧ, ਜੀਸਸ, ਮੁਹੰਮਦ, ਸੁਕਰਾਤ, ਫਰੀਦ, ਕਬੀਰ, ਰਵੀਦਾਸ,
ਨਾਮਦੇਵ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਸਹਿਬਾਨ ਜਿਸ ਤਰਾਂ ਦੀ ਜੀਵਨ ਜਾਚ ਜੀ ਕੇ
ਸਾਡੇ ਲਈ ਉਧਾਰਣ ਛੱਡ ਗਏ ਹਨ ਉਸ ਤਰਾਂ ਦੀ ਜੀਵਨ ਜਾਚ
ਅਪਨਾਉਣ ਤੋਂ ਅਸੀਂ ਮੁਨੱਕਰ ਹਾਂ। ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੇ ਖੋਜ ਕੀਤੀ। ਜਦ
ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਊਰਜਾ ਅਤੇ ਗਿਆਨ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸਰਬ-ਵਿਆਪਕ ਹੋਣ
ਦਾ ਪੂਰਨ ਯਕੀਨ ਬਣ ਗਿਆ, ਬੇਯਕੀਨੀ ਅਤੇ ਦੁਬਿਦਾ ਖਤਮ ਹੋ
ਗਈ, ਬਖਸ਼ਿਸ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤੀ, ਫਿਰ ਨਿਰਪੱਖ ਅਤੇ ਨਿਪੱਝਕ ਹੋ
ਕੇ ਆਪਣੇ ਵਿਚਾਰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ। ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਵਿਚਾਰ ਅਨੁਸਾਰ
ਜੀਵਨ ਜੀ ਕੇ, ਜੀਵਨ ਜਾਚ ਅਤੇ ਨਾਮ ਜਪਣ ਦੀ ਵਿਧੀ ਪੇਸ਼
ਕੀਤੀ।

ਨਾਨਕ ਸਤਿਗੁਰਿ ਭੇਟਿਐ ਪੂਰੀ ਹੋਵੈ ਜੁਗਤਿ ॥
ਹਸੰਦਿਆ ਖੇਲੰਦਿਆ ਪੈਨੰਦਿਆ ਖਾਵੰਦਿਆ ਵਿਚੇ ਹੋਵੈ ਮੁਕਤਿ 2 ॥

ਇਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਜਰੂਰੀ ਹੈ ਕਿ ਬਾਣੀ ਸਾਰੀ ਇਨਸਾਨੀਅਤ ਲਈ
ਜੀਵਨ ਜਾਚ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਉਤਮ ਗਿਆਨ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੀ
ਸਾਰੀ ਖੋਜ ਦਾ ਨਿਚੋੜ ਸਾਨੂੰ ਜਪੁ ਬਾਣੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਮਿਲਿਆ ਹੈ,
ਬਾਕੀ ਬਾਣੀ ਇਸ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਸਚਿਆਰਾ ਬਣਨ
ਦੀ ਪੂਰਨ ਵਿਧੀ ਹੈ। ਜੀਵਨ ਮੁਕਤੀ:- ਡੱਰ, ਅਗਿਆਨਤਾ,
ਕਰਮ-ਕਾਂਡ, ਵਹਿਮਾ-ਭਰਮਾ, ਬੁਰੀ ਸੋਚ ਅਤੇ ਬੁਰਾਈਆਂ ਤੋਂ
ਮੁਕਤ ਹੋਣਾ ਹੈ। ਇਕ ਪਾਸੇ ਅਸੀਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਮਨੁੱਖਾ ਜਨਮ
ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਉੱਤਮ ਹੈ, ਫਿਰ ਜੀਵਨ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਪਾਉਣ
ਨੂੰ ਮੁਕਤੀ ਕਹਿਣਾ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਗੁਰੂ ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਸਮਝਣ
ਲਈ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ ਵਿਚੋਂ ਦੋ ਮਹਾਨ ਲਿਖਤਾਂ
ਸਮਝਣੀਆਂ ਜਰੂਰੀ ਹਨ। ਇਹ ਨਾਨਕ ਫਿਲਾਸਫੀ ਦਾ ਪੁਰਾ ਹਨ।
ਇਹ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਦਰਜ ਹਨ। ਹਰ
ਸਰਧਾਲੂ ਨੂੰ ਹਰ ਰੋਜ਼ ਵਿਚਾਰਨ ਦੀ ਤਾਕੀਦ ਹੈ। **ਇਹ ਹਨ ਮੰਗਲਾ
ਚਰਨ (ਮੂਲ ਮੰਤਰ) ਅਤੇ ਜਪੁ ਬਾਣੀ।**

**1. ਮੰਗਲਾ ਚਰਨ:- ੴ ਸਤਿ ਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਨਿਰਭਉ
ਨਿਰਵੈਰੁ ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ ਅਜੂਨੀ ਸੈਭੰ ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥**

ੴ ਸਤਿਨਾਮ:- ਇਕੋ ਪ੍ਰਭੂ ਸਦਾ ਲਈ ਮਹਾਨ ਹਸਤੀ ਹੈ।
ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਅਨੁਸਾਰ ਪ੍ਰਭੂ ਹੈ ਸੱਚ, ਪਿਆਰ, ਨੂਰ, ਜੋਤ,
ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਗਿਆਨ, ਸ਼ੱਕਤੀ, ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਆਦਿ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਿਸੇ
ਇਕ ਨੂੰ ਵੀ ਅਤੇ ਸਾਰਿਆਂ ਨੂੰ ਮਿਲਾ ਕੇ ਵੀ ਅਸੀਂ ਪ੍ਰਭੂ ਜਾਂ ਰੱਬ
ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ। “ਨਾਨਕ ਕਰਤੇ ਕੇ ਕੇਤੇ ਵੇਸ”, “ ਅਨੇਕ ਹੈ ਫਿਰ
ਏਕ ਹੈ”

ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ:- ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਕਿਰਤ ਹੈ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਕਿਰਤ
ਵਿਚ ਸਮਾਇਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਭਾਵ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਹੀ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਰੂਪ ਹੈ।

ਨਿਰਭਉ, ਨਿਰਵੈਰ:- ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨੂੰ ਨਾ ਕਿਸੇ ਦਾ ਡੱਰ ਅਤੇ ਨਾ
ਕਿਸੇ ਨਾਲ ਵੈਰ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਤਰਾਂ ਸੱਚ, ਪਿਆਰ,
ਗਿਆਨ, ਜੋਤ, ਨੂਰ, ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਸਕਤੀ, ਇਹ ਸਭ ਡੱਰ, ਵੈਰ,
ਰੰਗ-ਰੂਪ, ਰੇਖ-ਭੇਖ, ਜਾਤ-ਪਾਤ, ਚਕਰ-ਚਿਹਨ, ਜਨਮ-ਮਰਨ ਤੋਂ
ਰਹਿਤ ਹਨ। ਇਸੇ ਲਈ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਦਰਜਾ
ਦਿਤਾ ਹੈ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਤਾਂ ਹਰ ਕਣ ਪ੍ਰਭੂ ਆਪ ਹੀ ਹੈ ਇਸ ਲਈ
ਇਸ ਨੂੰ ਕਿਸਤਰਾਂ ਬਿਆਨ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਪ੍ਰਭੂ ਨੇ ਜੋ ਕਰਨਾ ਹੈ
ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਣਾਂ ਰਾਹੀਂ ਹੀ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਸਾਡਾ ਸਰੀਰ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਣਾਂ
ਤੋਂ ਬਣਦਾ ਹੈ ਇਸੇ ਲਈ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਪ੍ਰਭੂ ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਅਤੇ ਅੰਗ
ਸੰਗ ਹੈ।

ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ:- ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਕੋਈ ਮੂਰਤ ਨਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਉਹ
ਜਨਮ ਮਰਨ ਤੋਂ ਅਜਾਦ ਹੈ। ਸੱਚ, ਪਿਆਰ, ਗਿਆਨ, ਸ਼ੱਕਤੀ
ਜਨਮ ਮਰਨ ਤੋਂ ਅਜਾਦ ਹਨ। ਸਾਰੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਜਿਸ ਵਿਚ ਅਸੀਂ

ਵੀ ਸਾਮਲ ਹਾਂ, ਰੱਬ ਦੀ ਕਿਰਤ ਹੈ ਅਤੇ ਸਦਾ ਗਤੀ ਵਿਚ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਚ ਹਰ ਵਸਤੂ ਉਪਜਦੀ ਬਿਨਸਦੀ ਹੈ। ਪਰ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਆਪ ਜਨਮ ਮਰਨ ਤੋਂ ਅਜਾਦ ਹੈ।

ਹਕੁ ਸਚੁ ਖਾਲਕੁ ਖਲਕ ਮਿਆਨੇ ਸਿਆਮ ਮੂਰਤਿ ਨਾਹਿ ॥੨॥

ਅਸੀਂ ਪੜਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਕੋਈ ਰੂਪ-ਰੰਗ, ਜਾਤ-ਪਾਤ, ਰੇਖ-ਭੇਖ, ਚਕਰ-ਚਿਹਨ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਮੰਨਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਪ੍ਰਭੂ ਬਣਾਇਆ ਅਤੇ ਟਿਕਾਇਆ ਨਹੀਂ ਜਾ ਸਕਦਾ ਅਤੇ ਸਰਬ-ਵਿਆਪਕ ਹੈ।

ਥਾਪਿਆ ਨਾ ਜਾਇ, ਕੀਤਾ ਨ ਹੋਇ ॥

ਆਪੇ ਆਪਿ ਨਿਰੰਜਨੁ ਸੋਇ ॥

ਸਹਸ ਤਵ ਨੈਨ, ਨਨ ਨੈਨ ਹਹਿ ਤੋਹਿ ਕਉ,

ਸਹਸ ਮੂਰਤਿ, ਨਨਾ ਏਕ ਤੋਹੀ ॥

ਸਹਸ ਪਦ ਬਿਮਲ, ਨਨ ਏਕ ਪਦ,

ਗੰਧ ਬਿਨੁ, ਸਹਸ ਤਵ ਗੰਧ, ਇਵ ਚਲਤ ਮੋਹੀ ॥੨॥

ਸਭ ਮਹਿ ਜੋਤਿ, ਜੋਤਿ ਹੈ ਸੋਇ ॥

ਤਸ ਦੈ ਚਾਨਣਿ, ਸਭ ਮਹਿ ਚਾਨਣੁ ਹੋਇ ॥

ਏਹੁ ਵਿਸੁ ਸੰਸਾਰੁ ਤੁਮ ਦੇਖਦੇ, ਏਹੁ ਹਰਿ ਕਾ ਰੂਪੁ ਹੈ,

ਹਰਿ ਰੂਪੁ ਨਦਰੀ ਆਇਆ ॥

ਗੁਰ ਪਰਸਾਦੀ ਬੁਝਿਆ,

ਜਾ ਵੇਖਾ ਹਰਿ ਇਕੁ ਹੈ, ਹਰਿ ਬਿਨੁ ਅਵਰੁ ਨ ਕੋਈ ॥

ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਵਿਚ ਸਾਡਾ ਜੀਵਨ ਉਪਜਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸੇ ਤੋਂ ਲੋੜਾਂ ਪੂਰੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ। ਸਾਡੇ ਬਚਿਆਂ ਨੇ ਵੀ ਇਸੇ ਵਿਚ ਵਿਚਰਨਾ ਹੈ। ਇਸ ਨੂੰ ਪਿਆਰ ਕਰਨਾ, ਸਵਾਰਨਾ ਅਤੇ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰਨਾ ਸਾਡਾ ਧਰਮ ਹੈ, ਫਰਜ਼ ਹੈ। ਇਹੀ ਆਪਣੇ ਬਚਿਆਂ ਲਈ ਪਿਆਰ ਜਤਾਉਣ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਢੰਗ ਹੈ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਸਾਨੂੰ ਦਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਜੀਵਨ ਜਾਚ ਦਾ ਅਣਮੁਲਾ ਖਜਾਨਾ ਹੈ।

ਅਜੂਨੀ :- ਪ੍ਰਭੂ ਜਨਮ ਮਰਣ ਦੋਨਾ ਤੋਂ ਅਜਾਦ ਹੈ।

ਸੈਭ :- ਪ੍ਰਭੂ ਆਪਣੇ-ਆਪ ਤੋਂ ਹੈ।

ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ :- ਪ੍ਰਭੂ ਸਭ ਦਾ ਗੁਰੂ ਅਤੇ ਕਿਰਪਾਲੂ ਹੈ।

ਮੈਂ ਅਰਦਾਸ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਮੈਨੂੰ ਮਨੁਖਾ ਜੀਵਨ ਬਾਰ 2 ਮਿਲੇ, ਹਰ ਵਾਰ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਦੀ ਸੂਝ, ਸਮਰੱਥਾ, ਸੰਗਤ ਮਿਲੇ। ਮੈਂ ਇਨਸਾਨ ਹੋਣ ਦੇ ਕਾਰਨ ਗਲਤੀਆਂ ਦਾ ਪੁਤਲਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਅਪਣੀਆਂ ਗਲਤੀਆਂ ਤੋਂ ਸਿਖਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹਾਂ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਮੈਂ ਸੱਚ ਪਿਆਰ ਅਚਾਰ ਵਿਚ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਉੱਤਰ ਸਕਿਆ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਮੁਆਫੀ ਮੰਗਦਾ ਹਾਂ। ਮੈਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਜੀਵਨ ਜਾਚ ਨੂੰ ਮੇਰੇ ਨਾਲੋਂ ਚੰਗੀ ਤਰਾਂ ਸਮਝਣ ਅਤੇ ਅਮਲ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਬਹੁਤ ਹਨ। ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਲਈ ਅਰਦਾਸ ਕਰਦਾ ਹਾਂ, ਯਤਨਸ਼ੀਲ ਹਾਂ। ਜਿਸ ਵਕਤ ਮੇਰੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਚੋਂ ਡੱਰ, ਨਫਰਤ, ਚਿੰਤਾ, ਬਦੀ ਵਿਸਰੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਉਸ ਵਕਤ ਮੈਂ ਪ੍ਰਭੂ ਮਿਲਾਪ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਇੱਛਾ ਹੈ ਇਹ ਸਥਿਤੀ ਸਦਾ ਹੀ ਬਣੀ ਰਹੇ।

ਅਰਦਾਸ: ੴ ਸਤਿਨਾਮੁ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਫਤਿਹ, ਹੇ ਪ੍ਰਭੂ ਅਸੀਂ ਜੀਵਨ ਸਫਰ ਲਈ ਸ਼ਰਣ ਤੇਰੀ ਹਾਂ ਆਇ। ਸਾਨੂੰ ਕਿਰਤ

ਕਰਨ, ਵੰਡ ਛਕਣ, ਨਾਮੁ ਜਪਣ ਦੀ ਸੂਝ ਦੇ ਸਮਝਾਇ। ਜਿਉਂ ਭਾਵੇ ਤਿਉਂ ਰਾਖ ਲਹਿ, ਜੋ ਕਰੇਂ ਸੋ ਅਸੀਂ ਭਲਾ ਮਨਾਇ। ਸੇਈ ਪਿਆਰੇ ਮੇਲ, ਜਿਨ ਮਿਲਿਆਂ ਤੇਰਾ ਨਾਮੁ ਚਿਤ ਆਇ। ਨਾਨਕ ਨਾਮੁ ਚੜਦੀ ਕਲਾ, ਤੇਰੇ ਭਾਣੇ ਸਰਬਤ ਦਾ ਭਲਾ ॥

ਆਪ ਸਭ ਦਾ ਦਾਸ ,

ਪਰਮਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਪਰਮਾਰ

ਕੱਤਕ-ਵਿਸਾਖ ਦਾ ਝਮੇਲਾ

ਸਰਵਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੈਕਰਾਮੈਂਟੋ

ਇਸ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਪੰਥ ਦੀ ਬਦਨਸੀਬੀ ਕਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਕੁਝ ਹੋਰ? ਕਿੰਨੇ ਦੁਖ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਦੁਨੀਆਂ ਦੇ ਕੋਨੇ-ਕੋਨੇ ਵਿੱਚ ਪੁੱਜ ਚੁਕੀ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਜਨਮ ਦਾਤੇ ਦੇ ਜਨਮ ਦਿਨ ਦਾ ਵੀ ਗਿਆਨ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਇਹ ਯੁਗ ਪੁਰਾਣਾ ਮਿਥਿਹਾਸ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਸਿਰਫ ਤੇ ਸਿਰਫ 543 ਸਾਲ ਹੀ ਪੁਰਾਣਾ ਇਤਿਹਾਸ ਹੈ। ਪਿਛਲੇ ਲੰਮੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਇਹ ਵਾਦ ਵਿਵਾਦ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕੱਤਕ 'ਚ ਹੋਇਆ ਸੀ ਜਾਂ ਵਿਸਾਖ 'ਚ। ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਕਮੇਟੀ ਵੱਲੋਂ ਛਾਪੀ ਗਈ ਪੋ. ਕਰਤਾਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਐਮ. ਏ. ਦੀ ਲਿਖਤ 'ਸਿੱਖ ਇਤਿਹਾਸ ਭਾਗ ੧' (ਪੰਨਾ 8) ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਵੈਬ ਸਾਈਟ ਤੇ ਵੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਜਨਮ ਦੀ ਤਾਰੀਖ 'ਚ 15 ਅਪ੍ਰੈਲ 1469 ਲਿਖੀ ਹੋਈ ਹੈ। "Guru Nanak Sahib (the First Nanak, the founder of Sikhism) was born on 15th April, 1469 at Rai-Bhoi-di Talwandi in the present district of Shekhupura (Pakistan), now Nanakana Sahib. The Birthday of Guru Nanak Sahib is celebrated on 15th Kartik Puranmashi i.e. full moon day of the month Kartik. On this day the Birthday of Guru Nanak Sahib is celebrated every year. (But some other chronicals state that Guru Nanak Sahib was born on 20th October, 1469) (sgpc.net) ਪਰ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਕਮੇਟੀ ਇਸ ਦਿਹਾੜੇ ਨੂੰ ਮਨਾਉਂਦੀ ਕੱਤਕ ਦੀ ਪੂਰਨਮਾਸੀ ਨੂੰ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਕਾਰਨ ਤਾਂ ਸ਼ਾਇਦ ਪ੍ਰਬੰਧਕ ਖੁਦ ਵੀ ਨਾ ਜਾਣਦੇ ਹੋਣ। 'ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਪਰੰਪਰਾ' ਦੇ ਕਰਤਾ ਡਾ. ਕਿਰਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੀ ਵੈਸਾਖ ਸੁਦੀ 3, 15 ਅਪ੍ਰੈਲ 1469 ਹੀ ਸਹੀ ਸਿੱਧ ਕਰਦੇ ਹਨ।

ਇਸੇ ਸਬੰਧ 'ਚ ਹੀ ਡਾ. ਹਰਜਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਦਿਲਗੀਰ ਜੀ ਦਾ 'ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਅਸਲ ਜਨਮ ਤਾਰੀਖ' 'ਸਿੱਖ ਬੁਲੇਟਨ' ਦੇ ਨਵੰਬਰ-ਦਸੰਬਰ 2011 ਅੰਕ 'ਚ ਵੀ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੈ ਜਿਸ 'ਚ ਵਿਦਵਾਨ ਲੇਖਕ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਜਨਮ ਕੱਤਕ ਦੀ ਪੂਰਨਮਾਸੀ ਸੰਮਤ 1526 (20 ਅਕਤੂਬਰ 1469) ਦਾ ਸਿੱਧ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਜਨਮ ਕੱਤਕ 'ਚ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਿਦਵਾਨ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਦੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਦਾ ਹੀ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦੇ ਆਏ ਹਨ ਪਰ ਡਾ. ਦਿਲਗੀਰ ਜੀ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਪ੍ਰਚੱਲਤ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਸ਼ਬਦਾਂ 'ਚ ਰੱਦ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਦਿਲਗੀਰ ਜੀ ਦੇ ਬਚਨ, "ਜਿਹੜੀ 'ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ' ਅੱਜ ਮਿਲਦੀ ਹੈ ਉਹ ਅਸਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਵਿਚ ਜੰਡਿਆਲਾ ਕਸਬੇ ਦੇ ਹੰਦਾਲੀਆਂ (ਬਿਧੀਚੰਦੀਆਂ) ਵੱਲੋਂ ਮਿਲਾਏ ਗਏ ਖੋਟ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਅਸਲ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਮੌਜੂਦ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਵਿਗਾੜ ਕੇ ਤੇ ਉਸ ਵਿਚ ਖੋਟ ਸ਼ਾਮਿਲ ਕਰ ਕੇ, ਅਸਲ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਕਹਿ ਕੇ ਪ੍ਰਚਾਰਿਆ"। ਹੁਣ ਜਦੋਂ ਡਾ. ਦਿਲਗੀਰ ਜੀ ਨੇ ਬਾਲੇ ਦੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਤਾਂ ਆਪਣੀ ਦਲੀਲ ਨੂੰ ਸਹੀ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਇਕ ਹੋਰ ਜਨਮ ਸਾਖੀ, "ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਅਸਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ" ਪੈਦਾ ਕਰ ਲਈ। ਡਾ. ਦਿਲਗੀਰ ਜੀ ਦੀ ਖੋਜ ਮੁਤਾਬਕ ਇਹ ਬਾਲਾ ਖੜੂਰ ਦਾ ਵਾਸੀ ਸੀ।

ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਡਾ. ਦਿਲਗੀਰ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਖੋਜ ਦਾ ਕੋਈ ਵੇਰਵਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਬਲਕਿ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਸਿਰਫ ਏਨਾ ਹੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, "ਇੱਥੇ 'ਭਾਈ ਬਾਲੇ

ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ' ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਨੀ ਵੀ ਬਣਦੀ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਤਵਾਰੀਖ (ਜਨਮ ਸਾਖੀ) ਲਿਖਵਾਈ ਸੀ। ਇਹ ਵਖਰੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਜੰਗਾਂ ਤੇ ਜੁਲਮਾਂ ਦੀ ਹੰਗਾਮੀ ਹਾਲਤ ਕਾਰਨ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਉਸ ਤਵਾਰੀਖ (ਅਸਲ ਜਨਮ ਸਾਖੀ) ਨੂੰ ਸੰਭਾਲ ਨਹੀਂ ਸਕੀ। ਡਾ: ਦਿਲਗੀਰ ਜੀ, ਤੁਸੀਂ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ ਹੋ, ਜੇ ਕੋਈ ਹੋਰ ਸੱਜਣ ਅਜੇਹੀ ਹਾਸੇ ਹੀਣੀ ਦਲੀਲ ਦੇਵੇ ਕਿ "ਇਹ ਗੱਲ ਫਲਾਣੀ ਕਿਤਾਬ 'ਚ ਲਿਖੀ ਹੋਈ ਸੀ, ਉਹ ਕਿਤਾਬ ਹੁਣ ਗੁਆਚ ਚੁੱਕੀ ਹੈ" ਤਾਂ ਕੀ ਤੁਸੀਂ ਮੰਨ ਲਓਗੇ? ਕੀ ਅਜੇਹਾ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਕਿ ਆਪ ਜੀ ਨੇ ਕੱਤਕ ਨੂੰ ਠੀਕ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ ਹੀ ਇਹ ਨਵੀਂ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਪੈਦਾ ਕੀਤੀ ਹੈ? ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਮੰਗ ਲਵੋ, ਆਪ ਨੇ ਉਸ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਨੂੰ ਗੁੰਮ ਵੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਦੂਜੀਆਂ ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਤਾਂ ਆਪ ਨੇ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਹੀ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਆਧਾਰ ਮਿਹਰਬਾਨ ਦੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੇ ਗੁਰਪੁਰਬ ਨੂੰ ਕੱਤਕ 'ਚ ਮਨਾਉਣ ਸਬੰਧੀ ਡਾ: ਦਿਲਗੀਰ ਜੀ 'ਗੁਰੂ ਕੀਆਂ ਸਾਖੀਆਂ' 'ਚ ਸਾਖੀ 24 ਅਤੇ 51 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਸ਼ਾਇਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਹ ਇੱਛਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ਪਾਠਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਖੀਆਂ ਤੇ ਅੱਖਾਂ ਮੀਟ ਕੇ ਯਕੀਨ ਕਰ ਲੈਣਗੇ। ਡਾ: ਦਿਲਗੀਰ ਜੀ ਨੇ ਸਾਖੀ ਨੰ: 24 ਅਤੇ 51 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਤਾਂ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਪਰ ਸਾਖੀ ਨੰ: 45 ਦਾ ਜਿਕਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਸਾਖੀ ਵਿੱਚ ਵੀ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦਾ ਜਨਮ ਦਿਹਾਤਾ ਕੱਤਕ 'ਚ ਮਨਾਉਣ ਦਾ ਹੀ ਜਿਕਰ ਹੈ। "ਸਾਖੀ ਪਾਂਵਟਾ ਨਗਰ ਸੇ ਕਪਾਲਮੋਚਨ ਤੀਰਥ ਆਨੇ ਕੀ ਚਾਲੀ:- "ਕਾਰਤਕ ਸੁਦੀ ਤੁੰਦੀਸ਼ਨੀਵਾਰ ਕੇ ਦਿਉਪਾਂਵਟਾਜੁਧ ਸੇ ਏਕ ਮਹੀਨਾ ਦਸ ਦਿਵਸ ਬਾਦ ਪਾਂਵਟੇ ਨਹਿਰ ਕੇ ਕਪਾਲ ਮੋਚਨ ਤੀਰਥ ਆਇ ਬਿਰਾਜੇ। ਯਹਾਂਸਿਤਗੁਰਾਂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਕਾਂ ਪਵਾਨ ਗੁਰਪੁਰਬ ਜਾਨ ਕੇ ਪੂਰਨਮਾ ਕੇ ਦਿਉ ਮੁਖੀ ਸਿੱਖਾਂ ਕੇ ਸਿਰੋਪਾਇ ਦੀਏ। ਅਗਲੇ ਦਿਵਸ ਕਪਾਲ ਮੋਚਨ ਤੀਰਥ ਸੇ ਅਨੰਦਪੁਰ ਕੀ ਤਰਫ ਜਾਨੇ ਕੀ ਤਿਆਰੀ ਹੋਈ"। (ਪੰਨਾ 102)

ਇਹ ਸਾਖੀ (ਨੰ: 45) ਅਖੌਤੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਚਰਿਤ੍ਰ 71 ਵੱਲ ਵੀ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਯਾਦ ਰਹੇ ਇਸ ਚਰਿਤ੍ਰ 'ਚ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਪੱਗਾਂ ਲਾ ਕੇ ਵੇਚਣ ਦਾ ਜਿਕਰ ਹੈ। ਚਰਿਤ੍ਰ 71 ਨੂੰ ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਪਦਮ ਨੇ ਵੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਦੀ ਆਪ ਬੀਤੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। (ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦਰਸ਼ਨ ਪੰਨਾ 125) ਡਾ: ਦਿਲਗੀਰ ਜੀ, ਕੀ ਹੁਣ ਸਾਰੀ ਸਾਖੀ ਨੂੰ ਹੀ ਸੱਚ ਮੰਨੋਗੇ ਜਾਂ "ਮਿੱਠਾ-ਮਿੱਠਾ ਹਜਮ, ਕੋੜਾ-ਕੋੜਾ ਬੂਹ" ਦੀ ਨੀਤੀ ਤੇ ਅਮਲ ਕਰੋਗੇ? ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਸਮੇਤ ਸਾਰੀਆਂ ਹੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀਆਂ ਤਾਂ ਡਾ ਦਿਲਗੀਰ ਜੀ ਨੇ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਅਤੇ ਅਸਲ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਨੂੰ ਵੀ ਗੁੰਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। 'ਗੁਰੂ ਕੀਆਂ ਸਾਖੀਆਂ' ਵੀ ਸ਼ੱਕੀ ਹੋ ਗਈਆਂ ਹਨ। (ਪੜ੍ਹੋ ਸਾਖੀ 45) ਡਾ: ਦਿਲਗੀਰ ਜੀ ਨੇ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦੇ ਇਕ ਕਥਿੱਤ, "ਕਾਰਤਕ ਮਾਸ ਰੁਤਿ ਸ਼ਰਤ ਪੂਰਨਮਾਸੀ, ਆਠ ਜਾਮ ਸਾਠ ਘੜੀ ਆਜ ਤੇਰੀ ਬਾਰੀ ਹੈ" (345) ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇ ਕੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦਿਹਾਤਾ ਕੱਤਕ 'ਚ ਸਿਧ ਕਰਨ ਦਾ ਅਸਫਲ ਯਤਨ ਤਾਂ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਇਸ ਕਥਿੱਤ ਅਤੇ ਇਸ ਦੇ ਅੱਗਲੇ-ਪਿਛਲੇ ਕਥਿੱਤਾਂ 'ਚ ਅਜੇਹਾ ਕੋਈ ਸੰਕੇਤ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। ਪਰ ਵਿਦਵਾਨ ਲੇਖਕ ਨੇ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਦਾ ਜਿਕਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਿਸ 'ਚ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਸਬੰਧੀ ਬਹੁਤ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਲਿਖਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਵਾਰ ਚ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਭਾਈ ਮਰਦਾਨਾ ਜੀ ਦਾ ਜਿਕਰ ਤਾਂ ਕੀਤਾ ਹੈ ਪਰ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਦਾ ਜਿਕਰ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਬਾਬਾ ਗਿਆ ਬਗਦਾਦ ਨੂੰ ਬਾਹਰ ਜਾਇ ਕੀਆ ਅਸਥਾਨਾ॥

ਇਕ ਬਾਬਾ ਅਕਾਲ ਰੂਪ ਦੂਜਾ ਰਬਾਬੀ ਮਰਦਾਨਾ॥ (ਵਾਰ 1-ਪਉੜੀ 35)

ਗਿਆਰਵੀ ਵਾਰ 'ਚ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਪਹਿਲੀ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਤੋਂ ਛੇਵੀਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਤੱਕ ਦੇ ਸਿੱਖਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਲਿਖੇ ਹਨ। ਇਥੇ ਵੀ ਬਾਲੇ ਦਾ ਨਾਮ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਦੇ ਸਿੱਖਾਂ 'ਚ ਦਰਜ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪਰ ਡਾ ਦਿਲਗੀਰ ਜੀ ਤਾਂ ਲਿਖ ਰਹੇ ਹਨ, "ਅਜਿਹਾ ਜਾਪਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜਦ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਲਿਖੀ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਉਹ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਅਜੇ ਮੌਜੂਦ ਸੀ ਕਿਉਂ ਕਿ ਉਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਉਸ ਵਾਰ ਵਿਚ ਏਨੀ ਤਫਸੀਲ ਨਹੀਂ ਸਨ ਦੇ ਸਕਦੇ"। ਹੁਣ ਸਵਾਲ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ, ਜੇ ਭਾਈ ਬਾਲੇ ਵੱਲੋਂ ਲਿਖੀ ਗਈ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਜਿਕਰ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ? ਡਾ ਦਿਲਗੀਰ ਜੀ, ਕੇਸਰ

ਸਿੰਘ ਛਿਬਰ (ਬੰਸਾਵਲੀਨਮਾ ਦਸਾਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀਆਂ ਦਾ, ਲਿਖਤ 1769 ਈ) ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਲਿਖਦੇ ਹੈ,

"ਸੰਮਤ ਪੰਦਰਾਂ ਸੈ ਛੱਬੀ ਭਏ। ਤਬ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜਨਮ ਲਏ।

ਮਹਾਂ ਕਾਰਤਕ ਪੁੰਨਿਆ ਰਾਤ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਲੀਨਾ ਅਵਤਾਰ॥"

ਇਹ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਹੈਰਾਨੀ ਹੋਈ ਹੈ ਕਿ ਵਿਦਵਾਨ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ ਨੇ ਕੇਸਰ ਸਿੰਘ ਛਿਬਰ ਦੀ ਲਿਖਤ 'ਚ ਅਧੂਰਾ (ਅਸਲ ਲਿਖਤ ਨੂੰ ਵਿਗਾੜ ਕੇ) ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਡਾ ਦਿਲਗੀਰ ਜੀ ਤੁਸੀਂ ਲਿਖਣ ਵੇਲੇ "ਮਾਹ ਕਾਤਕ ਦਿਨ ਚਉਦਾਂ ਚਾਰ" ਨੂੰ ਕਿਉਂ ਛੱਡਿਆ ਹੈ? ਕੀ ਅਜੇਹਾ ਕਰਨਾ ਆਪ ਜੀ ਵਰਗੇ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸੋਭਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ?

"ਸੰਮਤ ਪੰਦਰਾਂ ਸੈ ਛੱਬੀ ਭਏ। ਤਬ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਜਨਮ ਲੈ ਲਏ।

ਮਾਹ ਕਾਤਕ ਦਿਨ ਚਉਦਾਂ ਚਾਰ। ਪੁੰਨਿਆ ਰਾਤ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਲੀਨਾ ਅਵਤਾਰ॥ 1201 (ਪੰਨਾ 46)

'ਮਾਹ ਕਾਤਕ ਦਿਨ ਚਉਦਾਂ ਚਾਰ' ਭਾਵ ਕੱਤਕ 18, 1526 ਬਿ: ਇਸ ਦਿਨ ਪੁੰਨਿਆ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਪਾਠਕਾਂ ਲਈ ਇਹ ਜਾਣਕਾਰੀ ਵੀ ਲਾਹੇ ਬੰਦ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿ ਕੇਸਰ ਸਿੰਘ ਛਿਬਰ ਵੱਲੋਂ ਲਿਖੀ ਪੰਗਤੀ, "ਮਾਹ ਕਾਤਕ ਦਿਨ ਚਉਦਾਂ ਚਾਰ। ਪੁੰਨਿਆ ਰਾਤ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਲੀਨਾ ਅਵਤਾਰ" ਨੂੰ ਈਸਰ ਸਿੰਘ ਨਾਰਾਂ ਨੇ ਵੀ ਵਿਗਾੜ ਕੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, "ਮਹਾਂ ਕਾਰਤਕ ਦਿਨ ਚਾਰ। ਪੁੰਨਿਆ ਰਾਤ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਲੀਨਾ ਅਵਤਾਰ" ਅਤੇ 'ਮਹਾਂ ਕਾਰਤਕ ਦਿਨ ਚਾਰ' ਦੇ ਅਰਥ ਇਸ ਪੰਨੇ ਲਿਖੇ ਹਨ, "ਮਹਾਨਤਾ ਭਰਿਆ ਕਤਕ ਮਹੀਨਾ (ਚਾਰ) ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਟ ਦਿਨ ਪੁੰਨਿਆ ਹੈ" (ਵੈਸਾਖ ਨਹੀਂ ਕੱਤਕ, ਪੰਨਾ 222) ਜਦੋਂ ਕਿ ਖੁਦ ਕੇਸਰ ਸਿੰਘ ਛਿਬਰ ਨੇ ਇਸ ਪੰਗਤੀ, "ਮਾਹ ਕਾਤਕ ਦਿਨ ਚਉਦਾਂ ਚਾਰ" ਨੂੰ "ਸੰਮਤ 1526 ਕਤਕ ਦਿਨ ਗਿਆਂ ਅਠਾਰਾਂ 18 ਬੁਧਵਾਰ" ਲਿਖਦਾ ਹੈ। (ਗੁਰ ਪ੍ਰਣਾਲੀਆਂ, ਪੰਨਾ 3)

ਡਾ ਦਿਲਗੀਰ ਜੀ ਨੇ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਨਰੋਤਮ ਦੀ ਕਿਤਾਬ 'ਗੁਰ ਤੀਰਥ ਸੰਗ੍ਰਹਿ' (1884) ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਤਾਂ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਪਰ ਇਹ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਨੇ ਕਿਹੜੀ ਤਾਰੀਖ ਲਿਖੀ ਹੈ। ਆਓ ਵੇਖੀਏ ਕਿ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਨਰੋਤਮ ('ਗੁਰ ਤੀਰਥ ਸੰਗ੍ਰਹਿ' 'ਚ ਇਸ ਦਾ ਨਾਮ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਤਾਰਾ ਹਰਿ ਨਰੋਤਮ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ) ਖੁਦ ਕੀ ਲਿਖਦਾ ਹੈ, "ਮਾਤਾ ਤ੍ਰਿਪਤਾ ਪਿਤਾ ਕਾਲੂ ਜੀ ਕੇ ਘਰ, ਬੇਦੀ ਬੰਸ ਮੋ, ਸੰਮਤ ੧੫੨੬ ਮੋ, ਕਾਤਕ ਸੁਦੀ ਪੁੰਨਿਆਂ, ਕਾਤਕ ਪ੍ਰਵਿਸ਼ਟੇ ਤੇਰਾਂ, ਗੁਰਵਾਰ, ਆਧੀ ਰਾਤ ਕੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਕਾ ਅਵਤਾਰ ਹੁਆ" (ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਤੀਰਥ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਪੰਨਾ ੧੩) ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਨਰੋਤਮ ਨੇ ਵੀ ਦੋ ਤਾਰੀਖਾਂ ਲਿਖੀਆਂ ਹਨ। ਕਾਤਕ ਸੁਦੀ ਪੁੰਨਿਆਂ ਅਤੇ ਕਾਤਕ ਪ੍ਰਵਿਸ਼ਟੇ ਤੇਰਾਂ। ਹੁਣ ਸਵਾਲ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੋਵਾਂ 'ਚ ਕਿਹੜੀ ਤਾਰੀਖ ਠੀਕ ਹੈ? ਕਾਤਕ ਪ੍ਰਵਿਸ਼ਟੇ ਤੇਰਾਂ 1526 ਬਿ: ਨੂੰ ਪੁੰਨਿਆ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸ ਦਿਨ ਕੱਤਕ ਸੁਦੀ 7 ਸੀ।

ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵਾਲੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਸਬੰਧੀ ਡਾ ਦਿਲਗੀਰ ਜੀ ਲਿਖਦੇ ਹਨ, "1892 ਵਿਚ ਛਪੀ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਦੇ ਨਾਂ ਨਾਲ ਜੋੜੀ ਜਾਣ ਵਾਲੀ ਜਨਮਸਾਖੀ ਵਿਚ ਵੀ, ਸੁਧਾਈ ਕਰ ਕੇ, ਤਾਰੀਖ ਕੱਤਕ ਕਰ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ" ਹੁਣ ਸਵਾਲ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ ਨੂੰ ਅਜੇਹਾ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਕਿਸ ਨੇ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਪੁਰਾਤਨ ਹੱਥ ਲਿਖਤਾਂ 'ਚ ਤਾਂ ਵੈਸਾਖ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, "ਸੰਮਤ 1526 ਸੁਭ ਦਿਨ ਮਾਹ ਵਿਸਾਖ ਸੁਕਮਲ ਤੀਜ ਸਵਾ ਪਹਿਰ ਰਾਤ ਰਹਿੰਦੀ ਸੁਭ ਮਾਸ ਸੁਭ ਨਿਖੜ੍ਹ ਸੁਭ ਵਾਰ ਸੁਭ ਸੂ ਥਿਤ ਸੁਭ ਮਹੂਰਤ ਸੁਭ ਘੜੀ ਮਾਤਾ ਤ੍ਰਿਪਤਾ ਅਰ ਪਿਤਾ ਕਾਲੂ ਦੇ ਗ੍ਰਿਹ ਆਣ ਅਵਤਾਰ ਧਾਰਿਆ"। ਛਾਪਾ ਬੰਬਈ (1892) ਦੀ ਜਨਮ ਸਾਖੀ 'ਚ ਲਿਖਿਆ ਨੋਟ: "ਭਾਵੇਂ ਭਾਈ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਦੀਆਂ ਕਈ ਸਾਖੀਆਂ ਵਿਚ ਵੈਸਾਖ ਦਾ ਮਹੀਨਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਪ੍ਰੰਤੂ ਭਾਰੀ ਬਰਸ ਕਰਨ ਨਾਲ ਅਰ ਐਸੀ ਰੀਤੀ ਦਵਾਰ ਕਿ ਜਿਸ ਨੂੰ ਕੋਈ ਸਿੰਘ ਯਾ ਸਿੱਖ ਮੰਨਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ ਓਹ ਏਹ ਕੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਪੰਥ ਦੇ ਹਜ਼ੂਰ ਚਿੰਨਿਆਂ ਪਾ ਕੇ ਕਤਕ ਮਹੀਨਾ ਸਿੰਘ ਹੋਯਾ"। (ਜਨਮ ਸਾਖੀ ਪਰੰਪਰਾ, ਪੰਨਾ 330) ਡਾ ਦਿਲਗੀਰ ਜੀ, ਕੀ ਇਤਿਹਾਸਿਕ ਤਾਰੀਖਾਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਪਰਚੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਕਰਨਾ ਠੀਕ ਹੈ? ਪਰਚੀ ਰਾਹੀਂ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਾ, ਦਲੀਲ ਰਾਹੀਂ ਹਾਰੀ ਹੋਈ ਧਿਰ ਦਾ ਆਖਰੀ ਹਥਿਆਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸ ਨੂੰ ਜਿੱਤਣ ਦੇ 50% ਮੌਕੇ ਹੋਰ ਮਿਲ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

ਡਾ ਦਿਲਗੀਰ ਜੀ ਨੇ ਡਾ. ਬੀ. ਵੀ ਰਮਨ ਦਾ ਸਿਰਫ ਇੰਨਾਂ ਹੀ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, “ਡਾ. ਬੀ. ਵੀ ਰਮਨ 'ਨੋਟੇਬਲ ਹੋਰੋਸਕੋਪਜ਼’। ਪਰ ਡਾ. ਰਮਨ ਨੇ ਕੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਉਹ ਨਹੀ ਦੱਸਿਆ। ਡਾ ਦਿਲਗੀਰ ਜੀ, ਡਾ. ਬੀ. ਵੀ ਰਮਨ ਨੇ ਤਾਂ ਆਪ ਖੋਜ ਹੀ ਨਹੀ ਕੀਤੀ। ਉਸ ਨੇ ਤਾਂ ਨਾਹਰ ਸਿੰਘ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਅਧਾਰਤ 8 ਨਵੰਬਰ 1470 ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਦੱਸੀ ਹੈ। ਜੋ ਆਪ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਖੋਜੀ ਗਈ ਤਾਰੀਖ 20 ਨਵੰਬਰ 1469 ਨਾਲ ਵੀ ਮੇਲ ਨਹੀ ਖਾਂਦੀ। ਕੀ ਅਜੇਹਾ ਤਾਂ ਨਹੀ ਕਿ ਆਪ ਨੇ ਡਾ. ਰਮਨ ਦੀ ਲਿਖਤ ਨੂੰ ਬਿਨਾ ਪੜ੍ਹੇ ਹੀ ਆਪਣੇ ਲੇਖ 'ਚ ਹਵਾਲਾ ਦੇ ਦਿੱਤਾ ਹੈ? ਬਿਨਾ ਪੜਤਾਲ ਕੀਤੇ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦੇ ਹਵਾਲੇ ਨਾਲ ਆਪਣੀ ਕੋਈ ਗੱਲ ਸਿੱਧ ਕਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕਈ ਵਾਰੀ ਹਾਸੋਹੀਣਾ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਇਕ ਹੋਰ ਪੁਰਾਤਨ ਲਿਖਤ 'ਗੁਰ ਪ੍ਰਣਾਲੀਆਂ' ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਜਿਸ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਕੱਤਕ ਦਾ ਜਨਮ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਿਦਵਾਨ ਲੇਖਕ ਡਾ ਦਿਲਗੀਰ ਜੀ ਨੇ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਸ਼ਾਇਦ ਇਸ ਲਿਖਤ ਤੋਂ ਸਾਡੀ ਸਮੱਸਿਆ ਦੇ ਹੱਲ ਦੀ ਕੋਈ ਸੰਭਾਵਨਾ ਬਣ ਜਾਵੇ;

(1) ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲੀ 'ਗੁਰ-ਪ੍ਰਣਾਲੀ' 'ਚ ਭਾਈ ਕੇਸਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਲਿਖਦੇ ਹਨ: “ਕਲਿਆਣ ਦਾਸ ਕੇ ਘਰ ਮਹਲ ਬੀਬੀ ਜੀ। ਤਿਨ ਕੇ ਘਰ ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਜਨਮੇ ਰਾਇ ਭੋਏ ਭੱਟੀ ਦੀ ਤਲਵੰਡੀ ਬਾਰ ਵਿੱਚ। ਸੰਮਤ 1526 ਕਤਕ ਦਿਨ ਗਿਆਂ ਅਠਾਰਾਂ 18 ਬੁਧਵਾਰ, ਪੁੰਨਿਆ ਸੁਦੀ ਦੁਇਓ ਪਹਿਰ ਅਤੇ ਇਕ ਘੜੀ ਰਾਤ ਗਈ।... ਸੱਤਰ ਵਰ੍ਹੇ ਤੇ ਪੰਜ ਮਹੀਨੇ ਸੱਤ ਦਿਨ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਕਿਤੀ। ਸੰਮਤ 1596, ਅੱਸੂ ਵਦੀ 10, ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਸਮਾਏ, ਡੇਹਰੇ ਵਿਚ। (ਗੁਰ ਪ੍ਰਣਾਲੀਆਂ, ਸਿੱਖ ਹਿਸਰਟੀ ਸੋਸਾਇਟੀ, ਪੰਨਾ 3) ਇਸੇ ਪੰਨੇ ਤੇ ਇਕ ਨੋਟ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, “ਇਤਨੀ ਉਮਰ ਕੱਤਿਕ ਪੰਨਿਆ ਤੋਂ ਨਹੀ, ਵੈਸਾਖ ਸੁਦੀ ਤੀਜ (19 ਵੈਸਾਖ) ਤੋਂ ਪੂਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ”। ਇਥੇ ਡਾ ਦਿਲਗੀਰ ਜੀ ਦੇ ਇਹ ਬਚਨ ਵੀ ਧਿਆਨ ਮੰਗਦੇ ਹਨ, “ਇਕ ਹੋਰ ਗੱਲ ਅਹਿਮ ਇਹ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਲਿਖਤ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਨੂੰ “ਦੇਵ” ਨਹੀ ਲਿਖਿਆ ਬਲਕਿ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜਾਂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਹੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ”। ਪਾਠਕ ਨੋਟ ਕਰਨ ਕਿ ਭਾਈ ਕੇਸਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਲਿਖਿਆਂ ਗਈਆਂ ਉਪ੍ਰੋਕਤ ਚਾਰ ਪੰਗਤੀਆਂ ਵਿਚ ਹੀ ਤਿੰਨ ਵਾਰੀ 'ਦੇਵ' ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਸ ਲਿਖਤ 'ਚ 3 ਨੁਕਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

(੧) ਜਨਮ ਤਾਰੀਖ- 'ਸੰਮਤ 1526 ਕਤਕ ਦਿਨ ਗਿਆਂ ਅਠਾਰਾਂ 18 ਬੁਧਵਾਰ, ਪੁੰਨਿਆ ਸੁਦੀ' (ਪੁਨਿਆਂ ਕੱਤਕ 18 ਨਹੀ ਸਗੋਂ ਕੱਤਕ 21 ਸੀ ਤੇ ਦਿਨ ਸੁਕਰਵਾਰ)

(੨) ਕੁਲ ਉਮਰ- ਸੱਤਰ ਵਰ੍ਹੇ ਤੇ ਪੰਜ ਮਹੀਨੇ ਸੱਤ ਦਿਨ

(੩) ਜੋਤੀ ਜੋਤ- ਸੰਮਤ 1596, ਅੱਸੂ ਵਦੀ 10

(2) ਕਈ ਸੌਖਾ ਜੀ ਲਿਖਦੇ ਹਨ: ਸੱਤਰ ਬਰਸ ਅਰੁਸਾਤਦਿਨੁ ਮਾਸ ਪਾਂਚ ਹੈ ਜੋਇ। ਕੀਯੇ ਰਾਜ ਨਾਨਕ ਗੁਰੁਭਗਿਤਗਯਾਨ ਜੁਤ ਹੋਇ ਪੰਦ੍ਰਾ ਸੈ ਛਿਨਵੈਬਰਖ ਸੰਮਤ ਬਿਕ੍ਰਮ ਰਾਇ। ਦਸਮੀ ਥਿਤਿ ਅੱਸੂ ਵਦੀ ਨਾਨਕ ਗੁਰੂ ਸਮਾਏ (ਉਹੀ, ਪੰਨਾ 13) ਇਸ ਲਿਖਤ 'ਚ 2 ਨੁਕਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

(੧) ਕੁਲ ਉਮਰ- ਸੱਤਰ ਵਰ੍ਹੇ ਤੇ ਪੰਜ ਮਹੀਨੇ ਸੱਤ ਦਿਨ

(੨) ਜੋਤੀ ਜੋਤ- ਸੰਮਤ 1596, ਅੱਸੂ ਵਦੀ 10

(3) ਗੁਲਾਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਲਿਖਦੇ ਹਨ: “ਸ੍ਰੀ ਸਤਿਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ (ਪਾਠਕ ਨੋਟ ਕਰਨ, ਇਥੇ ਵੀ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ) ਰਾਇ ਭੋਇ ਕੀ ਤਲਵੰਡੀ ਮਦ੍ਰ ਦੇਸ ਬਾਰ ਕਰਕੈ ਪ੍ਰਸਿਧ ਸੰਮਤ ਪੰਦ੍ਰਾ ਸੈ ਛਬੀਹਾ 1526 ਕਾਰਤਕ ਸੁਦੀ ਪੁਰਨਮਾਸੀ ਬਿਰਸਪਤਵਾਰ ਅਰਧ ਰਾਤੁ ਕਿਰਤਕਾ ਨਛਤ੍ਰਪਰਯਜੋਗਭਿਵਾਖਯ ਕਰਨ ਸਿੰਘ ਲਗਣੇ।...ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪਾਤਸ਼ਾਹ 69 ਉਣਹਤ੍ਰਬਰਖ ਦਸ ਮਹੀਨੇ ਦਸ ਦਿਨ ਸੰਸਾਰ ਕਉ ਪ੍ਰਗਟ ਦਰਸਨਦੇਤੇਭਏ।...ਪਸਚਾਤ ਸੰਮਤ 1596 ਪੰਦ੍ਰਾ ਸਉ ਛਿਆਣਵਾਅਸੂ ਵਦੀ 10 ਦਸਮੀ ਐਤਵਾਰੀ ਰਾਵੀ ਬਖਯਾਤ ਕੇ ਤਟ ਪਰ ਕਰਤਾਰਪੁਰ ਜੇ ਨਿਜ ਰਚਤਥਾ ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਸਮਾਵਣਭਯਾ”। (ਉਹੀ, ਪੰਨਾ 93)

ਇਸ ਗੁਰ ਪ੍ਰਣਾਲੀ 'ਚ 3 ਨੁਕਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੁੰਦੇ ਹਨ:

(੧) ਜਨਮ ਤਾਰੀਖ- 'ਸੰਮਤ ਪੰਦ੍ਰਾ ਸੈ ਛਬੀਹਾ 1526 ਕਾਰਤਕ ਸੁਦੀ ਪੁਰਨਮਾਸੀ'

(੨) ਕੁਲ ਉਮਰ- 69 ਵਰ੍ਹੇ ਤੇ 10 ਮਹੀਨੇ 10 ਦਿਨ

(੩) ਜੋਤੀ ਜੋਤ- ਸੰਮਤ 1596, ਅੱਸੂ ਵਦੀ 10

(4) ਇਸੇ ਕਿਤਾਬ ਵਿਚ 'ਦਸਾਂ ਸਤਿਗੁਰਾਂ ਦੀ ਗੁਰਪ੍ਰਣਾਲੀ' ਦਰਜ ਹੈ ਜਿਸ ਦੇ ਲੇਖਕ ਦਾ ਨਾਮ ਨਹੀ ਹੈ:

ਸੰਮਤ ਪੰਦ੍ਰਾ ਸੌ ਅਰੁ ਛਬੀ। ਕਾਤਿਕ ਪੁੰਨਯਾ ਸੋਹਣੀ ਫੱਬੀ।

ਸੱਤ੍ਰ ਵਰ੍ਹੇ ਮਹੀਨੇ ਪੰਜ। ਸੱਤ ਦਿਹਾਤੇ ਉਤੇ ਮੰਜ।

ਕੀਤੀ ਗੁਰਿਆਈ ਗੁਰੁ ਆਪ। ਫਿਰ ਅੰਗਦ ਅਪਣੀ ਥਾਂ ਥਾਪ।

ਪੰਦ੍ਰਾਂ ਸੌ ਛਿਆਨਚੋਂ ਜਾਨੋ। ਦੱਸਵੀ ਅੱਸੂ ਵਦੀ ਪਛਾਨੋ।

(ਉਹੀ, ਪੰਨਾ 125) ਇਸੇ ਪੰਨੇ ਤੇ ਵੀ ਇਕ ਨੋਟ ਲਿਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, “ਸੱਤਰ ਵਰ੍ਹੇ ਪੰਜ ਮਹੀਨੇ ਸੱਤ ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਉਮਰ ਕੱਤਿਕ ਪੁੰਨਿਆ ਸੰਮਤ 1526 ਤੋਂ ਗਿਣਕੇ ਪੂਰੀ ਨਹੀ ਹੁੰਦੀ। ਹਾਂ, 19 ਵਿਸਾਖ ਸੁਦੀ ਤੀਜ 1526 ਤੋਂ ਗਿਣੀਏ ਤਦ ਠੀਕ ਬਹਿੰਦੀ ਹੈ।

ਇਸ ਗੁਰ ਪ੍ਰਣਾਲੀ 'ਚ ਵੀ 3 ਨੁਕਤੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

(੧) ਜਨਮ ਤਾਰੀਖ- 'ਸੰਮਤ ਪੰਦ੍ਰਾ ਸੈ ਛਬੀਹਾ 1526 ਕਾਰਤਕਪੁਰਨਮਾਸੀ'

(੨) ਕੁਲ ਉਮਰ- 70 ਵਰ੍ਹੇ ਤੇ 5 ਮਹੀਨੇ 7 ਦਿਨ

(੩) ਜੋਤੀ ਜੋਤ- ਸੰਮਤ 1596, ਅੱਸੂ ਵਦੀ 10

ਗੁਰ ਪ੍ਰਣਾਲੀਆਂ 'ਚ ਲਏ ਗਏ ਉਪ੍ਰੋਕਤ ਹਵਾਲਿਆਂ ਵਿਚ ਹੇਠ ਲਿਖੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ।

(ੳ) (ਜਨਮ ਤਾਰੀਖ - ਸੰਮਤ 1526 ਬਿਕ੍ਰਮੀ ਕੱਤਕ ਦੀ ਪੁਰਨਮਾਸੀ)

(ਅ) ਕੁਲ ਉਮਰ- 70 ਵਰ੍ਹੇ ਤੇ 5 ਮਹੀਨੇ 7 ਦਿਨ

(ੲ) (ਕੁਲ ਉਮਰ- 69 ਵਰ੍ਹੇ ਤੇ 10 ਮਹੀਨੇ 10 ਦਿਨ (ਸ) ਜੋਤੀ ਜੋਤ- ਸੰਮਤ 1596, ਅੱਸੂ ਵਦੀ 10

ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾਉਣ ਦੀ ਤਾਰੀਖ (ਸ) ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਮੱਤ-ਭੇਦ ਨਹੀ ਹੈ। ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾਉਣ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਅੱਸੂ ਵਦੀ 10 ਨਾਲ ਤਾਂ ਡਾ ਦਿਲਗੀਰ ਜੀ ਵੀ ਸਹਿਮਤ ਹਨ। ਡਾ ਦਿਲਗੀਰ ਜੀ ਦੇ ਬਚਨ, “ਇਹ ਵੀ ਮਿਹਰਬਾਨ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਵਾਲੇ ਲੇਖਕਾਂ ਨੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਦਾ ਜੋਤੀ-ਜੋਤਿ ਦਿਨ ਵੀ ਗਲਤ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ਜੋ ਅਸਲ ਵਿਚ ਅੱਸੂ ਵਦੀ 10 ਸੰਮਤ 1596 (7 ਸਤੰਬਰ 1539) ਹੈ, ਮਿਹਰਬਾਨ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ ਅੱਸੂ ਸੁਦੀ 10, ਯਾਨਿ 22 ਸਤੰਬਰ 1539 ਲਿਖ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਜੋ ਦਰਅਸਲ ਮਾਤਾ ਸੁਲੱਖਣੀ ਦੇ ਚੜ੍ਹਾਈ ਕਰਨ ਦਾ ਦਿਨ ਹੈ”। ਇਥੇ ਇਕ ਹੋਰ ਗੱਲ ਧਿਆਨ ਮੰਗਦੀ ਹੈ, ਉਹ ਇਹ ਕਿ ਡਾ ਦਿਲਗੀਰ ਜੀ ਵੱਲੋਂ ਸਬੰਧਿਤ ਲੇਖ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਇਕ ਕਿਤਾਬ 'ਨਾਨਕ ਸ਼ਾਹੀ ਕੈਲੰਡਰ' ਦੇ ਪੰਨਾ 49 ਤੇ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾਉਣ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਅੱਸੂ ਵਦੀ 10 (7 ਸਤੰਬਰ ਲਿਖੀ) ਹੈ ਪਰ ਆਪਣੀ ਇਕ ਹੋਰ ਕਿਤਾਬ 'ਸਿੱਖ ਤਵਾਰੀਖ' ਭਾਗ ਪਹਿਲਾ ਦੇ ਪੰਨਾ 177 ਤੇ 22 ਸਤੰਬਰ 1539 ਲਿਖਦੇ ਹਨ। ਜੋ ਕਿ ਅੱਸੂ ਸੁਦੀ 10 ਬਣਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਤਾਰੀਖ (ਅੱਸੂ ਸੁਦੀ 10) ਹੀ ਤਾਂ ਮਿਹਰਬਾਨ ਨੇ ਲਿਖੀ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਡਾ ਦਿਲਗੀਰ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰੂ ਘਰ ਦਾ ਦੋਖੀ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। “ਉਹ ਸਿੱਖ ਹਿਸਰਟੀ ਵਿਗਾਤਨ ਵਾਲਾ ਪਹਿਲਾ ਸਿੱਖ-ਦੋਖੀ ਸੀ”। ਹੁਣ ਡਾ ਦਿਲਗੀਰ ਜੀ ਦੀ ਕਿਸ ਗੱਲ ਤੇ ਯਕੀਨ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ?

ਕਈ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਚ ਡਾ ਦਿਲਗੀਰ ਜੀ ਵੀ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹਨ, ਆਪਣੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ 'ਚ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾਉਣ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਅੱਸੂ ਸੁਦੀ 10 ਵੀ ਲਿਖਦੇ ਹਨ। ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾਉਣ ਦੀਆਂ ਦੋਵਾਂ ਤਾਰੀਖਾਂ ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਨਾਲ ਸਿਰਫ 15 ਦਿਨ ਦਾ ਹੀ ਫਰਕ ਪੈਣਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਇਸ ਪਾਸੇ ਨਹੀ ਜਾਣਾ ਕਿਉਂਕਿ ਸਾਡਾ ਮੁਖ ਮੁੱਦਾ ਹੈ ਕੱਤਕ ਕਿ ਵੈਸਾਖ। ਸੋ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾਉਣ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਤੇ ਸਾਰੇ ਵਿਦਵਾਨ ਇਕ ਮੱਤ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਉਮਰ (ਅ) ਅਤੇ (ੲ) (ਬਾਰੇ ਮੱਤ ਭੇਦ ਹਨ। ਜੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਕੁਲ ਆਯੂ ਤੇ ਸਾਡੀ ਸਹਿਮਤੀ ਬਣ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਜਨਮ ਦੀ ਸਹੀ ਤਾਰੀਖ ਲੱਭੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਆਓ ਇਕ ਹੋਰ ਵਸੀਲਾ ਵੀ ਵੇਖੀਏ: ਇਸ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਵੀ ਡਾ ਦਿਲਗੀਰ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੇ ਲੇਖ 'ਚ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਸੰਮਤ ਸੱਤ੍ਰਪਛਾਨ, ਪੰਚ ਮਾਸ ਬੀਤੇ ਬਹੁਰ।

ਸਪਤ ਦਿਨ ਪਰਵਾਨ, ਪਤਿਸਾਹੀ ਸ੍ਰੀਪ੍ਰਭੂ ਕਰੀ॥੧੦॥(ਨਾਨਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼)
ਕਵੀ ਸੰਤੋਖ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਉਪ੍ਰੋਕਤ ਪੰਗਤੀ ਦੀ ਮੁਤਾਬਕ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਕੁਲ ਉਮਰ 70 ਸਾਲ 5 ਮਹੀਨੇ ਅਤੇ 7 ਦਿਨ ਬਣਦੀ ਹੈ। ਉਪ੍ਰੋਕਤ ਲਿਖਾਰੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਪ੍ਰਵਾਨੀ ਗਈ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾਉਣ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਅੱਸੂ ਵਦੀ 10 ਸੰਮਤ 1596 ਮੁਤਾਬਕ 8 ਅੱਸੂ 1596 ਬਿ: ਦਿਨ ਐਤਵਾਰ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰੱਖਕੇ ਜੇ ਆਪਾ ਇਸ ਵਿਚੋਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਕੁਲ ਉਮਰ ਨੂੰ ਮਨਫੀ ਕਰ ਦੇਈਏ ਤਾਂ (1569 ਸੰਮਤ 7 ਮਹੀਨੇ 8 ਦਿਨ - 70 ਸਾਲ 5 ਮਹੀਨੇ 7 ਦਿਨ = 1526 ਸੰਮਤ 2 ਮਹੀਨੇ 1 ਦਿਨ) ਗੁਰੂ ਜੀ ਦਾ ਦਿਹਾੜੇ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਬਣਦੀ ਹੈ 1 ਵੈਸਾਖ ਦਿਨ ਸੋਮਵਾਰ ਬਿ: ਸੰਮਤ 1526, ਇਸ ਦਿਨ ਚੇਤ ਦੀ ਪੁੰਨਿਆ ਸੀ। ਗੁਲਾਬ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਲਿਖਤ ਮੁਤਾਬਕ ਜੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਕੁਲ ਉਮਰ 69 ਵਰ੍ਹੇ ਤੇ 10 ਮਹੀਨੇ 10 ਦਿਨ ਮੰਨ ਲਈ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਜਨਮ ਦੀ ਤਾਰੀਖ ਬਣਦੀ ਹੈ 29 ਕੱਤਕ ਭਾਵ ਮੱਘਰ ਵਦੀ 8 ਸੰਮਤ 1526 ਬਿਕ੍ਰਮੀ। ਮੇਰਾ ਨਹੀਂ ਖਿਆਲ ਕਿ ਇਸ ਨਾਲ ਕੱਤਕ ਪੱਖੀ ਵਿਦਵਾਨ ਵੀ ਸਹਿਮਤ ਹੋਣਗੇ।

ਸੋ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਸਿਰਫ ਵੈਸਾਖ ਦੀ ਬਜਾਏ ਕੱਤਕ ਦੀ ਪੁੰਨਿਆ ਮੰਨ ਲੈਣਾ ਨਾਲ ਹੀ ਇਸ ਮਸਲੇ ਦਾ ਹੱਲ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ। ਪੁਰਾਤਨ ਵਸੀਲਿਆਂ 'ਚ ਸਾਨੂੰ ਦੋ ਜਨਮ ਤਾਰੀਖਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਜੋਤੀ ਜੋਤ ਸਮਾਉਣ ਦੀਆਂ ਵੀ ਦੋ ਤਾਰੀਖਾਂ (ਅੱਸੂ ਵਦੀ 10 ਅਤੇ ਅੱਸੂ ਸੁਦੀ 10) ਮਿਲਦੀਆਂ ਹਨ। ਯਾਦ ਰਹੇ ਡਾ ਦਿਲਗੀਰ ਆਪਣੀਆਂ ਲਿਖਤਾਂ 'ਚ ਦੋਵੇਂ ਤਾਰੀਖਾਂ ਲਿਖਦੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਦੀ ਕੁਲ ਉਮਰ ਵੀ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਭਾਵ 70 ਸਾਲ 5 ਮਹੀਨੇ 7 ਦਿਨ ਅਤੇ 69 ਸਾਲ 10 ਮਹੀਨੇ 10 ਦਿਨ ਲਿਖੀ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਕਿੰਨੀ ਹੈਰਾਨੀ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਅੱਜ ਸਾਡੇ ਵਿਦਵਾਨ ਇਕ ਤਾਰੀਖ ਦਾ ਹੱਲ ਕਰਨ ਦੇ ਵੀ ਸਮਰੱਥ ਨਜ਼ਰ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦੇ, ਅਜੇਹੀਆਂ ਹੋਰ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਕਿੰਨੀਆਂ ਤਾਰੀਖਾਂ 'ਚ ਸੋਧ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ। ਸਿਆਣੇ ਆਗੂ ਅਜੇਹੇ ਕੌਮੀ ਫੈਸਲੇ ਕਰਨ ਲਈ ਸਦੀਆਂ ਬਰਬਾਦ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਸੋ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਨੂੰ ਨਿਮਰਤਾ ਸਹਿਤ ਬੇਨਤੀ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਕਾਰ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਨਾ ਬਣਾਓ, ਮਸਲੇ ਦੇ ਹੱਲ ਲਈ ਸਿਰ ਜੋਤ ਕੇ ਬੈਠੋ।

ਪ੍ਰੰਦਾ ਪ੍ਰੰਦਾ ਸੁਣਦੀ ਨੀ ਮੈਂ ਆਪੇ ਪ੍ਰੰਦਾ ਹੋਈ

ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਜਿਉਣਵਾਲਾ ਕੈਨੇਡਾ। (ਬਰੈਂਪਟਨ)

1962-63 ਦਾ ਸਮਾਂ ਹੈ ਜਦੋਂ ਕੁੱਝ ਸਿਆਣੇ ਪੁਰਸ਼ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਧਾਰਮਿਕ ਸਮਾਗਮਾਂ ਵਿਚ ਹਿਸਾ ਲੈਣ ਲਈ ਤਾਂ ਜਾਂਦੇ ਸਨ ਪਰ ਉਥੇ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਵਿਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣ ਕੇ ਹੌਕਾ ਲੈਂਦੇ ਸਨ ਕਿ ਐਸੇ ਸਮਾਗਮਾਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਗੁਰੂ ਦੀ ਗੱਲ ਵੀ ਕਰੇਗਾ? ਇਕ ਦਿਨ ਕਿਸੇ ਸਮਾਗਮ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਨੇ ਇਕ ਬਾਬੇ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਹਰ ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ ਆਉਂਦੇ ਹੋ ਪਰ ਪਿੱਛੇ ਬੈਠੇ ਰਹਿੰਦੇ ਹੋ। ਕੀ ਕਾਰਣ ਹੈ? ਬਾਬਾ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ, ਪੁਤਰ ਮੈਂ ਤਾਂ ਹੈਰਾਨ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸ ਸਮਾਗਮ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਦੀ ਗੱਲ ਤਾਂ ਇਕ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਪਰ ਆਹ ਚੋਧਰੀ ਲੋਕ ਬੜੀਆਂ ਡੀਗਾਂ ਮਾਰ ਮਾਰ ਕੇ ਕਹਿ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਸਮਾਗਮ ਬੜਾ ਗੁਰਮਤਿ ਮੁਤਾਬਕ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਹ ਨੌਜਵਾਨ ਹੈਰਾਨ ਹੋ ਕੇ ਪੁੱਛਣ ਲੱਗੇ, ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਾਨੂੰ ਸਮਝਾਓ ਕਿ ਗੁਰਮਤਿ ਹੁੰਦੀ ਕੀ ਹੈ?

ਬਾਬਾ ਜੀ ਕਹਿਣ ਲੱਗੇ ਕਿ ਪੁੱਤਰ ਜੀ ਗੁਰੂ ਦੀ ਮਤਿ ਨੂੰ ਗੁਰਮਤਿ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤੇ ਉਹ ਹੈ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਵਿਚ। ਆਹ ਕਥਾ ਕਹਾਣੀਆਂ, ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦੀਆਂ ਲਿਖੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਹਨ ਜੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਰਾਗੀਆਂ ਨੇ ਸੁਣਾਈਆਂ ਹਨ, ਸੱਭ ਕੋਰਾ ਝੂਠ ਹੈ। ਕਵਿਤਾਵਾਂ ਗਾ ਲਈਆਂ, ਕੜਾਹ ਪ੍ਰਸ਼ਾਦ ਵਰਤਾ ਲਿਆ ਤੇ ਲੰਗਰ ਛੱਕ ਛਕਾ ਕੇ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਚਲੇ ਗਏ ਇਹ ਗੁਰਮਤਿ ਸਮਾਗਮ ਨਹੀਂ। ਕਿਸੇ ਨੇ ਕੁੱਝ ਸਿਖਿਆ ਨਹੀਂ, ਕਿਸੇ ਨੇ ਕੁੱਝ ਸਿਖਿਆ ਨਹੀਂ, ਫਿਰ ਇਹ ਗੁਰਮਤਿ ਸਮਾਗਮ ਕਿਵੇਂ ਹੋਇਆ?

ਇਹ ਬਾਬਾ ਜੀ ਸਨ ਮਾਸਟਰ ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਦੀਵਾਨਾ ਤੇ ਨੌਜਵਾਨ ਸਨ ਕੰਵਰ ਮਹਿੰਦਰ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸਿੰਘ, ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੇਸ਼, ਡਾਸਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਮਿਸ਼ਨਰੀ ਤੇ ਗਿਆਨੀ .ਓਕਾਰ ਸਿੰਘ ਤੇ ਪ੍ਰਿ. ਭਾਗ ਸਿੰਘ ਅੰਬਾਲਾ ਆਦਿ।

ਫਿਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਮਿਲ ਕੇ 1962-63 'ਚ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਪਹਿਲਾ ਮਿਸ਼ਨਰੀ ਕਾਲਜ ਖੋਲਿਆ। 1975-80 ਤਕ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਲਜਾਂ ਤੋਂ ਸਿਖਿਆ ਲੈ ਕੇ ਬੋਲਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਹਾਲਤ ਇਹ ਸੀ ਕੇ ਜਿੱਥੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਲਜਾਂ ਤੋਂ ਪੜ੍ਹਿਆ ਹੋਇਆ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਬੋਲ ਗਿਆ ਉਸ ਨੂੰ ਦੂਜੀ ਵਾਰ ਬੋਲਣ ਲਈ ਸਮਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦਿਤਾ ਜਾਂਦਾ ਜਾਂ ਸਟੇਜ ਛੱਡ ਕੇ ਭੱਜਣਾ ਪੈਂਦਾ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਪਿਛਲੇ 250 ਵਰੇ ਤੋਂ ਲਗਾਤਾਰ ਸੁਣੇ ਤੇ ਸੁਣਾਏ ਗਏ ਝੂਠ ਨੂੰ ਅਸੀਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਪੱਕ ਸੱਚ ਮੰਨ ਲਿਆ ਕਿ ਸੱਚ ਬੋਲਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਝੂਠ ਨਾਲ ਤੁਲਣਾ ਦੇਈ ਜਾਣਾ ਅਸੀਂ ਜਾਇਜ਼ ਸਮਝਣ ਲੱਗ ਪਏ। ਕਈ ਵਾਰੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਚਾਰਕਾਂ ਨੂੰ ਨਾਮ ਬਦਲ ਕੇ ਬੋਲਣ ਲਈ ਤਰਲਾ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਤੇ ਕਈ ਵਾਰੀ ਪੱਗ ਦਾ ਰੰਗ ਬਦਲ ਕੇ ਜਾਂ ਫਿਫਟੀ ਦਾ ਰੰਗ ਬਦਲ ਕੇ ਸਟੇਜ ਤੇ ਬੋਲਣ ਲਈ ਲੋਲੜੀਆਂ ਕੱਢਣੀਆਂ ਪੈਂਦੀਆਂ ਤਾਂ ਜਾ ਕੇ ਸਟਿਜ ਤੇ ਕੋਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਚੜ੍ਹਨ ਦਿੰਦਾ। ਸਾਡੀ ਲੋਕਾਈ ਦੀ ਸੋਚ ਦਾ ਪੱਧਰ 1960 ਤੋਂ 1990 ਤਕ ਇਹੀ ਸੀ।

ਇੱਥੇ ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਮਸਕੀਨ ਦੀ ਨੀਚਤਾ ਨੂੰ ਬਿਆਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਵੀ ਸਾਨੂੰ ਗੁਰੇਜ ਨਹੀਂ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਇਸੇ ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਮਸਕੀਨ ਦੀ ਬਦੇਲਤ ਗਿਆਨੀ ਭਾਗ ਸਿੰਘ ਅੰਬਾਲਾ ਨੂੰ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਤੇ ਬੁਲਾ ਕੇ ਪੰਥ ਵਿਚੋਂ ਛੇਕਿਆ ਗਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਇਕ ਸਮਾਗਮ ਦੌਰਾਨ ਗਿਆਨੀ ਭਾਗ ਸਿੰਘ ਅੰਬਾਲਾ ਤੇ ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਮਸਕੀਨ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਤੇ ਆਹਮਣੇ ਸਾਹਮਣੇ ਹੋਏ ਸਨ ਤੇ ਸੰਤ ਸਿੰਘ

ਸਮਕੀਨ ਨਿਰਉਤਰ ਹੇ ਕੇ ਉਥੋਂ ਚਲੇ ਗਏ। ਆਪਣੀ ਹੇਠੀ ਦਾ ਬਦਲਾ ਲੈਣ ਲਈ ਲਈ ਸੰਤ ਸਿੰਘ ਸਮਕੀਨ ਨੇ ਇਹ ਕਾਰਾ ਕਰਵਾਇਆ ਜਿਸ ਦੀ ਬਦਲਤ ਗਿਆਨੀ ਭਾਗ ਸਿੰਘ ਅੰਬਾਲਾ ਜੀ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਤੋਂ ਚੱਲ ਵਸੇ।

ਮਿਸ਼ਨਰੀ ਕਾਲਜਾਂ ਦੀ ਗਣਤੀ ਵੀ ਵੱਧਦੀ ਗਈ। ਸਮਾਂ ਆਪਣੀ ਚਾਲੇ ਚੱਲਦਾ ਗਿਆ ਤੇ ਮਿਸ਼ਨਰੀ ਕਾਲਜਾਂ ਤੋਂ ਸਿਖੇ ਹੋਏ ਪ੍ਰਚਾਰਕਾਂ ਦੀਆਂ ਧੁਮਾਂ ਵੀ ਹੌਲੀ ਹੌਲੀ ਪੈਣੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਜਿਥੇ ਮਿਸ਼ਨਰੀ ਕਾਲਜਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰਕਾਂ ਨੂੰ ਲੋਕ ਇੱਟਾਂ ਵੱਟ ਮਾਰੇ ਸਨ ਹੁਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੰਗ ਹੋਈ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਈ। ਕਦੀ ਕਦੀ ਕਿਸੇ ਅਖਬਾਰ ਵਿਚ ਇਸਤਿਹਾਰਬਾਜੀ ਵੀ ਪੜ੍ਹਨ ਨੂੰ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀ ਕਿ ਮਿਸ਼ਨਰੀ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

ਸਾਲ 2006 ਵਿਚ ਪ੍ਰੋਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਘੱਗਾ ਨਾਲ ਵੀ ਇਹੀ ਵਾਪਰੀ। ਫਿਰ ਤੋਂ ਓਹੀ ਜੰਗ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ। ਪ੍ਰੋਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਘੱਗਾ ਜੀ ਨੂੰ .

ਚਾਰਧਾਰਾ ਵਾਲਿਆਂ ਪਹਿਲਾਂਵਿਰੋਧੀ ਵਿਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿਚ ਕਥਾ ਕਰਨ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ, ਫਿਰ ਨਿਉਯਾਰਕ ਵਿਚ ਤੇ ਆਖਰ ਨੂੰ ਉਹ ਬਰੈਪਰਨ ਕੈਨੇਡਾ ਵਿਚ ਆਏ। ਏਅਰਪੋਰਟ ਰੋਡ ਸਥਿਤ ਇਕ ਗੁਰਦਵਾਰੇ ਵਾਲਿਆਂ ਸਾਡੀ ਬੇਨਤੀ ਪ੍ਰੀਵਾਨ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰੋਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਘੱਗਾ ਜੀ ਨੂੰ . ਬੋਲਣ ਵਾਸਤੇ ਸਮਾਂ ਦੇ ਦਿੱਤਾ। ਪਰ ਸਿਰ ਫਿਰੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਕਦੋਂ ਲੋਕ ਨਿਰੋਲ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਕਥਾ ਸੁਣਨ ਤੇ ਜਾਗ ਭਾਉਂਦਾ ਸੀ ਕਿ ਪੈਣ। ਕਿਉਂਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਜਮਾਤ ਹੀ ਝੂਠ ਦੇ ਸਿਰ ਤੇ ਉਸਾਰੀ ਹੋਈ ਹੈ ਉਹ ਕਦੋਂ ਚਾਹੁੰਦੇ ਕਿ ਕੋਈ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸੱਚ ਦੱਸੇ। ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦੀਆਂ ਉਝਾਂ, ਤੂਹਮਤਾਂ ਤੇ ਇਲਜਾਮ ਲਾਏ ਗਏ। ਇਸ ਸੱਭ ਕਾਸੇ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਉਸ ਗੁਰਦਵਾਰੇ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਿਰ ਫਿਰੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਪ੍ਰੋਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਘੱਗਾ ਨੂੰ ਸਟੇਜ ਤੇ ਬੋਲਣ ਤੋਂ ਰੋਕਣ ਲਈ ਪੂਰੀ . ਵਾਹ ਲਾਈ। ਬੱਚਿਆਂ ਨੂੰ ਸਟੇਜ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਬਿਠਾ ਕੇ ਵਾਹਿ ਗੁਰੂ, ਵਾਹਿ ਗੁਰੂ' ਦਾ ਜਾਪ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਵਾਇਆ ।

ਪ੍ਰੋਇੰਦਰ ਸਿੰਘ ਘੱਗਾ ਦੇ ਸਮਰਥਕਾਂ ਨਾਲ ਇਨ੍ਹਾਂ ਅੰਧਵਿਸ਼ਵਾਸੀ . ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਗੁਰਦਵਾਰੇ ਦੇ ਖਾਸ ਹਾਲ, ਜਿਥੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਹਿਬ ਜੀ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਹਨ, ਵਿਚ ਜੰਮ ਕੇ ਲੜਾਈ ਹੋਈ। ਪੱਗਾਂ ਉਤਾਰ ਦਿਤੀਆਂ ਗਈਆਂ, ਦਾਹੜੀਆਂ ਪੱਟੀਆਂ ਗਈਆਂ, ਕੇਸਾਂ ਦਾ ਗੁਰੂ ਦੀ ਹਜ਼ੂਰੀ ਵਿਚ ਬੁਰਾ ਹਾਲ ਹੋਇਆ। ਪੁਲੀਸ ਸਮੇਤ ਜੁਤੀਆਂ ਦੇ ਗੁਰਦਵਾਰੇ ਵਿਚ ਵੜੀ। ਫਿਰ ਕਈ ਹਫਤੇ ਅਖਬਾਰਾਂ ਤੇ ਰੈਡੀਓ ਰਾਹੀਂ ਇਸ ਘੱਟਨਾ ਬਾਰੇ ਚਰਚਾ ਹੋਈ।

ਅਸੀਂ ਮਿਸ਼ਨਰੀ ਕਾਲਜ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦਾ ਕੰਮ ਅਰੰਭੀ ਰੱਖਿਆ। ਜੇ ਜੇ ਤਰੀਕਾ ਸਾਨੂੰ ਸੁਝਿਆ ਅਸੀਂ ਵਰਤ ਲਿਆ। ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਇਨ੍ਹਾਂ ਹੀ ਕਾਲਜਾਂ ਦੇ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਭੇਜ ਕੇ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਜਾਗਰਤੀ ਲਹਿਰ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਸਫਲ ਹੋ ਗਏ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਸਾਨੂੰ ਦਿੱਲੀ ਵਿਚ ਵੀ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮੁਹੱਈਆ ਹੋ ਗਿਆ। ਸਾਡਾ ਕੰਮ ਹੈ ਗੁਰ ਸਿੱਖੀ ਨੂੰ ਮੁੜ ਤੋਂ ਆਪਣੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨਾਲ ਜੋੜਨਾ ਸਟੇਜ ਚਾਹੇ ਕਿਸੇ ਪਾਰਟੀ ਦੀ ਹੋਵੇ ਸਾਨੂੰ ਕੋਈ ਫਰਕ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ।

ਕੁੱਝ ਸੱਜਣਾਂ ਵਲੋਂ ਟੈਲੀਫੂਨ ਤੇ ਸੰਪਰਕ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਅਸੀਂ ਪ੍ਰੋ . ਸਰਬਜੀਤ ਸਿੰਘ ਧੂੰਦੇ ਨੂੰ ਕੈਨੇਡਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਲਈ ਬੁਲਾਉਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਾਂ। ਸੱਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕੈਲਗਰੀ ਦੇ ਇਕ ਗੁਰਦਵਾਰੇ ਵਲੋਂ ਇਸ ਕੰਮ ਨੂੰ ਨੇਪਰੇ ਚਾੜ੍ਹਨ ਲਈ ਉਦਮ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਜੋ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸ਼ਲਾਘਾ ਯੋਗ ਹੈ। ਸਾਰਿਆਂ ਰਲ ਮਿਲ ਕੇ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਸੁਚੇਤ ਕਰਨ ਲਈ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਯਤਨ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੇ। ਗੁਰਦਵਾਰੇ ਦੀ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰਾਂ ਵਲੋਂ ਡਰਾਇਆ ਧਮਕਾਇਆ ਵੀ ਗਿਆ, ਲੜਾਈ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ, ਸਿਰ ਫਟ ਜਾਣਗੇ, ਅਸੀਂ ਧੂੰਦੇ ਨੂੰ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛਣੇ ਹਨ ਫਿਰ ਸਟੇਜ ਤੇ ਕਥਾ ਕਰਨ ਦੇਵਾਂਗੇ। ਇਹ ਸਿਲਸਿਲਾ ਜਾਰੀ ਰਿਹਾ। ਜਦੋਂ 21 ਦਿਨ ਲਗਾਤਾਰ ਸਵੇਰ ਤੇ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਦੋਨੋ ਵੇਲੇ ਸੰਗਤਾਂ ਦਾ ਹੜ ਆਉਣੇ ਹੀ ਨਾ ਰੁਕਿਆ ਤਾਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੱਥਾਂ ਪੈਰਾਂ ਦੀ ਪੈ ਗਈ। ਸੰਗਤਾਂ ਦੇ ਉਤਸ਼ਾਹ, ਜੋਸ਼ ਤੇ ਹੜ ਦੇ ਮੂਹਰੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਕ ਨਾ ਚੱਲੀ। ਸਵੇਰ ਤੋਂ ਸ਼ਾਮ ਤਕ, ਗੱਲਾਂ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ, ਸਵਾਲ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ, ਪ੍ਰਸ਼ਾਦਾ ਛਕਾਉਣ ਲਈ ਆਪਣੇ ਘਰ ਲੈ ਕੇ ਜਾਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦਾ ਤੇ ਕਥਾ ਸੁਣਨ ਵਾਲੀਆਂ ਸੰਗਤਾਂ ਦਾ ਅੰਤ ਨਹੀਂ ਆਇਆ। ਪ੍ਰੋਸਰਬਜੀਤ ਸਿ . ਿੰਘ ਧੂੰਦੇ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਸਦਕਾ ਕਈਆਂ ਘਰਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸ਼ਰਾਬ ਦੀ ਬਦਬੂ ਬਾਹਰ ਨਕਲ ਗਈ। ਕਈਆਂ ਦੇ ਘਰ ਟੁੱਟਦੇ ਟੁੱਟਦੇ ਬਚੇ, ਤਲਾਕ ਹੋਣੇ ਬੱਚ ਗਏ, ਮਾਂ ਬਾਪ ਦਾ ਪਿਆਰ ਵੰਡਣੇ ਬੱਚ ਗਿਆ। ਕਈ ਪਰਵਾਰ ਵਕੀਲਾਂ ਤੇ ਕਚਿਹਰੀਆਂ ਦੇ ਖਰਚਿਆਂ ਤੇ ਬਚ ਗਏ ਤੇ ਕਈ ਪਰੀਵਾਰ ਫਿਰ ਤੋਂ ਆਪਸ ਵਿਚ ਰਲਮਿਲ ਕੇ ਬੈਠਣ ਲੱਗ ਪਏ। ਕਈਆਂ ਨੇ ਖੰਡੇਬਾਟੇ ਦੀ ਪਾਹੁਲ ਲਈ ਤੇ ਸਿਖੀ ਸਰੂਪ ਵਿਚ ਆ ਗਏ।

ਰੇਤੇ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਹੋਈ ਕੰਧ ਤੇ ਝੂਠ ਤੇ ਖੜੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੰਪ੍ਰਦਾ ਬਹੁਤਾ ਚਿਰ ਨਹੀਂ ਚੱਲ ਸਕਦੀਆਂ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਿਸੇ

ਗਗਨਦੀਪ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ, ਜੋ ਕੈਲਗਰੀ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ, ਵਲੋਂ ਗੁਰਚਰਨ ਸੰਘ ਜਿਉਣ ਵਾਲਾ ਤੇ ਪ੍ਰੋਸਰਬਜੀਤ ਸਿੰਘ ਧੂੰਦਾ ਨੂੰ ਮਾਰਨ ਦੀ ਧਮਕੀ ਦੇ ਦੱਤੀ ਗਈ। ਬਰੈਂਪਟਨ ਪੁਲੀਸ ਹਰਕਤ ਵਿਚ ਆਈ ਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਕੈਲਗਰੀ ਪੁਲੀਸ ਨੂੰ ਵੀ ਕੋਈ ਕਦਮ ਉਠਾਉਣਾ ਪਿਆ। ਪ੍ਰੋਧੂੰਦਾ ਜੀ ਨੂੰ ਪੁਲੀਸ ਵਲੋਂ ਕਥਾ ਬੰਦ ਕਰਨ ਜਾਂ ਪੁਲੀਸ ਵਲੋਂ ਸਕਿਉਰਟੀ ਦਾ ਇੰਤਜਾਮ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ। ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਇਹ ਦੋਵੇਂ ਸੁਝਾਓ ਠੁਕਰਾ ਕੇ ਆਪਣੀ ਕਥਾ ਜਾਰੀ ਰੱਖਣ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾ ਦਿੱਤਾ।

ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਮਿਸ਼ਨ ਸੈਂਟਰ ਤੇ ਓਨਟੈਰੀਓ ਖਾਲਸਾ ਦਰਬਾਰ ਦੀ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਰਲਮਿਲ ਕੇ ਪ੍ਰੋਸਰਬਜੀਤ ਸਿੰਘ ਧੂੰਦੇ ਦੇ ਪਰੋਗਰਾਮ ਫਿਰ ਤੋਂ ਓਹੀ ਰਾਗ ਅਲਾਪਿਆ ਗਿਆ। ਧੂੰਦੇ ਨੂੰ ਉਲੀਕ ਲਏ ਸੁਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਤੇ ਨਾਲ ਸਵਾਲ ਕਰਨ ਲਈ ਜਰਮਨਜੀਤ ਸਿੰਘ ਦੇ ਸਾਥੀ ਆਏ। ਪਹਿਲਾ ਸਵਾਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਜਿਉਣ ਵਾਲੇ ਨੇ 'ਜਾਪ', ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਬਾਣੀ, ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਕਿਉਂ ਨਹੀਂ ਬੋਲਦੇ? ਪ੍ਰੋਧੂੰਦਾ ਜੀ ਬੋਲਣ ਲੱਗੇ, “ਕਮਲੇਸ਼ ਅਹੀਰ ਨੇ ਤੁਹਾਡੇ ਗੁਰੂ ਸਹਿਬਾਨ ਦੀ ਯੂਟਿਊਬ ਤੇ ਖਿਲੀ ਉਡਾਈ ਹੈ ਤੁਸੀਂ ਉਸ ਨੂੰ ਪੁਛਿਆ ਹੈ? ਪਿਛਲੇ ਸਾਲ ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਸੱਤ ਸਰੂਪ ਕਿਸੇ ਨੇ ਅਗਨ ਭੈਟ ਕੀਤੇ ਤੇ ਕਿਸੇ ਨੇ ਖੂਹ ਵਿਚ ਸੁਟੇ ਤੁਸੀਂ ਕਿਸੇ ਨੇ ਉਸ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਅਵਾਜ ਉਠਾਈ? ਸ਼੍ਰੋਕਮੇਟੀ ਨੇ ਇਤਹਾਸ ਦੀ ਪੁਸਤਕ ਛਪਵਾਈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਪ੍ਰੋ.ਗੁ. ਗੁਰੂ ਤੇਗ ਬਹਾਦਰ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਰੱਜ ਕੇ ਤੰਗੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇਥੋਂ ਤਕ ਕਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੂੰ ਚੋਰ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਵਿਰੁਧ ਤੁਸੀਂ ਕੁੱਝ ਕੀਤਾ? ਕੀ ਮੇਰੀ ਹੀ ਜੁਮੇਵਾਰੀ ਬਣਦੀ ਹੈ ਸੱਭ ਨਾਲ ਲੜਾਈ ਲੜਨ ਦੀ?” ਦਸ ਕੁ ਮਿੰਟਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਸੁਣ ਕੇ ਇਹ ਲੋਕ ਚੱਲਦੇ ਬਣੇ ਤੇ ਕਥਾ ਲਈ ਮੈਦਾਨ ਪੱਧਰਾ ਹੋ ਗਿਆ।

ਅਸੀਂ ਕਦੀ ਵੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਚਾਹੇ ਇਹ ਲੋਕ ਜੇ ਮਰਜੀ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰੀ ਜਾਣ ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਲੋਕਲ ਟੀਤੇ ਰੱਜ ਵੀ ਕੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ ਕਿਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਐਸੇ ਗੁਮਰਾਹਕੁੰਨ ਪ੍ਰਚਾਰ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਸੁਣਨ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। 15 ਕਾਲਾਂ ਵਿਚੋਂ 12 ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਸਮੇਤ ਟੀ.ਵੀ. ਹੋਸਟ ਦੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਫਿਟਕਾਰ ਪਾਈ। ਜਿਉਂ ਜਿਉਂ ਇਹ ਲੋਕ ਸਾਡਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਦੇ ਗਏ ਸੰਗਤਾਂ ਵਿਚ ਹੋਰ ਉਤਸ਼ਾਹ ਪੈਦਾ ਹੁੰਦਾ ਗਿਆ ਤੇ ਹਰ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਵਿਚ ਕਥਾ ਸੁਣਨ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ

ਭੀੜ ਹੋਰ ਵੱਧਦੀ ਗਈ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਮਿਸ਼ਨ ਸੈਂਟਰ ਵਿਚ ਸਵੇਰੇ ਤੇ ਸ਼ਾਮ ਕਥਾ ਹੁੰਦੀ। ਸੰਗਤ ਨੂੰ ਬੈਠਣ ਲਈ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਲੱਭਿਆ। ਇਹੋ ਹਾਲ ਡਿਕਸੀ ਰੋਡ ਸਥਿਤ ਗੁਰਦੁਆਰੇ ਦਾ ਸੀ। ਹਰ ਰੋਜ਼ ਸਾਮ ਨੂੰ ਕਥਾ ਹੁੰਦੀ ਤੇ 4000 ਤੋਂ 5000 ਹਜ਼ਾਰ ਦਾ ਠਾਠਾਂ ਮਾਰਦਾ ਇਕੱਠ ਪ੍ਰੋ. ਸਰਬਜੀਤ ਸਿੰਘ ਧੂੰਦੇ ਨੂੰ ਸੁਣਨ ਲਈ ਆਉਂਦਾ। ਜਿਥੇ ਜਿਥੇ ਵੀ ਧੂੰਦੇ ਦਾ ਬੋਲਣ ਦਾ ਪਰੋਗਰਾਮ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਬਸ ਸੰਗਤਾਂ ਬੜੇ ਚਾਓ, ਉਮੰਗ ਤੇ ਉਤਸ਼ਾਹ ਸਮੇਤ ਆਈਆਂ। ਆਪ ਵੀ ਨਿਹਾਲ ਹੋਈਆਂ ਤੇ ਪ੍ਰੋ ਸਰਬਜੀਤ ਸਿੰਘ ਧੂੰਦੇ ਨੂੰ ਵੀ ਨਿਹਾਲ ਕਰ ਗਈਆਂ।

ਅਖੀਰ ਵਿਚ ਸੰਗਤਾਂ “ਧੂੰਦਾ ਧੂੰਦਾ ਸੁਣਦੀ ਨੀ ਮੈਂ ਆਪੇ ਧੂੰਦਾ ਹੋਈ” ਬੱਲੇ ਬੱਲੇ ਕਰਦੀਆਂ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਪਰੀਵਾਰਾਂ ਸਮੇਤ ਆਪਣੇ ਆਪਣੇ ਘਰਾਂ ਨੂੰ ਚਲੀਆਂ ਗਈਆਂ।

ਗੁਰੂ ਦੇ ਪੰਥ ਦਾ ਦਾਸ,

ਗੁਰਚਰਨ ਸਿੰਘ ਜਿਉਣਵਾਲਾ ਕੈਨੇਡਾ। (ਬਰੈਂਪਟਨ)

ਮੋਬਾਈਲ# 647 969 3132, 810 223 3648

ਗੁਰਮੁਖ ਸਰਬਜੀਤ ਸਿੰਘ ਧੂੰਦਾ ਅਤੇ ਅਖੌਤੀ ਅਕਾਲ ਤਖਤ ਜਥੇਦਾਰ ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ

“ਅਸੀਂ ਪ੍ਰੋ. ਸਰਬਜੀਤ ਸਿੰਘ ਧੂੰਦਾ ਵਰਗੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਕ ਪ੍ਰਚਾਰਕਾਂ ਨਾਲ, ਈਰਖਾਵੱਸ ਡੇਰੇਦਾਰ-ਸੰਪ੍ਰਦਾਈ ਮਹੰਤਾਂ ਵੱਲੋਂ, ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਕ ਪ੍ਰਚਾਰ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਦੀ ਸਖਤ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਨਿਖੇਧੀ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਪੰਥ ਦਰਦੀਆਂ ਨੂੰ ਅਪੀਲ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਉਹ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਦੀ ਸਾਜਿਸ਼ ਦਾ ਡਟ ਕੇ ਪੜਦਾ ਫਾਸ਼ ਕਰਨ”

ਤਰਲੋਚਨ ਸਿੰਘ ਦੁਪਾਲਪੁਰ

ਜਦੋਂ ਵੀ ਕੋਈ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਸਚ-ਧਰਮ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਸਿੱਧੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਕਰਦਾ ਹੈ ਓਦੋਂ ਹੀ ਝੂਠ ਦੇ ਪੁਜਾਰੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਵਕਤੀ ਹਕੂਮਤਾਂ ਅਤੇ ਅਖੌਤੀ ਧਰਮ ਆਗੂਆਂ ਨਾਲ ਯਾਰੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਧਰਮ ਵਾਪਾਰ ਨੂੰ ਸੱਟ ਵਜਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਉਹ ਲੋਕ ਮੀਡੀਏ ਦੀ ਦੁਰ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ, ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਗੁੰਮਰਾਹ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ, ਵਹਿਮਾਂ, ਭਰਮਾਂ ਅਤੇ ਕਰਮਕਾਂਡਾਂ ਰਾਹੀਂ, ਚਲਾਏ ਤੋਰੀ ਫੁਲਕੇ ਨੂੰ, ਘਾਟਾ ਨਾਂ ਪੈ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਜਨਤਾ ਅਗਿਆਨਤਾ ਦੀ ਨੀਂਦ ਚੋਂ ਜਾਗ ਨਾਂ ਪਏ। ਇਵੇਂ ਹੀ ਪ੍ਰੋ. ਧੂੰਦਾ ਦੀ ਕਨੇਡਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਫੇਰੀ ਤੇ ਦੀਵਾਨਾਂ ਵਿੱਚ, ਸੰਗਤਾਂ ਦਾ ਭਾਰੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ, ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਕ ਪ੍ਰਚਾਰ ਨੂੰ ਸੁਣਨ ਆਉਣਾ, ਅਖੌਤੀ ਸਾਧਾਂ, ਸੰਤਾਂ ਅਤੇ ਸੰਪ੍ਰਦਾਈਆਂ ਨੂੰ ਭਾਜਤਾਂ ਪਾ ਗਿਆ, ਕਿ ਕਿਤੇ ਸਿੱਖ ਜਾਗ ਕੇ, ਸਾਡੇ ਵਰਗੇ ਡੇਰੇਦਾਰ ਪੁਜਾਰੀਆਂ ਵੱਲੋਂ ਵਹਿਮਾਂ, ਭਰਮਾਂ ਅਤੇ

ਧਰਮ ਦੇ ਨਾਂ ਤੇ ਚਲਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਅਖੌਤੀ ਕਰਮਕਾਂਡਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ, “ਗੁਰਮਤਿ ਗਾਡੀ ਰਾਹ” ਤੇ ਨਾ ਚੱਲ ਪੈਣ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਸਾਡੇ ਵੱਲੋਂ ਧਰਮ ਦੇ ਨਾਂ ਮਨਘੜਤ ਸਾਖੀਆਂ ਸੁਣਾ-ਸੁਣਾ ਕੇ, ਸਿੱਖ ਸੰਗਤ ਦੀ, ਵੱਡੀ ਪੱਧਰ ਤੇ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਲੁੱਟ ਬੰਦ ਨਾਂ ਹੋ ਜਾਵੇ।

ਅਸੀਂ ਪ੍ਰੋ. ਸਰਬਜੀਤ ਸਿੰਘ ਧੰਦਾ ਨੂੰ ਹੌਸਲਾ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਹੋਰ ਚੜ੍ਹਦੀ ਕਲਾ ਵਿੱਚ, ਗੁਰਮਤਿ ਦਾ ਸਿਧਾਂਤਕ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਦੇ ਰਹਿਣ, ਜੋ ਲੋਕ ਅਖੌਤੀ ਰੀਤਾਂ, ਰਸਮਾਂ ਅਤੇ ਕਰਮਕਾਂਡਾਂ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨ ਵਾਲੇ, ਗੁਰੂ ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੂੰ ਕੁਰਾਹੀਆ ਅਤੇ ਭੂਤਨਾ ਕਹਿ ਕੇ ਜਨਤਾ ਅਤੇ ਰਾਜ ਦਰਬਾਰਾਂ ਨੂੰ ਗੁੰਮਰਾਹ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਸਾਡੇ ਨਾਲ ਕੀ ਭਲੀ ਗੁਜਾਰਨਗੇ? ਘੁਬਰਾਉਣ ਦੀ ਕੋਈ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਪੁਜਾਰੀਵਾਦ ਦਾ ਅੰਤ ਨੇੜੇ ਹੈ! ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਰੋਧੀ, ਭੇਖੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸਖਤ ਤੋਂ ਸਖਤ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਨਿਖੇਧੀ ਕਰਦੇ ਹੋਏ-

ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਪ੍ਰਚਾਰ ਮਿਸ਼ਨ ਆਫ ਯੂ.ਐੱਸ.ਏ. ਦੇ ਭਾਈ ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਮਿਸ਼ਨਰੀ, ਬੀਬੀ ਹਰਸਿਮਰਤ ਕੌਰ ਖਾਲਸਾ, ਡਾ. ਗੁਰਮੀਤ ਸਿੰਘ ਬਰਸਾਲ ਅਤੇ ਡਾ. ਗੁਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਸੰਧੂ (ਅਮਰੀਕਾ), ਸਿੰਘ ਸਭਾ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਦੇ ਪ੍ਰੋ. ਮੱਖਨ ਸਿੰਘ, ਸ੍ਰ. ਗਿਆਨ ਸਿੰਘ ਮਿਸ਼ਨਰੀ, ਭਾਈ ਸਰਬਜੀਤ ਸਿੰਘ ਸੈਕਰਮੈਂਟੋ (ਅਮਰੀਕਾ) ਸਿੰਘ ਸਭਾ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਦੇ ਫਰਿਜਨੋ ਯੂਨਿਟ ਦੇ ਸ੍ਰ. ਚਮਕੌਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸਾਥੀ (ਫਰਿਜਨੋ) ਸਾਕਾ ਜਥੇਬੰਦੀ ਦੇ ਸ੍ਰ. ਜਸਮਿੱਤਰ ਸਿੰਘ ਮੁਜੱਫਰਪੁਰ ਅਤੇ ਸ੍ਰ. ਇੰਦਰਜੀਤ ਸਿੰਘ ਓਮਪੁਰੀ (ਨਿਊਜਰਸੀ) ਸ੍ਰ. ਦਲਜੀਤ ਸਿੰਘ, ਭਾਈ ਅਮਰਦੀਪ ਸਿੰਘ ਅਮਰ ਅਤੇ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਸ੍ਰ. ਜਸਬੀਰ ਸਿੰਘ (ਇੰਡਿਆਨਾ ਐਪਲਸ ਅਮਰੀਕਾ) ਬਾਬਾ ਪਿਆਰਾ ਸਿੰਘ ਮਿਸ਼ੀਸਿਪੀ ਅਤੇ ਭਾਈ ਬਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਮਿਸ਼ਨਰੀ (ਯੂ.ਐੱਸ.ਏ)

ਅਰਥ ਕਿ ਅਨਰਥ?

(ਵਿਆਹ ਸ਼ਾਦੀਆਂ)

ਗੁਰਬਚਨ ਸਿੰਘ ਸਿੱਧੂ ਐਮ ਏ, ਨੌਟਿੰਘਮ (ਇੰਗਲੈਂਡ)

ਵਿਆਹ ਇੱਕ ਸਮਾਜਕ ਬੰਧਨ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਪਕੇਰਾ ਅਤੇ ਚਿਰ-ਜੀਵੀ ਕਰਨ ਲਈ ਅਕਸਰ ਕਿਸੇ ਧਰਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਹਾਜ਼ਰੀ ਵਿੱਚ (ਜਾਂ ਧਰਮ ਮੰਦਰ ਵਿੱਚ) ਨਿਭਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਇਹ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਤਾਂ ਵਿਆਹ ਦਾ ਧਾਰਮਿਕ ਅਨੁਭਵ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰ ਲਵੇ ਅਤੇ ਦੂਸਰਾ ਆਪਣੇ ਇਸ਼ਟ ਅਤੇ ਦੋਸਤਾਂ ਮਿੱਤਰਾਂ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਦੀ ਜਾਜ਼ਰੀ ਵਿੱਚ ਖਾਧੀ ਸੌਂਹ ਤੇ ਜੀਵਨ ਭਰ ਕਾਇਮ ਰਹੇ। ਅੱਜ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਬਹੁਤ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ ਕਿ ਸਭ ਜੋੜੇ ਇਸ ਪ੍ਰਿਸ਼ਠਭੂਮੀ ਨੂੰ ਸਮਝਦੇ ਹਨ ਜਾਂ ਸਾਰੇ ਵਿਆਹ ਇਸ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਰਖਕੇ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਅੱਜ ਕਲ੍ਹ ਤਾਂ ਸਿੱਖਾਂ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੇ ਵਿਆਹ ਵੀ ਹੋਏ ਹਨ (ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਇੰਗਲੈਂਡ ਵਿੱਚ) ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਲੜਕੀ ਸਿੱਖ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਪਰ ਲੜਕਾ ਹਿੰਦੂ, ਈਸਾਈ ਜਾਂ ਮੁਸਲਮਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਵਿਆਹ ਵੀ ਗੁਰਦਵਾਰੇ ਵਿੱਚ ਹੀ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਦੀ ਨਿਜੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਬਾਰੇ ਕੁੱਝ ਕਹਿਣਾ ਸਾਡਾ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਪ੍ਰੰਤੂ ਜੇ

ਵਿਅਕਤੀ ਕਿਸੇ ਧਰਮ ਬਾਰੇ ਇੱਲ੍ਹ ਦੀ ਥਾਂ ਕੁੱਕੜ ਵੀ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦਾ ਉਸ ਦਾ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਅੱਗੇ ਗੁਰਦਵਾਰੇ ਵਿੱਚ ਵਿਆਹ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਰਸਮੀ ਲਾਵਾਂ ਪੜ੍ਹ ਦੇਣੀਆਂ ਇੱਕ ਹਾਸੋਹੀਣੀ ਪ੍ਰਥਾ ਹੈ ਜੋ ਦਿਨ ਬਦਿਨ ਵਧ ਰਹੀ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਵਿਆਹਾਂ ਵਿੱਚ ਲਾੜੇ ਵਲੋਂ ਲਾੜੀ ਪ੍ਰਤੀ ਨਿਸ਼ਠਾ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੀ ਪੈਦਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

ਵਿਆਹ ਸ਼ਾਦੀਆਂ ਬਾਰੇ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਸਾਹਿਬ ਦੇ ਗ੍ਰੰਥੀ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੀ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹੀ ਸਿੱਖ ਸਿਧਾਂਤ ਦੇ ਰਾਖੇ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸਿੱਖ ਵਿਆਹ ਦੀ ਪ੍ਰਿਸ਼ਠਭੂਮੀ ਬਾਰੇ ਅਤੇ ਧਾਰਮਿਕ ਅਨੁਭਵ ਬਾਰੇ ਜੋੜੇ ਨੂੰ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਕੇ ਦੱਸਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਤੇ ਧਰਮ ਉੱਪਰ ਦ੍ਰਿੜ ਰਹਿਣ ਦਾ ਸੰਕਲਪ ਲੈਣ ਲਈ ਕਹਿਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਅਕਸਰ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਗਿਆਨੀ ਗ੍ਰੰਥੀ ਵੀ ਜਾਂ ਤਾਂ ਇਸ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਵਲੋਂ ਅਵੇਸਲੇ ਹਨ ਜਾਂ ਗੁਰਦਵਾਰਾ ਕਮੇਟੀਆਂ ਦੀ ਚੌਧਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਰਾਹ ਵਿੱਚ ਰੋੜਾ ਬਣ ਖੜੋਂਦੀ ਹੈ। ਬਹੁਤੇ ਗ੍ਰੰਥੀ ਤਾਂ ਲਗ ਪਗ ਅਨਪੜ੍ਹ ਹੀ ਹਨ। ਉਹ ਗੁਰਮੁਖੀ ਪੜ੍ਹ ਸਕਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਕੀਰਤਨ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ ਪਰ ਸਿੱਖ ਸਿਧਾਂਤ ਤੋਂ ਬਿਲਕੁਲ ਕੋਰੇ ਹਨ। ਆਮ ਦੇਖਿਆ ਸੁਣਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਗ੍ਰੰਥੀ ਸਾਹਿਬਾਨ ਜੰਵ ਦੇ ਢੁੱਕਣ ਵੇਲੇ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਅਤੇ ਅਨੰਦ ਕਾਰਜ ਉਪ੍ਰੰਤ ਸਮਾਪਤੀ ਦੀ ਅਰਦਾਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਤੁਕਾਂ ਜ਼ਰੂਰ ਬੋਲਦੇ ਹਨ, "ਨਾਨਕ ਸਤਿਗੁਰ ਤਿੰਨਾ ਮਿਲਾਇਆ ਜਿਨਾ ਧੁਰੇ ਪਿਆ ਸੰਜੋਗੁ" (ਪੰਨਾ ੯੫੭)

ਮੈਂ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਦਾ ਜਾਣਕਾਰ ਹੋਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਪਰ ਮੈਂ ਪ੍ਰਤੀਤ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਹ ਸਿਧਾਂਤ ਕਿ ਵਿਆਹ ਸ਼ਾਦੀਆਂ ਕਿਸੇ ਸਵਰਗ ਵਿੱਚ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਮਿਥੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ ਸਿੱਖ ਸਿਧਾਂਤ ਨਾਲ ਇੱਕ ਕੋਹੜਾ ਮਖੌਲ ਹੈ। ਇਹ ਸਿਧਾਂਤ ਈਸਾਈ ਧਰਮ ਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਬਾਰੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿੱਚ ਕਿਧਰੇ ਵੀ ਕੋਈ ਹਵਾਲਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। ਜੇ ਕਰ ਇਸ ਸਿਧਾਂਤ ਨੂੰ ਸਹੀ ਮੰਨ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਇਹ ਵੀ ਮੰਨਣਾ ਪਵੇਗਾ ਕਿ ਲੜਕੀਆਂ ਦਾ ਘਰੋਂ ਭੱਜਣਾ, ਗ਼ੈਰ ਸਿੱਖਾਂ ਨਾਲ ਵਿਆਹ ਕਰਵਾਉਣਾ ਜਾਂ ਵਿਆਹ ਤੋਂ ਬਾਦ ਤਲਾਕ ਲੈਣਾ ਸਭ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਵਲੋਂ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਨਸਾਨ ਰੱਬ ਅੱਗੇ ਬੇਵਸ ਹੈ। ਤਲਾਕ ਆਦਿਕ ਵੇਲੇ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਧੱਕੇ ਖਾਣੇ ਅਤੇ ਦੂਜੇ ਧਰਮ ਦੇ ਮੁੰਡਿਆਂ ਨਾਲ ਘਰੋਂ ਭੱਜਦੀਆਂ ਕੁੜੀਆਂ ਦੇ ਮਾਪਿਆਂ ਦਾ ਰੋਣਾ ਪਿੱਟਣਾ ਅਤੇ ਕਤਲ ਤੱਕ ਪੁੱਜ ਜਾਣਾ ਦਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਐਸੀ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ "ਧੁਰੇ ਪਿਆ ਸੰਜੋਗੁ" ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਛਿੱਕੇ ਟੰਗ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਅਜਿਹੇ ਮੌਕੇ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦਾ ਸੁਣਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਇਹ ਸੰਜੋਗ ਰੱਬ ਨੇ ਹੀ ਬਣਾਇਆ ਸੀ। ਸੰਜੋਗ ਦਾ ਅਰਥ "ਮਿਲਾਪ" ਹੈ ਵਿਆਹ ਨਹੀਂ। ਵਿਆਹ ਲਈ ਲੜਕੇ ਲੜਕੀ ਦੇ ਮਿਲਾਪ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਅਸੀਂ ਆਪ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਸਾਡੇ ਕੋਲੋਂ ਹੀ ਗਲਤੀਆਂ

ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ । ਬੱਚੇ ਨੂੰ ਮੁੱਢ ਤੋਂ ਹੀ ਗੁਰਸਿੱਖੀ ਦਾ ਗਿਆਨ ਨਾ ਦੇਣਾ ਜਾਂ ਬੇਲੋੜੀ ਖੁਲ੍ਹ ਦੇਣਾ ਸਾਡੀਆਂ ਆਪਣੀਆਂ ਕਮਜ਼ੋਰੀਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਦੋਸ਼ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰੱਬ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਗੁਰਬਾਣੀ ਤਾਂ ਸਗੋਂ ਸਾਨੂੰ ਸਾਵਧਾਨ ਕਰਕੇ ਕਹਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਸਭ ਕੰਮ ਸੋਚ ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਕਰੋ । "ਪਹਿਲਾ ਵਸਤੁ ਸਿਵਾਣ ਕੈ ਤਾਂ ਕੀਚੈ ਵਾਪਾਰੁ"(ਪੰਨਾ ੧੪੧੦)

ਇੱਕ ਵਿਆਹ ਵਿੱਚ ਜਾਣ ਦਾ ਮੌਕਾ ਮਿਲਿਆ । ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਨੇ ਸਾਰਾ ਸਮਾਂ ਇਸੇ ਗੱਲ ਉੱਪਰ ਲਾਇਆ ਕਿ ਵਿਆਹ ਦਾ ਸੰਜੋਗ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨੇ ਹੀ ਕੀਤਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ । ਇਸ ਨੂੰ ਸਿੱਧ ਕਰਨ ਲਈ ਕੁੱਝ ਉਧਾਰਣਾ ਵੀ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਵਿੱਚੋਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਅਤੇ ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਨੇ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਕਸਰ ਬਾਕੀ ਨਾ ਛੱਡੀ ਕਿ ਉਹ ਇੱਕ ਚੰਗੇ ਵਿਦਵਾਨ ਹਨ ਅਤੇ ਪੁਰਾਤਨ ਹਿੰਦੂ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦੇ ਪੂਰਨ ਗਿਆਤਾ ਹਨ । ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਇਹ ਗੱਲ ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਕਿਉਂ ਭੁੱਲ ਗਏ ਕਿ ਜੇ ਵਿਆਹ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਨੇ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਤਾਂ ਫੇਰ ਅਭੁੱਲ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੇ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਆਤਮਕ ਸੰਜੋਗ ਉੱਪਰ ਦੋਹਰ ਚਾੜ੍ਹਣ ਦੀ ਲੋੜ ਕਿਉਂ ਪਈ ? ਕੀ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦਾ ਕੀਤਾ ਕੰਮ ਕੱਚਾ ਰਹਿ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਪੱਕਾ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ ?

ਵਿਆਹ ਉਪ੍ਰੰਤ ਮੈਂ ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਚੰਗਾ ਹੁੰਦਾ ਜੇ ਕਰ ਉਹ ਹਿੰਦੂ ਧਰਮ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੱਸਣ ਦੀ ਥਾਂ ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਵਿੱਚ ਵਿਆਹ ਦੀ ਮਹੱਤਤਾ ਜਾਂ ਲਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਆਏ ਪਰਵਿਰਤੀ ਕਰਮ ਦੀ ਹੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰ ਦਿੰਦੇ । ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਨੂੰ ਦਾਸ ਦੀ ਇਹ ਗੱਲ ਕਾਫੀ ਨਾਗਵਾਰ ਲੱਗੀ ਪਰ ਉਹ ਇਸ ਗੱਲ ਉੱਪਰ ਡਟੇ ਰਹੇ ਕਿ ਸਾਡੀ ਪੁਰਾਤਨ ਸਭਿਅਤਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਿਸ਼ਠਭੂਮੀ ਹਿੰਦੂ ਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਗਿਆਨੀ ਗ੍ਰੰਥੀ ਵਿਆਹ ਵੇਲੇ ਇਹੋ ਤੁਕਾਂ ਵਰਤਦੇ ਹਨ । ਮੈਂ ਫੇਰ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ "ਧੁਰੇ ਪਿਆ ਸੰਜੋਗ" ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਸਿਧਾਂਤਕ ਪਖੋਂ ਠੀਕ ਨਹੀਂ ਜਾਪਦੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿੱਚੋਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਪ੍ਰਮਾਣ ਦੇਣ ਦੀ ਖੋਜ ਕਰੋ । ਇਹ ਸੁਣ ਕੇ ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਭੰਬਲ ਭੂਸੇ ਜਿਹੇ ਵਿੱਚ ਪੈ ਗਏ ਤੇ ਨਿਰਗੁਣ ਸਰਗੁਣ ਆਦਿਕ ਦੀ ਬੇਤੁਕੀ ਜਿਹੀ ਦਲੀਲ ਦੇਣ ਲਗ ਪਏ । ਮੈਂ ਫੇਰ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਕਿ ਨਿਰਗੁਣ ਜਾਂ ਸਰਗੁਣ ਬ੍ਰਹਮ ਦਾ ਵਿਆਹ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸਬੰਧ ਬਣਦਾ ਨਹੀਂ ਦਿਸਦਾ ਤੁਸੀਂ ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿੱਚੋਂ ਆਪਣੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਲਈ ਕੁਝ ਪ੍ਰਮਾਣ ਦੇ ਦਿਉ ਤਾਂ ਜੋ ਦਾਸ ਦੀ ਤਸੱਲੀ ਹੋ ਜਾਵੇ । ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਹੁਣ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਤੇ ਜਲਦੀ ਜਾਣ ਦਾ ਬਹਾਨਾ ਲਾਕੇ ਤਿੱਤਰ ਹੋ ਗਏ ।

ਦਾਸ ਨੇ ਘਰ ਆਕੇ ਗਿਆਨੀ ਜੀ ਵਲੋਂ ਵਰਤੀ ਤੁਕ ਦੇ ਅਰਥ ਸਮਝਣ ਲਈ ਸਬਦ ਲੱਭ ਲਿਆ । ਇਸ ਦੇ ਅਰਥ ਸਮਝਣ ਤੇ ਪਤਾ ਚੱਲਿਆ ਕਿ ਇਸ ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਵਿਆਹ ਸ਼ਾਦੀਆਂ ਨਾਲ ਦੂਰ ਦਾ ਵੀ ਕੋਈ ਸਬੰਧ ਨਹੀਂ ਹੈ । ਅਰਥਾਂ ਸਮੇਤ ਸਾਰਾ ਸ਼ਬਦ ਹੇਠ ਲਿਖ ਰਹੇ

ਹਾਂ ਤਾਂ ਜੋ ਵਿਦਵਾਨ ਸੱਜਣ ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ ਤੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਚਾਰ ਕਰਕੇ ਸਿੱਖ ਨੌਜਵਾਨਾਂ ਅਤੇ ਬੀਬੀਆਂ ਨੂੰ ਸਹੀ ਅਰਥ ਅਤੇ ਗਿਆਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਅਤੇ ਗੁਰਮਤ ਗਾਡੀ ਰਾਹ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣ ।

ਸਲੋਕ ਮ:੫ (ਪੰਨਾ ੯੫੭)

ਜੈਸਾ ਸਤਿਗੁਰ ਸੁਣੀਦਾ ਤੈਸੇ ਹੀ ਮੈਂ ਡੀਠ,
ਵਿਛੁੜਿਆਂ ਮੇਲੇ ਪ੍ਰਭੂ ਹਰਿ ਦਰਗਹ ਕਾ ਬਸੀਠੁ
ਹਰਿ ਨਾਮੋ ਮੰਤ੍ਰ ਦ੍ਰਿੜਾਇਦਾ ਕਟੇ ਹਉਮੈ ਰੋਗੁ,

ਨਾਨਕ ਸਤਿਗੁਰ ਤਿੰਨਾ ਮਿਲਾਇਆ ਜਿਨਾ ਧੁਰੇ ਪਿਆ ਸੰਜੋਗੁ

ਅਰਥ: ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ :- ਜਿਹੋ ਜਿਹੇ (ਗੁਣਾ ਵਾਲੇ) ਸਤਿਗੁਰ ਬਾਰੇ ਸੁਣਦੇ ਹੁੰਦੇ ਸਾਂ ਮੈਨੂੰ ਉਹੋ ਜਿਹੇ (ਗੁਣਾ ਵਾਲਾ) ਸਤਿਗੁਰ (ਬਾਬਾ ਨਾਨਕ) ਮਿਲ ਗਿਆ ਹੈ । ਅਜਿਹੇ ਸਤਿਗੁਰ ਵਿੱਚ ਇਹ ਗੁਣ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਦੇ ਦਰਬਾਰ ਦਾ ਵਕੀਲ ਬਣਕੇ ਸਾਨੂੰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਾਲ ਮਿਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ । ਇੰਝ ਕਰਨ ਲਈ ਉਹ ਸਾਡੇ ਅੰਦਰ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਮੰਤ੍ਰ ਨੂੰ ਪੱਕਾ ਕਰਕੇ ਬੀਜ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨਾਲ ਸਾਡੇ ਹੋਮੇ ਆਦਿਕ ਵਰਗੇ (ਦੀਰਘ ਰੋਗ) ਨਸ਼ਟ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ । ਹੇ ਨਾਨਕ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਤਿਗੁਰੂ (ਸਭ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ) ਕੇਵਲ ਉਨ੍ਹਾਂ (ਪਵਿੱਤਰ ਰੂਹਾਂ) ਨੂੰ ਹੀ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਮੁੱਢ ਤੋਂ ਹੀ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਨਾਲ ਸੰਜੋਗ (ਗੁਰਬਾਣੀ ਰਾਹੀਂ ਮਿਲਾਪ) ਬਣਾ ਲਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ।

ਸਪਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਾਰਾ ਸ਼ਬਦ ਮੁੱਢ ਤੋਂ ਅਖੀਰ ਤੱਕ "ਸਤਿਗੁਰ" ਬਾਰੇ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਵਿਚ ਵਿਆਹ ਦਾ ਕਿਧਰੇ ਵੀ ਕੋਈ ਵੀ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ । ਸਤਿਗੁਰ ਦਾ ਮਿਲਣਾ ਤੇ ਸਿੱਖ ਦਾ ਸਤਿਗੁਰ ਅਗੇ ਮਨਮੁਖਤਾਈ ਛੱਡ (ਸਿਰ ਭੇਟ) ਕਰਕੇ ਜੀਵਨ ਗੁਜ਼ਾਰਨਾ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਚ ਥਾਂ ਪਰ ਥਾਂ ਲਿਖਿਆ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਿੱਖੀ ਦਾ ਪਰਮੁਖ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ । ਸਿੱਖ ਦੀ ਕਲਿਆਣ ਹੀ ਗੁਰੂ ਦੇ ਮਿਲਣ ਨਾਲ ਹੈ । " ਨਾਨਕ ਸਤਿਗੁਰਿ ਭੋਟਿਐ ਪੂਰੀ ਹੋਵੈ ਜੁਗਤਿ" (ਪੰਨਾ ੫੨੨) ਤਥਾ "ਸਤਿਗੁਰੁ ਭੋਟਿਐ ਨਿਰਮਲੁ ਹੋਆ ਅਨਦਿਨੁ ਨਾਮੁ ਵਖਾਣੈ "(ਪੰਨਾ ੬੭)।

ਸਤਿਗੁਰੂ ਨੂੰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਚੋਂ ਗੁਪਤ ਕਰਕੇ ਮਨਮਤ ਵਰਤਣ ਵਾਲਿਆਂ ਪ੍ਰਤੀ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਫੁਰਮਾਉਂਦੇ ਹਨ, " ਜਿਨਿ ਗੁਰੂ ਗੋਪਿਆ ਆਪਣਾ ਤਿਸੁ ਠਉਰ ਨ ਠਾਉ" (ਪੰਨਾ ੩੧੪) ਤਥਾ "ਜਿਨਾ ਗੁਰੂ ਗੋਪਿਆ ਆਪਣਾ ਤੇ ਨਰ ਬੁਰਿਆਰੀ, ਹਰਿ ਤਿਨ ਕਾ ਦਰਸਨੁ ਨ ਕਰਹੁ ਪਾਪਿਸਟ ਹਤਿਆਰੀ (ਪੰਨਾ ੬੫੧)"।

ਹਿਰਦਾ ਫਟਦਾ ਹੈ ਜਦ ਦੇਖੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੇ ਗਿਆਨੀ ਗ੍ਰੰਥੀ ਹੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਰਮੁਖ ਫਰਜ਼ ਹੀ ਗੁਰਮਤ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਨਾ ਹੈ ਗੁਰਮਤ ਦੇ ਹੀ ਉਲਟ ਪਰਚਾਰ ਕਰੀ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ ਅਣਮਤੀ

ਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਨੂੰ ਅਛੋਪਲੇ ਹੀ ਗੁਰਮਤ ਵਿੱਚ ਵਾੜੀ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ (ਜਿਨ ਪੇ ਤਕੀਆ ਥਾ ਵੁਹੀ ਪੱਤੇ ਹਵਾ ਦੇਨੇ ਲਗੇ)। ਸਿੱਖ ਧਰਮ ਨੂੰ ਅੱਜ ਹੋਰ ਅਨੇਕਾਂ ਰੋਗ ਆ ਲੱਗੇ ਹਨ । ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸਾਡੇ ਇਹ ਭਬੀਖਣ ਕਿਉਂ ਸਾਡਾ ਹੀ ਸਰਬ ਨਾਸ਼ ਕਰਨ ਤੇ ਤੁਲੇ ਹੋਏ ਹਨ । "ਮਰਹਬਾ ਐ ਕਾਫਲੇ ਵਾਲੇ ਮੁਝੇ ਅਬ ਛੋੜ ਦੇ ਮੇਰੀ ਕਿਸਮਤ ਮੇਂ ਲਿਖੀਂ ਥੀਂ ਦਸਤ ਕੀ ਵੀਰਾਨੀਆਂ ।"

ਕੀ ਲੋਹੜੀ ਮੌਸਮੀ, ਬ੍ਰਾਹਮਣੀ ਜਾਂ ਸਿੱਖ ਤਿਉਹਾਰ ਹੈ?

ਅਵਤਾਰ ਸਿੰਘ ਮਿਸ਼ਨਰੀ (5104325827)

singhstudent@yahoo.com

ਡਾ. ਕਾਹਨ ਸਿੰਘ ਨੂਭਾ ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼ ਦੇ ਪੰਨਾ 1075 ਤੇ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਕਿ "ਵੈਦਿਕਧਰਮ" ਨਾਮ ਰਸਾਲੇ ਵਿੱਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਲੋੜੀ ਦਾ ਮੂਲ "ਤਿਲ-ਰੋੜੀ" ਹੈ ਇਸ ਤੋਂ ਤਿਲੋੜੀ ਹੋਇਆ ਅਰ ਇਸ ਦਾ ਰੂਪਾਂਤਰ ਲੋੜੀ ਹੈ। ਲੋੜੀ ਦੇ ਦਿਨ ਤਿਲ ਅਤੇ ਰੋੜੀ (ਗੁੜ) ਖਾਏ ਅਤੇ ਹਵਨ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਤਿਉਹਾਰ ਮਾਘੀ ਦੀ ਸੰਗ੍ਰਾਹ ਤੋਂ ਇੱਕ ਦਿਨ ਪਹਿਲਾਂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। **ਲੋਹੜੀ ਸਿੱਖਾਂ ਦਾ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਮੌਸਮੀ ਤਿਉਹਾਰ ਹੈ।** ਅੱਜ ਇਸ ਨੂੰ ਨਿਰੋਲ ਬ੍ਰਾਹਮਣੀ ਤਿਉਹਾਰ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਮੁਕਤਸਰ ਦਾ ਇਤਿਹਾਸਕ ਸਾਕਾ ਜਿਹੜਾ ਕਿ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਮਈ ਮਹੀਨੇ ਦਾ ਸਾਕਾ ਹੈ ਨੂੰ ਰਲ-ਗਢ ਕਰਕੇ, ਮਾਘ ਮਹੀਨੇ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ, ਮਾਘੀ ਦੀ ਸੰਗ੍ਰਾਹ ਨੂੰ ਸਿੱਖ ਦਿਹਾੜਾ ਹੋਣ ਦਾ ਭੁਲੇਖਾ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਵੇਂ ਹੀ ਲੜਕੇ ਦੇ ਜਨਮ ਅਤੇ ਵਿਆਹ ਦੀ ਪਹਿਲੀ ਲੋਹੜੀ ਆਦਿਕ। ਅੱਜ ਦੇਖਾ ਦੇਖੀ ਹੋਰਾਂ ਮਗਰ ਲੱਗ ਕੇ, ਅਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇ ਸਿੱਖ ਅਖਵਾਉਣ ਵਾਲੇ ਵੀ ਪੁੱਤਾਂ-ਧੀਆਂ ਦੀਆਂ ਲੋਹੜੀਆਂ ਮਨਾਈ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਐਸਾ ਕਿਉਂ ਹੈ? ਜਰਾ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਸੋਚੋ! ਲੋਹੜੀ ਦਾ ਮੂਲ ਸੰਬੰਧ ਦੇਵੀ-ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਪੂਜਾ ਅਤੇ ਜੱਗਾਂ ਨਾਲ ਹੈ। ਬ੍ਰਾਹਮਣੀ ਮਤ ਦਾ ਆਧਾਰ ਹੀ ਦੇਵੀ-ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਪੂਜਾ-ਅਰਚਾ ਅਤੇ ਜੱਗ-ਹਵਨ ਹਨ। ਗੁਰਮਤਿ ਅਜਿਹੇ ਥੋਥੇ ਕਰਮਕਾਂਡਾਂ ਅਤੇ ਅੰਧਵਿਸ਼ਵਾਸਾਂ ਦਾ ਭਰਵਾਂ ਖੰਡਨ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਦੇਵੀ-ਦੇਵਤਿਆਂ ਬਾਰੇ ਗੁਰਮਤਿ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ-**ਦੇਵੀ ਦੇਵਾ ਮੂਲੁ ਹੈ ਮਾਇਆ॥ ਸਿੰਮ੍ਰਿਤਿ ਸਾਸਤ ਜਿੰਨਿ ਉਪਾਇਆ (129)**

ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਮੱਤ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਪੁਰਾਤਨ ਗ੍ਰੰਥ "ਰਿਗ ਵੇਦ" ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਡਾ. ਕਾਹਨ ਸਿੰਘ ਨੂਭਾ ਅਨੁਸਾਰ-ਇਸ ਵੇਦ ਦਾ ਮੂਲ ਦੇਵੀ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਉਸਤਤ ਵਿੱਚ ਰਚੇ ਗਏ ਮੰਤ੍ਰਾਂ ਦੇ ਸੰਗ੍ਰਹ ਨਾਲ ਹੈ। ਦੂਜਾ "ਸਾਮਦੇਵ" ਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਆਇਆ ਭਾਵ ਮੰਤ੍ਰਾਂ ਦੀ ਸਮਾਨਤਾ ਦਰਸਾਉਣ ਵਾਲਾ ਵੇਦ। ਉਸਤਤ ਦਾ ਢੰਗ ਕਿਹੜਾ ਵਰਤਿਆ ਜਾਵੇ? ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਜੱਗ ਕਰਨੇ ਆਰੰਭ ਹੋਏ। ਫਿਰ "ਯਜੁਰ ਵੇਦ" ਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਆਇਆ। ਅਗਨੀ ਨੂੰ ਦੇਵੀ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਜੀਭ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਜੱਗਾਂ ਦਾ ਆਧਾਰ ਹੀ ਅਗਨ ਦੇਵਤਾ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਲੋਹੜੀ ਜੱਗਾਂ ਦੀ ਅਰੰਭਤਾ ਦਾ ਸੂਚਕ ਮੰਨੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਵੇਂ ਲੋਹੜੀ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਜਾਣੇ ਅਣਜਾਣੇ ਅਗਨ ਦੇਵਤਾ ਦੀ ਖੂਬ ਪੂਜਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਸੋਚਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਕਿ ਆਪਣੀ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਰੋਧੀ ਕਰਨੀ ਨਾਲ, ਅਸੀਂ ਅਪਣੀ ਸੰਤਾਨ ਨੂੰ ਵਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਕਿਹੜੀ ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਰਹੇ ਹਾਂ? ਕੀ ਇਹ ਸਿੱਖੀ ਹੈ ਜਾਂ ਕਿ ਕਰਮਕਾਂਡੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣੀ ਰੀਤ? ਸਿੱਖ ਤਾਂ

ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਤੇ ਚਲਣ ਵਾਲਾ ਵਿਅਕਤੀ ਹੈ ਨਾਂ ਕਿ ਅੰਧਵਿਸ਼ਵਾਸੀ ਪੂਜਾ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਇਨਸਾਨ।

ਸਗਨ-ਅਪਸਗਨ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ ਤੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਮੱਤ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਤ ਹਨ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਦਾ ਫੁਰਮਾਨ ਹੈ-**ਸਗਨ ਅਪਸਗਨ ਤਿਸ ਕਉ ਲਗਹਿ ਜਿਸੁ ਚੀਤਿ ਨ ਆਵੈ (401)** ਭਾਵ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਗਨਾਂ-ਅਪਸਗਨਾਂ ਦੇ ਚੱਕਰ ਵਿੱਚ ਉਹੀ ਲੋਕ ਪੈਂਦੇ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰੱਬ ਯਾਦ ਨਹੀਂ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਵਿੱਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਰੱਖਣ ਵਾਲੇ ਕਦੇ ਸਗਨਾਂ-ਅਪਸਗਨਾਂ ਦੇ ਵਹਿਮ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦੇ। ਲੋਹੜੀ ਦਾ ਵੀ ਸਗਨਾਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤਾ, ਹਿੰਦੂ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਫਸਲਾਂ ਵੀ ਸਗਨ-ਅਪਸਗਨ ਦੇਖ ਕੇ ਬੀਜੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਅੱਜ ਵੀ ਅਜਿਹਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਲੋਹੜੀ ਦੇ ਸੂਝ ਸਗਨਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਤੇ ਪਹਿਲੇ ਚੌਵੀ ਘੰਟੇ ਸਗਨਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਸਮੁੱਚਾ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। "ਮਾਘ ਰਿੱਧੀ ਪੌਹ ਖਾਧੀ" ਦੇ ਕਥਨ ਅਨੁਸਾਰ ਪੰਜਾਬ ਵਿੱਚ ਰਾਤ ਨੂੰ ਪੌਹ ਮਹੀਨੇ ਦੇ ਵਿੱਚ ਖਿਚੜੀ ਰਿੰਨੂ ਲਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਵੇਰੇ ਮਾਘੀ ਦੀ ਸੰਗ੍ਰਾਹ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਖਾਧੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਉਚੇਰੇ ਰਾਤ ਨੂੰ ਰਿੰਨੂ ਕੇ ਸਵੇਰੇ ਖਾਣ ਵਾਲੇ ਇਸ ਸਗਨ ਪਿੰਛੇ, ਅੰਨ ਦੇਵਤੇ ਪਾਸੋਂ ਕਾਮਨਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅੰਨ ਭੰਡਾਰ ਹਰ ਸਵੇਰ ਚਲਦਾ ਰਹੇ ਅਤੇ ਫਸਲਾਂ ਸਦਾ ਵਧਦੀਆਂ ਫੁਲਦੀਆਂ ਰਹਿਣ। ਜਰਾ ਸੋਚੋ! ਕੀ ਫਸਲਾਂ ਚੰਗੀ ਦੇਖ-ਭਾਲ, ਚੰਗੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਅਤੇ ਵਧੀਆ ਮੌਸਮ ਨਾਲ ਵਧਦੀਆਂ ਫੁੱਲਦੀਆਂ ਹਨ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਮੰਤ੍ਰ ਪੜ੍ਹਨ ਜਾਂ ਸਗਨ-ਅਪਸਗਨ ਮੰਨਣ ਨਾਲ?

ਠੰਡੀ ਸਿਆਲੀ ਰੁੱਤ ਹੋਣ ਕਰਕੇ, ਪੁਰਾਨੇ ਸਮੇਂ ਲੋਕ ਠੰਡ ਤੋਂ ਬਚਨ ਲਈ, ਲਕੜਾਂ ਅਤੇ ਗੋਹਿਆਂ ਆਦਿਕ ਦੀ ਅੱਗ ਬਾਲ ਕੇ ਸੇਕਦੇ ਸਨ। ਗਲੀਆਂ, ਚੌਰਾਹਿਆਂ ਅਤੇ ਮੁਹੱਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਖੁੰਡ ਬਾਲ ਕੇ ਲੋਕ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ ਅੱਗ ਸੇਕਦੇ, ਤਿਲ-ਗੁੜ ਦੀਆਂ ਬਣੀਆਂ ਰਿਉੜੀਆਂ, ਮੁੰਗਫਲੀ ਆਦਿਕ ਖਾਂਦੇ ਅਤੇ ਖੁਸ਼ੀ ਦੇ ਗੀਤ ਗਾਉਂਦੇ ਸਨ। ਅਖੌਤੀ ਧਰਮ ਅਤੇ ਵਹਿਮ ਦੇ ਨਾਂ ਤੇ ਪੇਟ ਪਾਲਣ ਵਾਲੇ ਪੁਜਾਰੀ, ਹਰ ਵੇਲੇ ਇਸ ਤਾਕ ਵਿੱਚ ਰਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜਿਸ ਕਰਮ ਵੱਲ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਝੁਕਾਵ ਝੁਕਾ ਹੈ ਕਿਉਂ ਨਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਧਰਮ ਅਤੇ ਵਹਿਮ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ, ਪੂਜਾ ਦੇ ਨਾਂ ਤੇ ਸ਼ਯਾਲੂਆਂ ਤੋਂ ਮਾਇਆ ਦੇ ਗੱਫੇ ਬਟੋਰੇ ਜਾਣ। ਅੱਗ ਨੂੰ ਵੇਦਾਂ ਵਿੱਚ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਜੀਭ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਜੋ ਇਸ ਵਿੱਚ ਜਾਂ ਇਸ ਦੇ ਨਾਂ ਤੇ ਭੇਟਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਉਹ ਸਿੱਧਾ ਦੇਵਤਿਆਂ ਨੂੰ ਪਹੁੰਚ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਦੇਵੀ-ਦੇਵਤਾ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਕੇ ਵਰ ਦਿੰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਇਹ ਸਾਰਾ ਕੁਝ, ਪੁਜਾਰੀ ਰਾਹੀਂ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਜਲਦੀ ਪਹੁੰਚਦਾ ਹੈ। ਪੁਜਾਰੀ ਲੋਕ, ਚੰਗੇ ਮੰਦੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਸਗਨ-ਅਪਸਗਨ ਵੀ ਦਸਦੇ ਹਨ। ਲੋਕ ਡਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕਿਤੇ ਅਪਸਗਨ ਨਾਂ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਇਸ ਲਈ ਉਹ ਹਰ ਕੰਮ ਭਾਂਵੇ ਉਹ ਖੁਸ਼ੀ, ਗਮੀ, ਬੀਜ-ਬਜਾਈ, ਖਾਣ-ਪਾਨ ਜਾਂ ਕੋਈ ਘਰ, ਜਮੀਨ ਆਦਿਕ ਖ੍ਰੀਦਣ ਦਾ ਹੋਵੇ, ਜਨਮ ਤੋਂ ਮਰਨ ਤੱਕ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਅਖੌਤੀ ਧਰਮ ਪੁਜਾਰੀਆਂ ਤੋਂ ਪੁੱਛ ਕੇ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਵੇਂ ਹੀ ਲੋਹੜੀ ਵਾਲੇ ਦਿਨ, ਜਿੱਥੇ ਆਮ ਲੋਕ ਘਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਗੁੜ, ਮੁੰਗਫਲੀਆਂ ਅਤੇ ਰਿਉੜੀਆਂ, ਇਕੱਠੀਆਂ ਕਰਕੇ ਲਿਆਉਂਦੇ ਅਤੇ ਠੰਡ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਅੱਗ ਦੇ ਅੰਗੀਠੇ ਦੁਆਲੇ ਬੈਠ ਕੇ ਖਾਂਦੇ ਸਨ। ਫਿਰ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਪੁਜਾਰੀ ਦੇ ਕਹਿਣ ਤੇ, ਅਗਨ ਦੇਵਤਾ ਨੂੰ ਖੁਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ, ਤਿਲ ਆਦਿਕ ਸਮਗਰੀ ਅਗਨਿ ਭੇਟ ਅਤੇ ਸੰਗ੍ਰਾਹ ਆਦਿਕ ਦਿਨ ਉੱਤੇ ਧਰਮ ਅਸਥਾਨਾਂ ਤੇ ਪਹੁੰਚ ਕੇ, ਮਨ ਚਾਹਿਆ ਦਾਨ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਏ, ਜਿਸ

ਨਾਲ ਪੁਜਾਰੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਭਾਉ ਦਾ ਹਲਵਾ ਮੰਡਾ ਖੂਬ ਚੱਲਣ ਲੱਗ ਪਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਏਵੇਂ ਦੇ ਪੁੰਨਿਆਂ, ਮੱਸਿਆ, ਸੰਗਰਾਂਦ, ਦਸਵੀਂ, ਪੰਚਕਾਂ, ਹੋਲੀ, ਲੋਹੜੀ ਆਦਿਕ ਅਨੇਕ ਦਿਨ ਦਿਹਾਰ, ਮੇਲਿਆਂ ਦੇ ਵੱਡੇ ਇਕੱਠ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ, ਮਨਾਉਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦੇ ਬਦਲਵੇਂ ਰੂਪ ਉਦਾਸੀ, ਨਿਰਮਲੇ, ਸੰਤ, ਮਹੰਤ, ਅਜੋਕੇ ਡੇਰੇਡਾਰ ਅਤੇ ਸੰਪ੍ਰਦਾਈ ਗ੍ਰੰਥੀਆਂ ਨੇ ਵੀ ਰੋਜ਼ੀ ਰੋਟੀ ਲਈ ਅਪਣਾ ਲਿਆ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਤੇ ਪਾਠਾਂ ਦੀਆਂ ਇਕੋਤਰੀਆਂ, ਕੀਰਤਨ ਦਰਬਾਰ, ਯੱਗ, ਹਵਨ ਆਦਿਕ ਕਰਕੇ ਵੱਡੀਆਂ-2 ਭੇਟਾਵਾਂ ਲੈ ਕੇ ਜਨਤਾ ਨੂੰ ਲੁੱਟਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਹੁਣ ਸਿੱਖਾਂ ਚ ਪੈਦਾ ਹੋਏ ਡੇਰਿਆਂ ਅਤੇ ਕੁਝ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਨੇ, ਇਸ ਬਹਾਨੇ ਫੰਡ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਅਤੇ ਮੀਡੀਏ ਵਿੱਚ ਆਏ ਰਹਿਣ ਲਈ ਪੁੱਤਾਂ ਦੀ ਥਾਂ, ਧੀਆਂ ਦੀਆਂ ਲੋਹੜੀਆਂ ਮਨਾਉਣੀਆਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤੀਆਂ ਹਨ। ਜਰਾ ਸੋਚੋ! ਜਿਸ ਤਿਉਹਾਰ ਨਾਲ ਸਾਡਾ ਸਬੰਧ ਹੀ ਕੋਈ ਨਹੀਂ, ਉਸ ਨੂੰ ਧੀਆਂ-ਪੁੱਤਾਂ ਨਾਲ ਕਿਵੇਂ ਜੋੜਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅੱਜ ਪੁਰਾਣਾ ਜਮਾਨਾਂ ਨਹੀਂ ਕਿ ਠੰਡ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਲਕੜਾਂ-ਗੋਹਿਆਂ ਆਦਿਕ ਦੀਆਂ ਅੱਗਾਂ ਬਾਲ ਕੇ ਹੀ ਨਿੱਘ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਅੱਜ ਦੇ ਜਮਾਨੇ ਵਿੱਚ ਮਣਾਂ-ਮੂੰਹੀਂ ਅਨਾਜ ਸਾਤਨਾ ਮੂਰਖਤਾ ਨਹੀਂ ਤਾਂ ਹੋਰ ਕੀ ਹੈ? **ਜਿਸ ਸ਼ੇਰ ਮਰਦ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਡੰਕੇ ਦੀ ਚੋਟ ਨਾਲ ਔਰਤ ਅਤੇ ਮਰਦ ਨੂੰ ਬਾਬਰਤਾ ਦਿੱਤੀ ਸੀ, ਕੀ ਇਹ ਧੀਆਂ ਦੀਆਂ ਲੋਹੜੀਆਂ ਮਨਾਉਣ ਵਾਲੇ ਬਰਾਬਰਤਾ ਦੇ ਅਧਾਰ ਤੇ ਆਪਣੀਆਂ, ਮਾਵਾਂ, ਭੈਣਾਂ ਅਤੇ ਧੀਆਂ ਨੂੰ ਪੰਜਾਂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਦੀ ਦੇਗ, ਸ੍ਰੀ ਦਰਬਾਰ ਸਾਹਿਬ ਅੰਮ੍ਰਿਤਸਰ ਵਿਖੇ ਕੀਰਤਨ, ਗ੍ਰੰਥੀ ਅਤੇ ਪੰਜਾਂ ਤਖਤਾਂ ਚੋਂ ਕਿਸੇ ਤਖਤ ਦੀ ਜਥੇਦਾਰੀ ਦੀ ਸੇਵਾ ਅਤੇ ਪੰਜਾਂ ਪਿਆਰਿਆਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਖੰਡੇ ਬਾਣੇ ਦੀ ਪਹੁਲ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਦੀ ਮਾਨਤਾ ਦੇਣ ਜਾਂ ਦਿਵਾਉਣ ਲਈ ਯਤਨਸ਼ੀਲ ਸਿੱਖ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦਾ ਸਾਥ ਦੇਣਗੇ? ਲੋਹੜੀ ਮਨਾਉਣ ਅਤੇ ਬਾਲਣ ਵਾਲੇ ਇਹ ਦੱਸਣਗੇ ਕਿ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਵਿਖੇ ਰੱਬੀ ਭਗਤਾਂ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਗੁਰੂਆਂ ਨੇ, ਆਪਣੇ ਗੁਰਮਤੀ ਜੀਵਨ ਕਾਲ ਸਮੇਂ, ਧੀਆਂ-ਪੁੱਤਾਂ ਦੀਆਂ ਲੋਹੜੀਆਂ ਬਾਲੀਆਂ ਸਨ? ਕੀ ਬੇਬੇ ਨਾਨਕੀ, ਮਾਤਾ ਖੀਵੀ, ਮਾਤਾ ਗੰਗਾ, ਬੀਬੀ ਵੀਰੋ, ਮਾਤਾ ਗੁਜਰੀ, ਮਾਤਾ ਜੀਤੋ, ਮਾਤਾ ਭਾਗ ਕੌਰ, ਬੀਬੀ ਸੁਰਨ ਕੌਰ ਆਦਿਕ ਸਿੱਖ ਬੀਬੀਆਂ ਨੇ ਵੀ ਗੁਰਮਤਿ ਧਾਰਨ ਕਰਕੇ ਲੋਹੜੀ ਬਾਲੀ ਜਾਂ ਮਨਾਈ ਸੀ?**

ਗੁਰੂ ਪਾਤਸ਼ਾਹ ਨੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਰਾਹੀਂ ਸੰਗਤਾਂ ਨੂੰ ਹੋਮ-ਯੱਗਾਂ ਅਤੇ ਦੇਵੀ ਦੇਵਤਿਆਂ ਦੀ ਪੂਜਾ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ ਹੈ। ਅਗਨੀ, ਹਵਾ, ਪਾਣੀ, ਅਨਾਜ ਦੀ ਪੂਜਾ ਨੂੰ ਕਿਰਤਮ ਦੀ ਪੂਜਾ ਦੱਸਕੇ ਇਸ ਤੋਂ ਸੁਚੇਤ ਕੀਤਾ ਹੈ-**ਪੂਜਾ ਕੀਚੈ ਨਾਮੁ ਧਿਆਈਐ ਬਿਨੁ ਨਾਵੈ ਪੂਜ ਨ ਹੋਇ (489)** ਗੁਰਮਤਿ ਵਿੱਚ ਕੇਵਲ ਕਰਤੇ ਦੀ ਪੂਜਾ ਹੀ ਸਮਝਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਲੈ ਕੇ, ਜੀਵਨ ਨੂੰ ਚਲਾਉਣਾ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜੀਵੇ ਜੀਅ, ਆਪਣੇ ਮਨੁੱਖਾ ਜੀਵਨ ਨੂੰ, ਚੰਗੇ ਗੁਣਾਂ ਵਾਲਾ ਸਦਾਚਾਰੀ ਬਣਾ ਕੇ **“ਗੁਣ ਕਹਿ ਗੁਣੀ ਸਮਾਵਣਿਆ”** ਹੋਣਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਨੂੰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿੱਚ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤ ਹੋਣਾ ਵੀ ਆਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਸਿਖਿਆ ਅਨੁਸਾਰ ਚਲਣ ਵਾਲਾ ਇਨਸਾਨ, ਇਸ ਅਵਸਥਾ ਨੂੰ ਸਹਿਜੇ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਹੈ। ਲੋਹੜੀ ਦਾ ਤਿਉਹਾਰ ਸਿੱਖ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨਾਲ ਮੇਲ ਹੀ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦਾ। ਅਨ-ਅਧਿਕਾਰੀ ਪ੍ਰਚਾਰਕਾਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਕਾਰਨ ਅੱਜ ਸਿੱਖਾਂ ਅੰਦਰ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਨੁਸਾਰ ਜੀਵਨ ਢਾਲਣ ਦੀ ਥਾਂ, ਅਗਿਆਨਤਾ ਦਾ ਦੌਰ ਚਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਅਜੋਕੇ ਦੌਰ ਵਿੱਚ ਦੂਜਿਆਂ ਦੀ ਦੇਖਾ ਦੇਖੀ, ਕਈ ਸਿੱਖ ਵੀ ਇਸ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਤਿਉਹਾਰ ਜਾਣ ਕੇ, ਕਈ ਕਈ ਦਿਨ ਪਹਲਾਂ

ਹੀ ਲੋਹੜੀ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਵਿੱਚ ਜੁੱਟ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਦਿਨ, ਕਈ ਮਨਚਲੇ ਸੁਰਾਬ ਆਦਿਕ ਮਾਰੂ ਨਸ਼ੇ ਸੇਵਨ ਕਰਕੇ, ਆਪਣੀ ਧੰਨ ਦੌਲਤ ਅਤੇ ਇਜ਼ਤ ਆਬਰੂ ਵੀ, ਸਿੱਟੀ ਵਿੱਚ ਰੋਲਦੇ ਹੋਏ, ਸਿੱਖੀ ਤੋਂ ਬੇਮੁੱਖ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਜੇ ਨਸ਼ੇ ਵਿੱਚ ਧੁੱਤ, ਲੜਾਈਆਂ-ਝਗੜੇ ਅਤੇ ਮਾਰ-ਕੁਟਾਈਆਂ ਕਰਕੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਬਾਜ਼ੀਆਂ ਦਾ ਕਾਰਣ ਵੀ ਬਣਦੇ ਹਨ। ਕਈ ਵਾਰੀ ਤਿਉਹਾਰਾਂ ਤੇ, ਅਪਣੀਆਂ ਪੁਰਾਣੀਆਂ ਦੁਸ਼ਮਣੀਆਂ ਵੀ ਕੱਢੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਅਨੇਕਾਂ ਨੂੰ ਲੰਮਾ ਸਮਾਂ ਜੇਲ੍ਹਾਂ, ਵਕੀਲਾਂ ਆਦਿਕ ਦੇ ਚੱਕਰ ਵੀ ਕੱਟਣੇ ਪੈਂਦੇ ਹਨ।

ਗੁਰਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਮੌਸਮੀ ਤਿਉਹਾਰਾਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਧਰਮ ਨਾਲ ਜੋੜ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਦੇ ਕਰਮਕਾਂਡ-ਪਾਖੰਡ ਛੱਡ ਕੇ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ, ਸਕੂਲਾਂ-ਕਾਲਜਾਂ, ਲਾਇਬ੍ਰੇਰੀਆਂ, ਸਮਾਗਮਾਂ ਆਦਿਕ ਥਾਵਾਂ ਤੇ ਜਾ ਕੇ, ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਵਿਚਾਰ ਹੀ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਸਾਨੂੰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਖਾਵੇ ਵਾਲੇ ਬੇਬੇ ਕਰਮਕਾਂਡਾਂ ਅਤੇ ਹੂੜਮੱਤਾਂ ਤੋਂ ਬਚਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਅੱਜ ਅਸੀਂ ਆਪਣਾ ਨਿਆਰਾਪਨ, ਵੱਖਰੀ ਹੋਂਦ, ਦੇਖਾ-ਦੇਖੀ ਦੇ ਬੇਬੇ ਕਰਮਕਾਂਡਾਂ ਵਿੱਚ ਰਲ-ਗਡ ਹੋ ਕੇ, ਮਿਟਾਈ ਜਾ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਕਰਮਕਾਂਡੀ ਮਨੋਤਾਂ ਅਤੇ ਤਿਉਹਾਰਾਂ ਦਾ ਹੀ ਅਸਰ ਹੈ ਕਿ ਅਗਿਆਨੀ ਸਿੱਖ ਅੱਜ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ ਵਿਖੇ ਮਸਿਆ, ਪੁੰਨਿਆਂ, ਪੰਚਕਾਂ, ਸੰਗ੍ਰਾਂਦਾਂ, ਲੋਹੜੀਆਂ ਅਤੇ ਹੋਲੀਆਂ ਮਨਾ ਕੇ, ਗੁਰਮਤਿ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦੀ ਨਿਆਰੀ ਹੋਂਦ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਕ, ਨਾਨਕਸ਼ਾਹੀ ਕੈਲੰਡਰ ਦਾ ਭਗਵਾਕਰਨ ਕਰੀ ਕਰਾਈ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਨਾਮਵਰ ਪੰਥਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਅਤੇ ਸਿੱਖ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਦਾ ਫ਼ਰਜ਼ ਬਣਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਜੇਹੇ ਅੰਧਵਿਸ਼ਵਾਸੀ, ਹੰਕਾਰੀ ਅਤੇ ਪਦਵੀਆਂ ਦੇ ਲਾਲਚੀ ਸਿੱਖਾਂ ਨੂੰ, ਇਨ੍ਹਾਂ ਕੋਝੀਆਂ ਚਾਲਾਂ ਅਤੇ ਹੂੜਮੱਤਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੱਢਣ ਲਈ, ਨਿਧੜਕ ਹੋ ਕੇ ਅੱਗੇ ਆਉਣ ਅਤੇ ਕੋਈ ਯੱਗ ਅਤੇ ਠੋਸ ਉਪਰਾਲਾ ਕਰਨ।

†

ਏਸ ਸਭ ਕੁਝ ਲਈ ਪੰਥ ਦੇ ਸਿਰਕੱਢ ਵਿਦਵਾਨ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਛੋਟੇ-ਮੋਟੇ ਮਤ-ਭੇਦ ਭੁਲਾ, ਹਉਮੈ-ਹੰਕਾਰ ਅਤੇ ਲੀਡਰੀ ਦੀ ਹੋੜ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ, ਇੱਕ ਪਲੇਟ ਫਾਰਮ ਤੇ ਇਕੱਠੇ ਹੋ ਕੇ, ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਕੋਈ ਕੌਮੀ ਜਥੇਬੰਦੀ ਜੋ ਕੇਵਲ ਤੇ ਕੇਵਲ **“ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ”** ਦੀ ਰਹਿਨੁਮਾਈ ਵਿੱਚ ਚੱਲਣਵਾਲੀ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਸੇਵਾ-ਭਾਵਨਾ ਨਿਮਰਤਾ ਦੇ ਪੁੰਜ, ਸੂਰਬੀਰ, ਬਚਨ ਦੇ ਬਲੀ, ਪੜ੍ਹੇ ਲਿਖੇ ਗੁਰਮੁਖ ਵਿਦਵਾਨ ਨੂੰ ਕੌਮੀ ਆਗੂ ਮੰਨ ਕੇ, ਇੱਕ ਕਾਫਲੇ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸਦਾ ਸਰਗਰਮ ਹੋ ਚਲਦੀ ਰਹੇ। ਜੇ ਕਿਤੇ ਅਜਿਹਾ ਹੋ ਗਿਆ ਤਾਂ, ਸਿੱਖ ਕੌਮ ਬ੍ਰਾਹਮਣੀ ਕਰਮਕਾਂਡਾਂ ਅਤੇ ਡੇਰੇਦਾਰਾਂ ਦੀ **“ਗੋਹ ਵਾਂਗ ਚਿੰਬੜੀ ਗੁਲਾਮੀ”** ਨੂੰ ਗਲੋਂ ਲਾਹ ਸੁੱਟੇਗੀ ਅਤੇ ਅਜ਼ਾਦ ਹੋ ਕੇ **“ਨਾਨਕ ਰਾਜ ਚਲਾਇਆ”** ਵਾਲੇ ਰਾਜ-ਭਾਗ ਵੱਲ ਵਧੇਗੀ ਅਤੇ ਸੰਸਾਰ ਵਿੱਚ ਸਿਰ ਉੱਚਾ ਕਰਕੇ ਵਿਚਰੇਗੀ। ਹੁਣ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਜਥੇਬੰਦੀਆਂ ਨੇ, ਅਸਲੀ ਨਾਨਕਸ਼ਾਹੀ ਕੈਲੰਡਰ ਨੂੰ ਮਾਨਤਾ ਦੇ ਕੇ, ਸਿੱਖੀ ਦੇ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਭਗਵਾਕਰਨ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਅੱਜ ਗੁਰਦੁਆਰਿਆਂ, ਗੁਰਧਾਮਾਂ-ਤਖਤਾਂ ਆਦਿਕ ਚੋਂ ਸਿੱਖੀ ਸਰੂਪ ਵਿੱਚ ਵੱਡੇ-ਵੱਡੇ ਔਰਦਿਆਂ ਤੇ ਬਿਰਾਜਮਾਨ ਕੇਸਾਧਾਰੀ, ਕਰਮਕਾਂਡੀ-ਡੇਰਿਆਂ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਭੇਖੀਆਂ ਨੂੰ, ਗੁਰਮਤਿ ਦੀ ਐਨਕ ਨਾਲ ਪਛਾਣ ਕੇ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਧਰਮ ਅਸਥਾਨ ਅਜ਼ਾਦ ਕਰਾਏ ਜਾਣ ਅਤੇ ਕੌਮੀ ਸਹਿਮਤੀ ਨਾਲ ਗੁਰਮੁਖ ਜਨਾਂ ਨੂੰ, ਗੁਰਧਾਮਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਸੌਂਪੀ ਜਾਵੇ, ਤਾਂ ਹੀ ਅਜਿਹੇ ਅਖੌਤੀ, ਅੰਧ ਵਿਸ਼ਵਾਸੀ ਅਨਮਤੀ ਤਿਉਹਾਰਾਂ ਤੋਂ ਛੁਟਕਾਰਾ ਪਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

BOOKS FROM KHALSA TRICENTENNIAL FOUNDATION OF NORTH AMERICA INC.

Realizing the need for correct information about Sikhism in the English language for the benefit of Diaspora youth, KTF requested S. Gurbachan Singh Sidhu, UK, to revise some of his books and write new ones. Mr. Sidhu is one of the founders of The Sikh Missionary Society of UK and Guru Nanak Charitable Trust, Mullanpur Mandi, Ludhiana. Of the many books and pamphlets in English that he has authored we have been able to afford to publish only four:

1. Sikh Religion and Christianity – 110 pages
2. Sikh Religion and Islam – 153 pages (Co-authored with Gurmukh Singh)
3. An Introduction to Sikhism – 76 pages
4. Panjab and Panjabi – 177 pages

These are excellent books for Sikhs and non Sikhs alike. Reading these books you will get the real meaning of Sikhi, something that Gurdwaras have miserably failed to teach. These books are for free distribution. We invite our readers in the USA to order any combination of 40 books for a donation to KTF of \$100.00, including postage, and distribute them free to their family, friends, local sangats or schools operated by Gurdwaras. Your donation will help in the publication of The Sikh Bulletin.

TEACH YOURSELF GURBANĪ. FOLLOWING TWO SOURCES ARE EXCELLENT:

1. www.srigranth.org This website will help you find page number of a shabad in Gurmukhi, English, Devanagari and Transliteration; and also to Panjabi translation by Prof Sahib Singh.
2. www.gurugranthdarpan.com This site carries the Panjabi translation of GGS by Prof Sahib Singh.

Some other useful links

Aarti condemned by the Sikh Gurus being practiced at Patna Sahib: <http://www.youtube.com/watch?v=1gWDCbdddU>
(www.sawansinghgogia.com): www.sikhmarq.com;

**NANKIAN PHILOSOPHY:
BASICS FOR HUMANITY**

By Devinder Singh Chahal

Published by Institute for Understanding Sikhism (IUS)
Laval, Quebec, Canada.

Distributed by Singh Brothers, S.C.O. 223-24 City Centre, Amritsar, 143 001, India
Email: singhbro@vsnl.com

For North America (Canada and USA only) the book is available from the **Institute for Understanding Sikhism**,
4418 Martin-Plouffe, Laval, Quebec, Canada H7W 5L9
Email: iuscanada@gmail.com

Pages: 382, Edition 2008, Price (Hard Cover): Rs. 450 CAN \$30

In North America the price of the book plus postage is considered as donation and receipt is issued.